

Kouluterveyskysely 2013

Kärsämäen kuntaraportti

Hanne Kivimäki, Pauliina Luopa, Suvi Nipuli, Suvi Vilkki,
Jukka Jokela, Essi Laukkarinen, Reija Paananen

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL)

PL 30
00271 Helsinki
Puhelin: 029 524 6000

www.thl.fi

© Kirjoittajat ja THL

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos
Helsinki 2013

SISÄLLYS

Johdanto	7
Kuntaraportoinnin sisältö	7
Kouluterveyskyselyn tulosten hyödyntäminen	8
Kouluterveyskysely hyvinvointijohtamisen tukena kunnassa	8
Kouluterveyskyselyn tulosten käsittely kouluissa ja oppilaitoksissa	9
Kouluterveyslähettäiltä tukea tulosten hyödyntämiseen	10
Aineisto ja menetelmät	11
Peruskoulun 8. ja 9. luokkien oppilaiden tulokset	14
Elinolot	14
Kouluolot	16
Koettu terveys	18
Terveystottumukset.....	20
Kokemus oppilashuollon tuesta	22
Lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoiden tulokset	24
Elinolot	24
Kouluolot	26
Koettu terveys	28
Terveystottumukset.....	30
Kokemus opiskelijahuollon tuesta.....	32
Ilon- ja huolenaiheet	34
Ilon- ja huolenaiheet peruskoulun 8. ja 9. luokkien oppilailla.....	34
Ilon- ja huolenaiheet lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoilla	35
Nuorten hyvinvointi Kouluterveyskyselyn mukaan – otteita valtakunnallisista tuloksista	36
Lähteet	42
LIITTEET	
Liite 1. Kouluterveyskyselyn indikaattoreiden muodostaminen vuonna 2013.	44
Liite 2. Kouluterveyskyselyyn vastanneet peruskoulun 8. ja 9. luokkien oppilaat ja lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijat kouluittain luokka-asteen ja sukupuolen mukaan vuosina 2005–2013.	54
Liite 3. Kouluterveyskyselyn indikaattoreiden luokka-aste- ja sukupuolivakioidut prosenttiosuudet peruskoulun 8. ja 9. luokkien oppilaista ja vastaajien lukumäärä vuosina 2005–2013.....	55
Liite 4. Kouluterveyskyselyn indikaattoreiden luokka-astevakioidut prosenttiosuudet peruskoulun 8. ja 9. luokkien oppilaista sukupuolen mukaan ja luokka-aste- ja sukupuolivakioidut prosenttiosuudet vertailutiedoista sekä vastaajien lukumäärä vuonna 2013.	56
Liite 5. Kouluterveyskyselyn indikaattoreiden vakioimattomat prosenttiosuudet lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista ja vastaajien lukumäärä vuosina 2005–2013.....	57
Liite 6. Kouluterveyskyselyn indikaattoreiden opiskeluvuosi- ja sukupuolivakioidut prosenttiosuudet lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista sekä vastaajien lukumäärä vuonna 2013.	58

Taulukot

Taulukko 1. Kouluterveyskyselyyn vastanneet peruskoulun 8. ja 9. luokkien oppilaat luokka-asteen ja sukupuolen mukaan vuosina 2005–2013.	11
Taulukko 2. Kouluterveyskyselyyn vastanneet lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijat opiskeluvuoden ja sukupuolen mukaan vuosina 2005–2013.	11
Taulukko 3. Muutokset elinoloissa peruskoulun 8. ja 9. luokkien oppilailla vuosina 2005–2013.	14
Taulukko 4. Erot elinoloissa sukupuolten välillä sekä verrattuna maakuntaan ja koko maahan peruskoulun 8. ja 9. luokkien oppilailla vuonna 2013.	14
Taulukko 5. Muutokset kouluoloissa peruskoulun 8. ja 9. luokkien oppilailla vuosina 2005–2013.	16
Taulukko 6. Erot kouluoloissa sukupuolten välillä sekä verrattuna maakuntaan ja koko maahan peruskoulun 8. ja 9. luokkien oppilailla vuonna 2013.	16
Taulukko 7. Muutokset koetussa terveydessä peruskoulun 8. ja 9. luokkien oppilailla vuosina 2005–2013.	18
Taulukko 8. Erot koetussa terveydessä sukupuolten välillä sekä verrattuna maakuntaan ja koko maahan peruskoulun 8. ja 9. luokkien oppilailla vuonna 2013.	18
Taulukko 9. Muutokset terveystottumuksissa peruskoulun 8. ja 9. luokkien oppilailla vuosina 2005–2013.	20
Taulukko 10. Erot terveystottumuksissa sukupuolten välillä sekä verrattuna maakuntaan ja koko maahan peruskoulun 8. ja 9. luokkien oppilailla vuonna 2013.	20
Taulukko 11. Muutokset oppilashuollon tuen kokemisessa peruskoulun 8. ja 9. luokkien oppilailla vuosina 2005–2013.	22
Taulukko 12. Erot oppilashuollon tuen kokemisessa sukupuolten välillä sekä verrattuna maakuntaan ja koko maahan peruskoulun 8. ja 9. luokkien oppilailla vuonna 2013.	22
Taulukko 13. Muutokset elinoloissa lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoilla vuosina 2005–2013.	24
Taulukko 14. Erot elinoloissa verrattuna maakuntaan ja koko maahan lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoilla vuonna 2013.	24
Taulukko 15. Muutokset kouluoloissa lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoilla vuosina 2005–2013.	26
Taulukko 16. Erot kouluoloissa verrattuna maakuntaan ja koko maahan lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoilla vuonna 2013.	26
Taulukko 17. Muutokset koetussa terveydessä lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoilla vuosina 2005–2013.	28
Taulukko 18. Erot koetussa terveydessä verrattuna maakuntaan ja koko maahan lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoilla vuonna 2013.	28
Taulukko 19. Muutokset terveystottumuksissa lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoilla vuosina 2005–2013.	30
Taulukko 20. Erot terveystottumuksissa verrattuna maakuntaan ja koko maahan lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoilla vuonna 2013.	30
Taulukko 21. Muutokset opiskelijahuollon tuen kokemisessa lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoilla vuosina 2005–2013.	32
Taulukko 22. Erot opiskelijahuollon tuen kokemisessa verrattuna maakuntaan ja koko maahan lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoilla vuonna 2013.	32

Kuviot

Kuvio 1. Elinoloindikaattoreiden luokka-aste- ja sukupuolivakioidut prosenttiosuudet peruskoulun 8. ja 9. luokkien oppilaista vuosina 2005–2013.	15
Kuvio 2. Elinoloindikaattoreiden luokka-astevakioidut prosenttiosuudet peruskoulun 8. ja 9. luokkien oppilaista sukupuolen mukaan sekä luokka-aste- ja sukupuolivakioidut prosenttiosuudet vertailutiedoista vuonna 2013.	15
Kuvio 3. Kouluoloindikaattoreiden luokka-aste- ja sukupuolivakioidut prosenttiosuudet peruskoulun 8. ja 9. luokkien oppilaista vuosina 2005–2013.	17
Kuvio 4. Kouluoloindikaattoreiden luokka-astevakioidut prosenttiosuudet peruskoulun 8. ja 9. luokkien oppilaista sukupuolen mukaan sekä luokka-aste- ja sukupuolivakioidut prosenttiosuudet vertailutiedoista vuonna 2013.	17
Kuvio 5. Terveysindikaattoreiden luokka-aste- ja sukupuolivakioidut prosenttiosuudet peruskoulun 8. ja 9. luokkien oppilaista vuosina 2005–2013.	19
Kuvio 6. Terveysindikaattoreiden luokka-astevakioidut prosenttiosuudet peruskoulun 8. ja 9. luokkien oppilaista sukupuolen mukaan sekä luokka-aste- ja sukupuolivakioidut prosenttiosuudet vertailutiedoista vuonna 2013.	19
Kuvio 7. Terveystottumusindikaattoreiden luokka-aste- ja sukupuolivakioidut prosenttiosuudet peruskoulun 8. ja 9. luokkien oppilaista vuosina 2005–2013.	21
Kuvio 8. Terveystottumusindikaattoreiden luokka-astevakioidut prosenttiosuudet peruskoulun 8. ja 9. luokkien oppilaista sukupuolen mukaan sekä luokka-aste- ja sukupuolivakioidut prosenttiosuudet vertailutiedoista vuonna 2013.	21
Kuvio 9. Oppilashuoltoindikaattoreiden luokka-aste- ja sukupuolivakioidut prosenttiosuudet peruskoulun 8. ja 9. luokkien oppilaista vuosina 2005–2013.	23
Kuvio 10. Oppilashuoltoindikaattoreiden luokka-astevakioidut prosenttiosuudet peruskoulun 8. ja 9. luokkien oppilaista sukupuolen mukaan sekä luokka-aste- ja sukupuolivakioidut prosenttiosuudet vertailutiedoista vuonna 2013.	23
Kuvio 11. Elinoloindikaattoreiden vakioimattomat prosenttiosuudet lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista vuosina 2005–2013.	25
Kuvio 12. Elinoloindikaattoreiden opiskeluvuosi- ja sukupuolivakioidut prosenttiosuudet lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista vuonna 2013.	25
Kuvio 13. Kouluoloindikaattoreiden vakioimattomat prosenttiosuudet lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista vuosina 2005–2013.	27
Kuvio 14. Kouluoloindikaattoreiden opiskeluvuosi- ja sukupuolivakioidut prosenttiosuudet lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista vuonna 2013.	27
Kuvio 15. Terveysindikaattoreiden vakioimattomat prosenttiosuudet lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista vuosina 2005–2013.	29
Kuvio 16. Terveysindikaattoreiden opiskeluvuosi- ja sukupuolivakioidut prosenttiosuudet lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista vuonna 2013.	29
Kuvio 17. Terveystottumusindikaattoreiden vakioimattomat prosenttiosuudet lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista vuosina 2005–2013.	31
Kuvio 18. Terveystottumusindikaattoreiden opiskeluvuosi- ja sukupuolivakioidut prosenttiosuudet lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista vuonna 2013.	31
Kuvio 19. Opiskelijahuoltoindikaattoreiden vakioimattomat prosenttiosuudet lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista vuosina 2005–2013.	33
Kuvio 20. Opiskelijahuoltoindikaattoreiden opiskeluvuosi- ja sukupuolivakioidut prosenttiosuudet lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista vuonna 2013.	33

JOHDANTO

Kouluterveyskysely tuottaa runsaasti tietoa nuorten elinoloista, kouluoloista, koetusta terveydestä, terveystottumuksista sekä oppilas- ja opiskelijahuollosta. Kyselyyn vastaavat peruskoulujen 8. ja 9. luokkien oppilaat sekä lukioiden ja ammatillisten oppilaitosten 1. ja 2. vuoden opiskelijat. Ammatillisissa oppilaitoksissa kyselyyn osallistuvat nuorten opetussuunnitelmaperusteiseen ammatilliseen perustutkintoon johtavassa koulutuksessa opiskelevat. Vertailukelpoista tietoa on kerätty peruskouluissa vuodesta 1996, lukioissa vuodesta 1999 ja ammatillisissa oppilaitoksissa vuodesta 2008 alkaen.

Vuonna 2013 Kouluterveyskyselyn aineistonkeruussa tapahtui suuria muutoksia. Kysely toteutettiin ensimmäistä kertaa yhtä aikaa koko maassa. Tämän vuoksi kyselyä ei toteutettu lainkaan vuonna 2012. Vuoteen 2011 saakka kysely tehtiin parillisina vuosina Etelä-Suomessa, Itä-Suomessa sekä Lappissa ja parittomina vuosina muualla Manner-Suomessa ja Ahvenanmaalla. Toinen merkittävä muutos oli kyselylomakkeen muuttaminen sähköiseksi ammatillisissa oppilaitoksissa. Peruskouluissa ja lukioissa käytettiin edelleen paperista kyselylomaketta.

Vuonna 2013 uudistettiin myös joitakin kysymyksiä. Kyselylomakkeen uudistuksessa kuultiin useita terveyden ja hyvinvoinnin asiantuntijoita, oppilaitosten edustajia sekä myös nuoria itseään. Ensimmäistä kertaa saadaan tietoa koulumatkoista, turvavälineiden käytöstä liikenteessä, vapaa-ajalla tapahtuneista tapaturmista sekä seksuaalisuuteen liittyvästä käyttäytymisestä internetissä. Nuorten perheestä ja asumisesta kysytään aikaisempaa yksityiskohtaisemmin. Tarkemmat tiedot kyselystä ja kyselylomakkeet ovat Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen (THL) internet-sivuilla^a.

Kouluterveyskyselyyn vastasi vuonna 2013 yhteensä 182 864 nuorta: 99 478 peruskoulun yläluokkalaista, 48 610 lukiolaista ja 34 776 ammattiin opiskelevaa.

Kouluterveyskyselyn kunta- ja opetuspistekohtaiset tulokset lähetetään tulokset tilanneille kunnille. Kuntakohtaisen raportoinnin lisäksi tuloksia esitellään valtakunnallisesti ja alueellisesti tutkimusraporteissa, THL:n www-sivuilla, vuosittain järjestettävillä Kouluterveyspäivillä ja alueellisissa seminaareissa. Lisäksi keskeisiä kunta-, seutukunta- ja maakuntakohtaisia indikaattoreita voi tarkastella THL:n ylläpitämässä tilasto- ja indikaattoripankki SOTKANetissä^b.

Tässä raportissa esitellään peruskoulun yläluokkalaisten ja lukiolaisten tulokset. Ammattiin opiskelevien tulokset raportoidaan erillisessä raportissa niissä kunnissa, joissa on ammatillisia oppilaitoksia. Kunnan tulokset kuvataan keskeisten indikaattoreiden kautta ja tärkeimmät tulokset tiivistetään ilon- ja huolenaiheiksi. Raportin alussa kerrotaan, miten kyselyn tuloksia voi käyttää hyödyksi kunnassa ja oppilaitoksissa. Lopuksi kerrotaan Kouluterveyskyselyn ajankohtaisista tuloksista koko valtakunnan tasolla.

KUNTARAPORTOINNIN SISÄLTÖ

Kouluterveyskyselyn tulokset raportoidaan monin eri tavoin. Tässä kuntaraportissa nuorten hyvinvointia kuvataan noin 40 perusindikaattorin avulla. Samat indikaattorit ovat saatavilla myös kouluittain. Lisäksi kunnat saavat kaksi muuta indikaattorikoostetta, joista toinen on suunnattu oppilas- ja opiskelijahuollolle ja toinen kunnan poliittisille päättäjille. Koosteita voidaan hyödyntää esimerkiksi lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman tai hyvinvointikertomuksen laadinnassa. Indikaattoritiedon lisäksi tulokset raportoidaan jakaumataulukoina kaikista kysymyksistä.

Vuonna 2013 peruskoulujen ja lukioiden kunta- ja opetuspistekohtaiset tulokset sisältävät:

- 1) Kuntaraportin. (HUOM! Ammatillisten oppilaitosten tulokset ovat erillisessä raportissa.)
- 2) Kuntakohtaiset ja koulukohtaiset perusindikaattorikuviot.
- 3) Kuntakohtaisen ja koulukohtaisen indikaattorikoosteen oppilashuollon tueksi.
- 4) Kuntakohtaisen indikaattorikoosteen kunnallisen päätöksenteon tueksi.
- 5) Kaikkien kysymysten kunta- ja koulukohtaiset jakaumataulukot.

^a Kouluterveyskyselyn internet-sivu on www.thl.fi/kouluterveyskysely.

^b SOTKANetin internet-sivu on www.sotkanet.fi.

Edellä mainittu materiaali lähetetään THL:sta kunnan yhdyshenkilölle, jonka toivotaan välittävän tietoa eteenpäin mm. koulujen ja oppilaitosten rehtoreille, kunnan päättäjäille sekä kunnan eri hallinnonaloille – ainakin sosiaali- ja terveystoimeen ja opetus- tai sivistystoimeen – sekä Kouluterveyskyselyn hyödyntämisestä vastaavan työryhmän jäsenille, mikäli sellainen kunnassa on.

Kuntaraportissa nuorten hyvinvointia kuvataan 42 indikaattorilla, jotka on jaettu viiteen ryhmään: elinolot, kouluolot, koettu terveys, terveystottumukset ja kokemus oppilas- ja opiskelijahuollon tuesta. Osa indikaattoreista perustuu kyselyn yksittäisiin kysymyksiin ja osa on muodostettu useasta kysymyksestä. Indikaattorien muodostaminen kuvataan yksityiskohtaisesti liitteessä 1.

Jokaisesta indikaattoriryhmästä esitetään kaksi pylväskuviota. Ensimmäisessä kuviossa esitetään kunnassa vuosina 2004–2013 tai 2005–2013 tapahtunut kehitys. Jos kunta on osallistunut kyselyyn ennen vuotta 2004, on aiempien vuosien pylväät jätetty pois. Pylväiden määrä on rajattu korkeintaan viiteen osallistumisvuoteen kuvioden luettavuuden takia. Pylväitä voi olla vähemmän kuin viisi, jos indikaattorin kuvaama asia ei ole kysytty joka vuosi tai jos kunta ei ole osallistunut kyselyyn kaikkina vuosina.

Toisessa kuviossa esitetään vuodelta 2013 kunnan tulokset sukupuolen mukaan sekä vertailutulokset maakunnasta ja koko maasta. Kuntaa ja koko maata koskevien pylväiden päähän on merkitty näkyviin myös prosenttiosuus. Sukupuolen mukaiset tulokset esitetään vain, jos kunnassa on vastannut vähintään 30 poikaa ja tyttöä. Kuvioden alatunnisteissa kerrotaan, mitä luokka-asteita tai opiskeluvuosia tulokset koskevat. Vastanneiden lukumäärät ilmoitetaan kuvioden selitteessä sulkeiden sisällä. Kuvioden perustana olevat prosenttiluvut esitetään myös liitetaulukkoina raportin lopussa.

Kunta saa vastaavanlaiset indikaattorikuviot myös jokaisesta kunnassa sijaitsevasta koulusta. Peruskoulujen ja lukioden tuloksissa vertailutietoina ovat kunta ja maakunta.

Kunnan poliittisia päätöksentekijöitä varten kuntaraportin indikaattoreista on valittu kymmenen keskeistä kuntakohtaista indikaattoria, joista esitetään sekä muutoskuvio että vertailukuvio.

Oppilas- ja opiskelijahuollon käyttöön on valittu 88 indikaattoria. Indikaattorit esitetään sekä kunta- että koulukohtaisesti. Nämä indikaattorit on jaettu 11 ryhmään: fyysiset työolot, työilmapiiri ja osallisuus, koulutyön kuormittavuus, kouluruokailu, kiusaaminen ja häirintä, sosiaaliset suhteet, tupakointi, terveystottumukset, koettu terveys ja kokemus oppilas- ja opiskelijahuollon tuesta sekä myönteisesti esitettyjä indikaattoreita. Myös tähän koosteeseen tehdään jokaisesta indikaattoriryhmästä kaksi kuviota: muutoskuvio ja vertailukuvio.

Indikaattorikuvioden lisäksi kunta saa *jakaumataulukot kaikista kysymyksistä* vuodelta 2013. Ne esitetään sukupuolen mukaan sekä koko kunnan tasolla. Samassa taulukossa esitetään vertailun mahdollistamiseksi vastaavat tiedot maakunnasta ja koko maasta. Vastaavanlaiset taulukot esitetään myös kunnan jokaisesta peruskoulusta tai lukiosta. Niitä verrataan kuntaan ja maakuntaan.

KOULUTERVEYSKYSelyn TULOsten HYÖDYNTÄMINEN

Kouluterveyskysely hyvinvointijohtamisen tukena kunnassa

Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma on väline, jolla kunnan lasten, nuorten ja perheiden hyvinvointityötä ohjataan, johdetaan ja kehitetään^c. Suunnitelmaa varten kunta tarvitsee seurantatietoa oman kunnan lasten ja nuorten hyvinvoinnista ja sen kehityksestä. Lisäksi kunta voi tarvita tätä tietoa esimerkiksi hyvinvointikertomuksen laadinnassa. Kouluterveyskyselystä kunta saa säännöllisesti tietoa 14–20-vuotiaiden kuntalaisten hyvinvoinnista. Kunta voi tilata laajan maksullisen tietopaketin omista tuloksistaan. Tilasto- ja indikaattoripankki SOTKANetissä on saatavilla veloituksetta parikymmentä keskeistä kuntakohtaista indikaattoria Kouluterveyskyselystä. Osa näistä indikaattoreista

^c Lastensuojelulaki (417/2007)

on saatavilla myös alueelliseen hyvinvoinnin seurantaan tarkoitettu hyvinvointikompassista^d sekä sähköisestä hyvinvointikertomuksesta^e. Muita hyvinvointijohtamiseen käyttökelpoisia kuntakohtaisia indikaattoreita sisältäviä tietokantoja ovat esimerkiksi THL:n Terveystemme.fi-sivusto^f ja kunnan terveydenedistämisaktiivisuutta kuvaava TEA-viisari-verkkopalvelu^g.

Työryhmästä tehoa hyödyntämiseen

Moniin kuntiin on nimetty työryhmä, joka vastaa Kouluterveyskyselyn tulosten välittämisestä ja hyödyntämisestä^h. Merkittävää toiminnan onnistumisen kannalta on, että työryhmässä on eri alojen työntekijöitä. Ryhmä voi rakentua jo olemassa olevan poikkihallinnollisen työryhmän pohjalle. Tärkeää on, että ryhmän jäsenillä on oman hallinnonalan antamat valtuudet toimia.

Työryhmässä voidaan laatia toimintasuunnitelma toimenpide-ehdotuksineen. Työryhmän jäsenet vievät sen omille hallinnonaloilleen ja tarvittavin osin lautakuntiin ja edelleen kunnanhallitukseen ja -valtuustoon. Toimintasuunnitelman tavoitteiden toteutumista voidaan seurata esimerkiksi kahden vuoden välein Kouluterveyskyselyn avulla.

Työryhmä vastaa yleensä myös laajemmin tulosten välittämisestä. Jäsenet voivat esitellä tuloksia oman vastuualueensa johtoryhmälle ja lautakunnalle tai järjestää tulosten käsittelytilaisuuksia ammattilaisten kesken. He voivat tukea kunta- tai koulukohtaisten tulosten esittelyä opettajille, vanhemmille sekä oppilaille ja opiskelijoille. Kunnissa on järjestetty myös tulosten julkistamistilaisuuksia, johon on kutsuttu kuntalaisia ja paikallismediaa.

Kouluterveyskyselyn tulosten käsittely kouluissa ja oppilaitoksissa

Kouluterveyskyselyn hyödyntämisen kannalta keskeinen toimija kouluissa ja oppilaitoksissa on oppilas- tai opiskelijahuoltoryhmä, jonka tehtäviin kuuluu yhteisön terveyden edistäminen. Tulosten käsittely moniammatillisessa ryhmässä auttaa määrittämään yhteisiä tavoitteita ja suuntaamaan oppilas- ja opiskelijahuoltotyön painopistettä yksilökeskeisestä korjaavasta työstä koko yhteisön hyvinvoinnin kehittämiseen.

Tulosten tarkastelu

Oppilaitokset voivat hyödyntää työssään sekä Kouluterveyskyselyn indikaattorikuvioita että kysymyskohtaisia jakaumataulukkoita. Viiteen perusindikaattorikuvioon on koottu keskeiset indikaattorit, joiden avulla saa yleiskuvan koulu yhteisön hyvinvoinnin tilanteesta. Oppilaitosten käytössä on myös laajempi, oppilas- ja opiskelijahuollolle suunnattu kooste, johon on nostettu oppilas- ja opiskelijahuoltotyön kannalta keskeisiä indikaattoreita. Indikaattorit eivät kuitenkaan sisällä kaikkia kyselyn tuloksia. Kun halutaan tarkastella jotakin aihetta tarkemmin, kannattaa perehtyä vielä kysymyskohtaisiin jakaumataulukoihin.

Oppilaitoksen tulosten tarkastelu on hyvä aloittaa indikaattorikuvioiden pohjalta. Ensin voi verrata oman oppilaitoksen tuoreinta tulosta aiempiin vuosiin. Muutoksia tulkittaessa tulee muistaa, että mitä pienemmästä oppilaitoksesta on kysymys, sitä suurempi muutoksen tulee olla. Tällöin voidaan olla varmoja siitä, että kyseessä on todellinen muutos eikä sattuman aiheuttama vaikutus tulokseen. Tarkempia tulkintaohjeita voi lukea sivulta 12.

Trenditarkastelun jälkeen omia tuloksia voi verrata kunnan ja maakunnan tuloksiin. Näin saa kuvan siitä, mihin oma oppilaitos sijoittuu suhteessa suurempaan alueeseen. Vertailu kannattaa tehdä myös silloin, kun indikaattorista ei ole vielä saatavissa pidemmän aikavälin tuloksia. Lisäksi on hyvä tarkastella tuloksista vielä sukupuolten välillä olevia eroja. Tämä tuo tarkempaa tietoa siitä, keihin mahdollisia toimenpiteitä tulisi kohdistaa.

^d <http://hyvinvointikompassi.thl.fi>

^e <http://www.hyvinvointikertomus.fi>

^f <http://www.terveytemme.fi>

^g <http://www.teaviisari.fi>

^h Hyvä käytäntö -kuvaus työryhmän toiminnasta: <https://www.innokyla.fi/web/malli148997>

Toimintasuunnitelman laatiminen ja sen seuranta

Oppilaitoksen tuloksista on hyvä kirjata ne asiat, jotka ovat hyvin ja ne, joissa on vielä kehittämistä. Tämän jälkeen tuloksia voi peilata olemassa oleviin toimintasuunnitelmiin (mm. turvallisuus, kiusaaminen, päihde) ja tarvittaessa päivittää niitä. Toimintasuunnitelmiin voi sisältyä pidemmän aikavälin visioita, mutta on hyvä laatia myös konkreettisia lähitulevaisuuden suunnitelmia. Mitkä ovat ne pari suurempaa kokonaisuutta, joita lähdetään kehittämään aktiivisesti seuraavien kahden vuoden aikana? Miten prosessia viedään eteenpäin? Tässä kohden voi pohtia, miten oppilaat ja opiskelijat kytetään ja sitoutetaan kehittämistyöhön ja millaista yhteistyötä rakennetaan oppilaitoksen ulkopuolisten yhteistyökumppanien, kuten muiden oppilaitosten tai järjestöjen kanssa.

Kehittämisen kannalta keskeisintä on suunnitelmallinen, tavoitteellinen ja pitkäjänteinen toiminta, joka kohdistuu sellaisiin asioihin, joiden kehittäminen on hyvinvoinnin kannalta merkityksellistä. Toiminnassa tulee säilyttää punainen lanka niin, että eri toiminnot tukevat saman tavoitteen toteutumista. Toimintasuunnitelmaan tulisi sisällyttää myös suunnitelma siitä, miten toimenpiteiden vaikutusta arvioidaan. Kahden vuoden välein kerättäviä Kouluterveyskyselyn tuloksia kannattaa käyttää hyväksi arvioinnissa.

Tuloksista tiedottaminen

Kouluterveyskyselyn tuloksista on tärkeää tiedottaa oppilaitoksen sisällä laajasti eri toimijoille, kuten opettajille, oppilas- tai opiskelijahuoltoryhmälle sekä ruokahuollon henkilöstölle. Oppilaiden ja opiskelijoiden kanssa tuloksia voidaan käsitellä esimerkiksi luokanvalvojan tai terveystiedon tunneilla sekä terveystarkastuksissa. Vanhempien kanssa tuloksia on hyvä käydä läpi vanhempainilloissa ja vanhempainyhdistyksessä. Tarpeen mukaan niitä voidaan käsitellä myös kouluyhteisön ulkopuolisten tahojen, kuten nuorisotoimen, poliisin tai muun vastaavan kanssa. Tuloksista on hyvä tehdä myös lyhyt tiedote välitettäväksi edelleen oppilaille, opiskelijoille, huoltajille, koulu- ja opiskeluterveydenhuoltoon tai laittaa ne oppilaitoksen nettisivuille. Tulosten lisäksi tiedotteeseen kannattaa kirjata toimenpiteet, joita tulosten pohjalta on päätetty tehdä.

Tulosten hyödyntäminen opetuksessa

Monet Kouluterveyskyselyn tuloksista liittyvät läheisesti terveystiedon keskeisiin opetussisältöihin, kuten nuorten terveydentilaan, terveystottumuksiin, elämäntapoihin ja sosiaalisiin suhteisiin. Tulosten hyödyntäminen tukee monia terveystiedon opetussuunnitelman mukaisia tavoitteita. Tulosten tarkastelu oppitunnilla haastaa nuoret kriittiseen arvopohdintaan, avaa olemassa olevia ennakkokäsityksiä ja purkaa mahdollisia joukkoharhoja esimerkiksi nuorten alkoholin käytön yleisyydestä. Parhaimmillaan tulosten käsittely tuo nuorten ajatukset paremmin kuuluviin ja antaa heille oppimiskokemuksen oman oppimisympäristön ja kouluyhteisön hyvinvoinnin kehittämisestä¹. Kouluterveyskyselyn tulosten käsittely lisää nuorten tutkimustiedon lukutaitoa sekä tukee tiedonhankintaan ja sen soveltamiseen liittyvien taitojen oppimista. Terveystiedon lisäksi tuloksia voidaan hyödyntää esimerkiksi matematiikan, psykologian, biologian ja yhteiskuntaopin opetuksessa.

Kouluterveyslähettiläiltä tukea tulosten hyödyntämiseen

Oman kunnan tai oppilaitoksen Kouluterveyskyselyn tulosten hyödyntämiseen voi pyytää avuksi kouluterveyslähettilästä. Kouluterveyslähettiläät ovat pääosin sosiaali- ja terveydenhuollon ammattilaisia, jotka kuuluvat Terveystiedon ja hyvinvoinnin laitoksen ylläpitämään kouluterveyslähettiläsverkostoon. Verkoston tavoitteena on lisätä tietoa nuorten hyvinvoinnista ja tukea suunnitelmallista hyvinvoinnin edistämistyötä paikallistasolla. Lähettiläät voivat auttaa tulosten tarkastelussa ja tuloksista tiedottamisessa. He voivat myös osallistua laajemmin nuorten hyvinvoinnin edistämistyöhön toimimalla esimerkiksi asiantuntijoina kuntien poikkihallinnollisissa yhteistyöryhmissä tai oppilaitosten laajennetuissa oppilas- ja opiskelijahuoltoryhmissä. Alueenne kouluterveyslähettiläiden yhteystiedot voitte tarkistaa Kouluterveyskyselyn henkilöstöltä (kouluterveyskysely@thl.fi).

¹ Ks. Kouluyhteisön hyvinvoinnin edistäminen on yhteistyötä. Terveystiedon ja hyvinvoinnin laitoksen esitteitä. <http://www.thl.fi/thl-client/pdfs/271518d1-e691-4dbd-af3b-ee95621c0519>

AINEISTO JA MENETELMÄT

Kouluterveyskyselyyn vastaavat peruskouluissa 8. ja 9. luokan oppilaat ja lukioissa 1. ja 2. vuoden opiskelijat. Vastaaminen on vapaaehtoista. Aineistonkeruu toteutetaan luokkakyselynä huhtikuun aikana. Kyselylomakkeet toimitetaan suoraan kirjapainosta rehtorille tai muulle koulun nimeämälle yhdyshenkilölle, joka hoitaa käytännön järjestelyt koulussa. Kysely tehdään yhden oppitunnin aikana opettajan ohjaamana. Vastaajat palauttavat opettajalle nimettömät lomakkeet, jotka opettaja sulkee tunnin lopussa luokkakohtaiseen kirjepussiin oppilaiden nähden. Luokkien kirjepussit lähetetään kouluista yhtenä pakettina tutkimusryhmälle optista tallennusta varten.

Tässä raportissa käytetään Kouluterveyskyselyn aineistoa peruskoulun 8. ja 9. luokkien oppilaista sekä lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista. Kuvioiden luettavuuden vuoksi mukaan on otettu korkeintaan viisi kyselyvuotta. Jos kunta on osallistunut kyselyyn joka kerta, aineisto on vuosilta 2004/2005–2013. Aineisto kuvataan taulukoissa 1 ja 2 luokka-asteen tai opiskeluvuoden ja sukupuolen mukaan koko kunnassa. Kouluittain aineisto kuvataan liitteessä 2.

Huom! Koska lukiossa vastasi alle 30 poikaa ja tyttöä vuonna 2013, sukupuolen mukaisia tuloksia ei esitetä.

Huom! Koska lukiossa on alle viisi vastaajaa joissain opiskeluvuoden ja sukupuolen mukaisessa osajoukossa, kunnan prosenttiosuudet ovat vakioimattomia.

Taulukko 1. Kouluterveyskyselyyn vastanneet peruskoulun 8. ja 9. luokkien oppilaat luokka-asteen ja sukupuolen mukaan vuosina 2005–2013.

Peruskoulun oppilasmäärät luokan ja sukupuolen mukaan

Kärsämäki		Peruskoulun 8. luokka		Peruskoulun 9. luokka		Poika	Tyttö	Yhteensä
		Poika	Tyttö	Poika	Tyttö			
Peruskoulut yhteensä	2005	21	20	28	20	49	40	89
	2007	27	24	22	18	49	42	91
	2009	22	30	30	18	52	48	100
	2011	19	10	16	24	35	34	69
	2013	16	21	16	12	32	33	65

Taulukko 2. Kouluterveyskyselyyn vastanneet lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijat opiskeluvuoden ja sukupuolen mukaan vuosina 2005–2013.

Lukion opiskelijamäärät luokan ja sukupuolen mukaan

Kärsämäki		Lukion 1. vuosi		Lukion 2. vuosi		Poika	Tyttö	Yhteensä
		Poika	Tyttö	Poika	Tyttö			
Lukiöt yhteensä	2005	3	11	8	12	11	23	34
	2007	3	19	9	15	12	34	46
	2009	6	21	10	8	16	29	45
	2011	8	11	6	9	14	20	34
	2013	9	7	6	10	15	17	32

Kuntaraportissa indikaattorikuvioiden tulokset kerrotaan tiivistetysti kahdessa kuviota edeltävällä sivulla olevassa taulukossa. Luettavuuden lisäämiseksi indikaattoreiden nimiä on taulukoissa yksinkertaistettu ja osa niistä on esitetty käänteisenä verrattuna indikaattorikuvioidiin.

Ensimmäisessä taulukossa esitetään nuorten hyvinvoinnissa tapahtuneet muutokset kunnassa. Ensin raportoidaan muutoksesta verrattuna edelliseen kyselyvuoteen. Tämän jälkeen verrataan vuoden 2013 tilannetta kaikkiin aikaisempiin kyselyvuosiin. Mikäli tarkasteltava ilmiö on yleistynyt tai vähentynyt usean vuoden ajan, siitä kerrotaan viimeisessä sarakkeessa.

Toisessa taulukossa käsitellään vain vuoden 2013 tuloksia. Ensin raportoidaan poikien ja tyttöjen väliset erot. Seuraavaksi verrataan kunnan tulosta maakuntaan ja lopuksi vuoden 2011 koko maahan. Sukupuolten välinen vertailu tehdään kuitenkin vain, jos kunnassa on vastannut vähintään 30 poikaa ja tyttöä.

Taulukoihin on poimittu vain merkittävimmät muutokset ja erot. Niille on määritelty aineiston koosta riippuvat kriteerit. Esimerkiksi suurimmissa kunnissa (vähintään 700 vastaajaa) jo kahden prosenttiyksikön muutos verrattuna edelliseen kyselyvuoteen on merkittävä, kun pienissä kunnissa (30–69 vastaajaa) merkittäväksi on tulkittu vähintään kymmenen prosenttiyksikön muutos. Seuraavassa esitellään kriteerit, joita käytetään, kun verrataan vuoden 2013 tulosta edelliseen kyselyvuoteen:

Vastaajien lukumäärä	Muutos verrattuna edelliseen kyselyvuoteen
alle 30 vastaajaa:	ei raportoida
30–69 vastaajaa:	vähintään 10 %-yksikköä
70–99 vastaajaa:	vähintään 6 %-yksikköä
100–299 vastaajaa:	vähintään 4 %-yksikköä
300–699 vastaajaa:	vähintään 3 %-yksikköä
700 vastaajaa tai enemmän:	vähintään 2 %-yksikköä

Verrattaessa vuotta 2013 kaikkiin aikaisempiin kyselyvuosiin kriteerit ovat prosenttiyksikköä suuremmat kuin edellä esitetyt. Pidemmän aikavälin muutosta raportoitaessa vaaditaan tietynsuuruinen keskimääräinen muutos vuosien välillä. Myös tämän muutoksen suuruus riippuu aineiston koosta. Pienessä kunnassa keskimääräisen muutoksen täytyy olla vähintään 7 prosenttiyksikköä, kun suurimmissa kunnissa riittää 1,5 prosenttiyksikön keskimääräinen muutos. Lisäksi suurissa kunnissa muutoksen yksittäisten kyselyvuosien välillä täytyy olla vähintään yksi prosenttiyksikköä ja pienemmissä kunnissa vähintään kaksi prosenttiyksikköä. Kun verrataan kuntaa maakuntaan ja koko maahan, käytetään samoja kriteerejä kuin vertailussa edelliseen kyselyvuoteen.

Myös sukupuolten välisissä vertailuissa on määritelty erisuuruiset kriteerit eri vastaajamäärille. Vertailu tehdään pienemmän sukupuolittaisen vastaajamäärän mukaan. Esimerkiksi jos poikia tai tyttöjä on 30–49, otetaan huomioon vähintään 12 prosenttiyksikön ero sukupuolten välillä. Jos poikien ja tyttöjen vastaajamäärä on 350 tai enemmän, sukupuolten välisen eron täytyy olla vähintään viisi prosenttiyksikköä. Seuraavassa kerrotaan kaikki sukupuolten välisissä vertailuissa käytetyt kriteerit:

Vastaajien lukumäärä	Sukupuolten välinen ero
alle 30 poikaa tai tyttöä:	ei raportoida
30–49 poikaa tai tyttöä:	vähintään 12 %-yksikköä
50–149 poikaa tai tyttöä:	vähintään 8 %-yksikköä
150–349 poikaa tai tyttöä:	vähintään 6 %-yksikköä
350 poikaa tai tyttöä tai enemmän:	vähintään 5 %-yksikköä

Niiden indikaattoreiden osalta, joiden prosenttiosuus on korkeintaan kymmenen prosenttia, huomioidaan hieman edellä kuvattua pienemmät muutokset ja erot. Tällaiset indikaattorit on taulukoissa merkitty tähdellä.

Edellä kuvattuja kriteereitä suositellaan käytettäväksi myös tulkittaessa koulukohtaisia indikaattoreita. Mikäli koulussa on alle 30 vastaajaa, muutokset tuloksissa voivat suurelta osin johtua satunnaisesta vaihtelusta.

VAKIOINTI: Vertailukelpoisuuden lisäämiseksi Kouluterveyskyselyn tulokset vakioidaan sukupuolen ja luokka-asteen/opiskeluvuoden suhteen. Vakiointi tarkoittaa sitä, että jokaisessa sukupuolen ja luokka-asteen/opiskeluvuoden mukaisessa osajoukossa oletetaan olevan yhtä paljon vastaajia. Tällöin esimerkiksi tyttöjen ja poikien osuudessa tapahtuneet muutokset eri vuosien välillä eivät vaikuta tuloksiin. Kunnan tilannetta koskeva prosenttiluku on saatu laskemalla keskiarvo neljän osajoukon (esim. 8. luokan pojat, 8. luokan tytöt, 9. luokan pojat ja 9. luokan tytöt) prosenttiosuuksista. Jos jossain sukupuolen ja luokka-asteen/opiskeluvuoden mukaisessa osajoukossa on alle viisi vastannutta, tulokset ovat vakioimattomia.

TIETOSUOJA: Tietosuojan turvaamiseksi tuloksia ei toimiteta lainkaan kunta- tai koulukohtaisesti, jos kunnassa tai koulussa on alle viisi vastaajaa. Vastaavasti jos jossain sukupuolen ja luokka-asteen/opiskeluvuoden mukaisessa osajoukossa on alle viisi vastannutta, sukupuoliryhmittäisiä tuloksia ei toimiteta.

PERUSKOULUN 8. JA 9. LUOKKIEN OPPILAIDEN TULOKSET

Elinolot

Taulukko 3. Muutokset elinoloissa peruskoulun 8. ja 9. luokkien oppilaille vuosina 2005–2013.

Jos solu on tyhjä, merkittäviä muutoksia ei ole tapahtunut.

ELINOLOT	Vuosi 2013 verrattuna edelliseen kyselyvuoteen	Vuosi 2013 verrattuna kaikkiin aikaisempiin kyselyvuosiin	Muutos pidemmällä aikavälillä
Vanhempien tupakointi			
Vanhempien työttömyys			
Vanhempien tietoisuus viikonloppuiltojen viettoapaikasta			
*Keskusteluvaikkeudet vanhempien kanssa	vähentyivät	harvinaisempia	
Perheen yhteinen ateriointi iltaisin			
*Läheiset ystävyssuhteet	yleistyivät		
*Läheisen alkoholin käytön aiheuttamat ongelmat	vähentyivät		
Fyysisen uhan kokeminen			
Seksuaalisen väkivallan kokeminen	uusi indikaattori	uusi indikaattori	uusi indikaattori
*Toistuva rikkeiden tekeminen	vähentyi		Yleistymisen vuodesta 2007 päätyi

*Indikaattorin alhaisesta %-osuudesta johtuen huomioidaan pienemmät muutokset ja erot

Taulukko 4. Erot elinoloissa sukupuolten välillä sekä verrattuna maakuntaan ja koko maahan peruskoulun 8. ja 9. luokkien oppilaille vuonna 2013.

Jos solu on tyhjä, merkittäviä eroja ei ole.

ELINOLOT	Ero sukupuolten välillä vuonna 2013	Ero Pohjois-Pohjanmaahan vuonna 2013	Ero koko maahan vuonna 2013
Vanhempien tupakointi	pojilla yleisempää		
Vanhempien työttömyys			
Vanhempien tietoisuus viikonloppuiltojen viettoapaikasta			
*Keskusteluvaikkeudet vanhempien kanssa			
Perheen yhteinen ateriointi iltaisin	työillä yleisempää		
*Läheiset ystävyssuhteet	pojilla esiintyvyys 100 %		
*Läheisen alkoholin käytön aiheuttamat ongelmat			
Fyysisen uhan kokeminen			
Seksuaalisen väkivallan kokeminen			
*Toistuva rikkeiden tekeminen		harvinaisempaa	harvinaisempaa

*Indikaattorin alhaisesta %-osuudesta johtuen huomioidaan pienemmät muutokset ja erot

Indikaattorit on kuvattu alla lyhyesti. Niiden tarkempi kuvaus on esitetty liitteessä 1. Yllä olevissa taulukoissa indikaattorien nimiä on yksinkertaistettu. Kuvioissa ja liitetaulukoissa käytetyt todelliset indikaattorien nimet ovat sulkeissa.

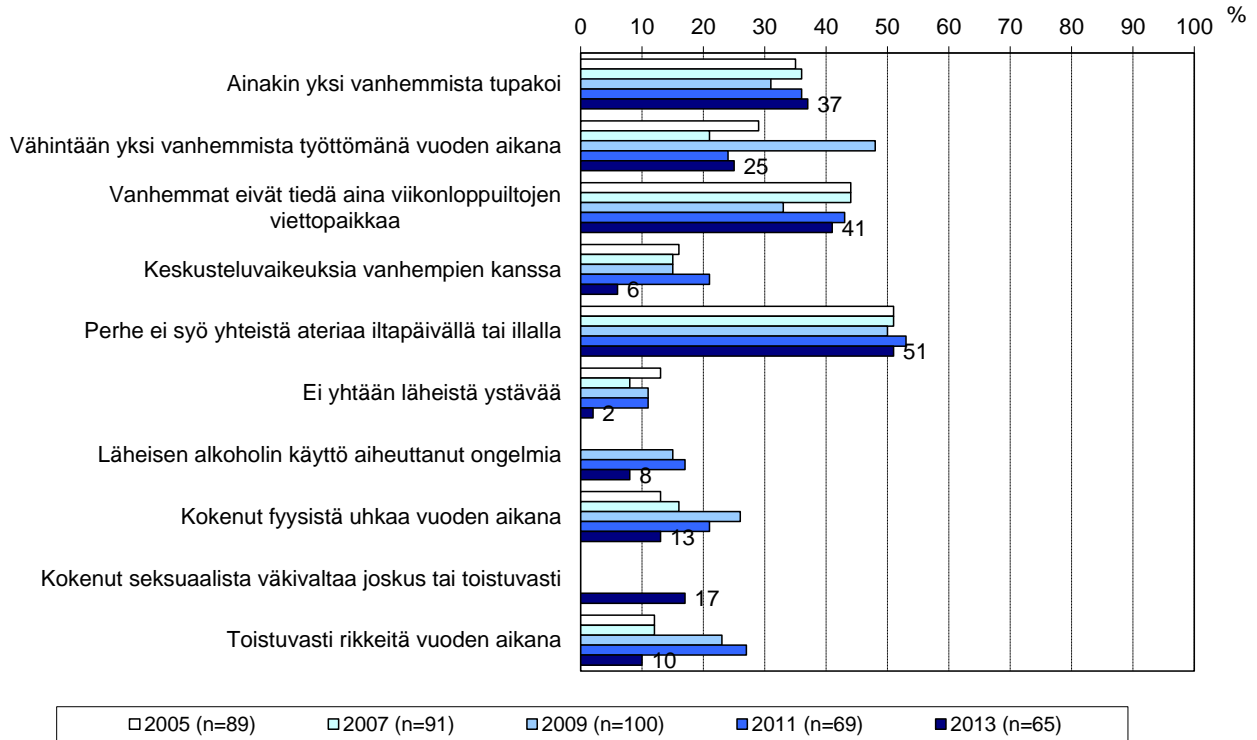
- **Vanhempien tupakointi** (Ainakin yksi vanhemmista tupakoi): Ainakin yksi vanhemmista tupakoi nykyisin.
- **Vanhempien työttömyys** (Vähintään yksi vanhemmista työttömänä vuoden aikana): Vähintään yksi vanhemmista on ollut työttömänä tai pakkolomalla vuoden aikana.
- ****Vanhempien tietoisuus viikonloppuiltojen viettoapaikasta** (Vanhemmat eivät tiedä aina viikonloppuiltojen viettoapaikkaa): Vanhemmat tietävät aina, missä nuori viettää perjantai- ja lauantai-iltansa.
- **Keskusteluvaikkeudet vanhempien kanssa** (Keskusteluvaikkeuksia vanhempien kanssa): Nuori ei pysty juuri koskaan keskustelemaan vanhempiensa kanssa omista asioistaan.
- ****Perheen yhteinen ateriointi iltaisin** (Perhe ei syö yhteistä ateriaa iltapäivällä tai illalla): Perhe syö yhteisen aterian iltapäivällä tai illalla, jolloin yleensä kaikki ovat ruokapöydässä.
- ****Läheiset ystävyssuhteet** (Ei yhtään läheistä ystävää): Nuorella on ainakin yksi todella läheinen ystävä, jonka kanssa voi keskustella luottamuksellisesti omista asioista.
- **Läheisen alkoholin käytön aiheuttamat ongelmat** (Läheisen alkoholin käyttö aiheuttanut ongelmia): Nuorelle on aiheutunut haittoja tai ongelmia läheisen ihmisen liiasta alkoholin käytöstä.
- **Fyysisen uhan kokeminen** (Kokenut fyysistä uhkaa vuoden aikana): Indikaattori on muodostettu kolmesta tekijästä: nuorelta on varastettu tai yritetty varastaa käyttämällä väkivaltaa tai uhkaamalla sillä, häntä on uhattu vahingoittaa tai hänen kimppuunsa on käyty fyysisesti vuoden aikana.
- **Seksuaalisen väkivallan kokeminen** (Kokenut seksuaalista väkivaltaa joskus tai toistuvasti): Indikaattori on muodostettu 3 tekijästä: vastentahtoinen koskettelu, seksiin painostaminen tai pakottaminen ja maksun tarjoaminen seksistä.
- **Toistuva rikkeiden tekeminen** (Toistuvasti rikkeitä vuoden aikana): Indikaattori on muodostettu viidestä tekijästä: töherrysten tekeminen julkisiin paikkoihin, koulun tai muiden omaisuuden vahingoittaminen, varastaminen, jonkun pahoinpitely.

**luettavuuden parantamiseksi tulos on esitetty taulukossa käänteisenä verrattuna raportin indikaattorikuvioihin

ELINOLOT

Vakioidut prosenttiosuudet

Kärsämäki

Peruskoulun 8. ja 9. luokan oppilaat

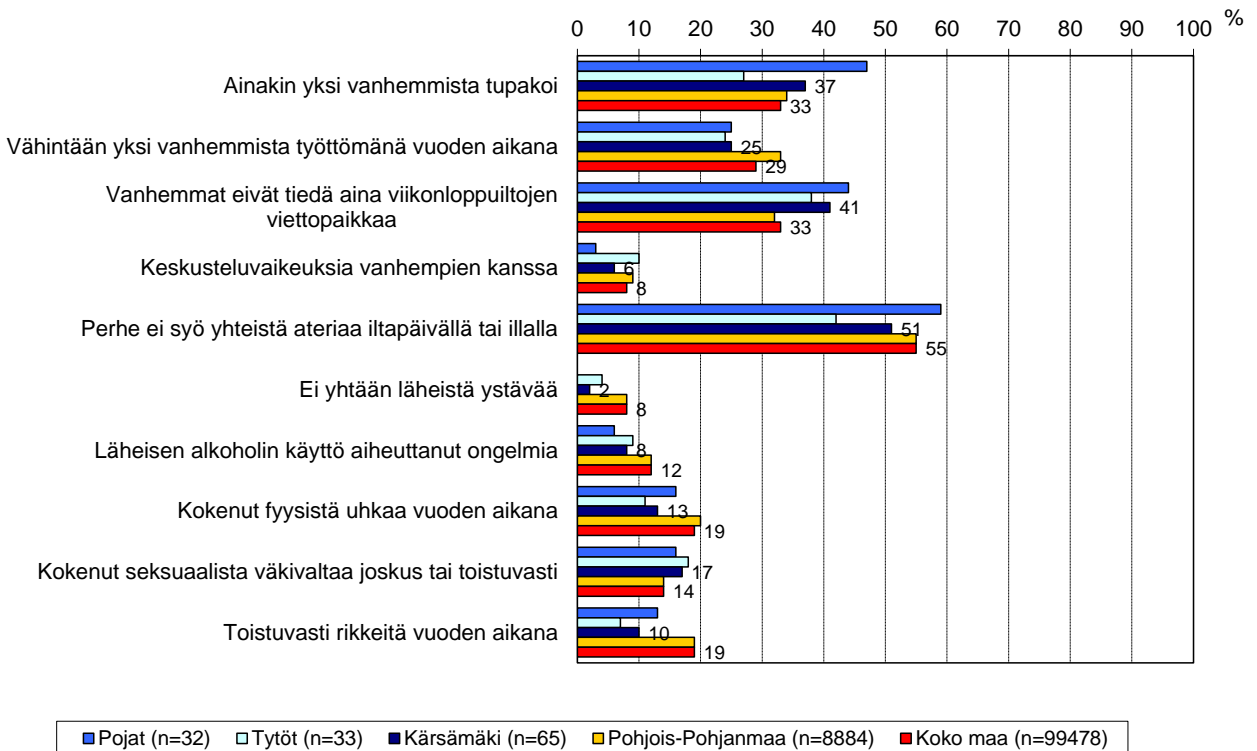
THL: Kouluterveyskysely

Kuvio 1. Elinoloindikaattoreiden luokka-aste- ja sukupuolivakioidut prosenttiosuudet peruskoulun 8. ja 9. luokkien oppilaista vuosina 2005–2013.

ELINOLOT

Vakioidut prosenttiosuudet

Kärsämäki 2013

Peruskoulun 8. ja 9. luokan oppilaat

THL: Kouluterveyskysely

Kuvio 2. Elinoloindikaattoreiden luokka-astevakioidut prosenttiosuudet peruskoulun 8. ja 9. luokkien oppilaista sukupuolen mukaan sekä luokka-aste- ja sukupuolivakioidut prosenttiosuudet vertailutiedoista vuonna 2013.

Kouluolot

Taulukko 5. Muutokset kouluoloissa peruskoulun 8. ja 9. luokkien oppilailla vuosina 2005–2013. Jos solu on tyhjä, merkittäviä muutoksia ei ole tapahtunut.

KOULUOLOT	Vuosi 2013 verrattuna edelliseen kyselyvuoteen	Vuosi 2013 verrattuna kaikkiin aikaisempiin kyselyvuosiin	Muutos pidemmällä aikavälillä
Puutteet koulun fyysisissä työoloissa			vähentyminen vuodesta 2007 päättäji
Koulutapaturmat			
Ongelmat koulun työilmapiirissä	vähentyvät		vähentyminen vuodesta 2009
Koulussa kuulluksi tuleminen	yleistyi		yleistyminen vuodesta 2009
Koulutyön määrän kokeminen liian suureksi			
Opiskeluun liittyvät vaikeudet			
*Koulukiusatuksi joutuminen viikoittain	vähentyi		
*Toistuva lintsaminen			vähentyminen vuodesta 2009
Tietoisuus tavoista vaikuttaa koulun asioihin	yleistyi		

*Indikaattorin alhaisesta %-osuudesta johtuen huomioidaan pienemmät muutokset ja erot

Taulukko 6. Erot kouluoloissa sukupuolten välillä sekä verrattuna maakuntaan ja koko maahan peruskoulun 8. ja 9. luokkien oppilailla vuonna 2013.

Jos solu on tyhjä, merkittäviä eroja ei ole.

KOULUOLOT	Ero sukupuolten välillä vuonna 2013	Ero Pohjois-Pohjanmaahan vuonna 2013	Ero koko maahan vuonna 2013
Puutteet koulun fyysisissä työoloissa	pojilla yleisempiä	harvinaisempia	harvinaisempia
Koulutapaturmat	työillä yleisempiä	yleisempiä	
Ongelmat koulun työilmapiirissä			
Koulussa kuulluksi tuleminen			
Koulutyön määrän kokeminen liian suureksi			
Opiskeluun liittyvät vaikeudet			
*Koulukiusatuksi joutuminen viikoittain			
*Toistuva lintsaminen	pojilla esiintyvyys 0 %		
Tietoisuus tavoista vaikuttaa koulun asioihin	työillä yleisempää	yleisempää	yleisempää

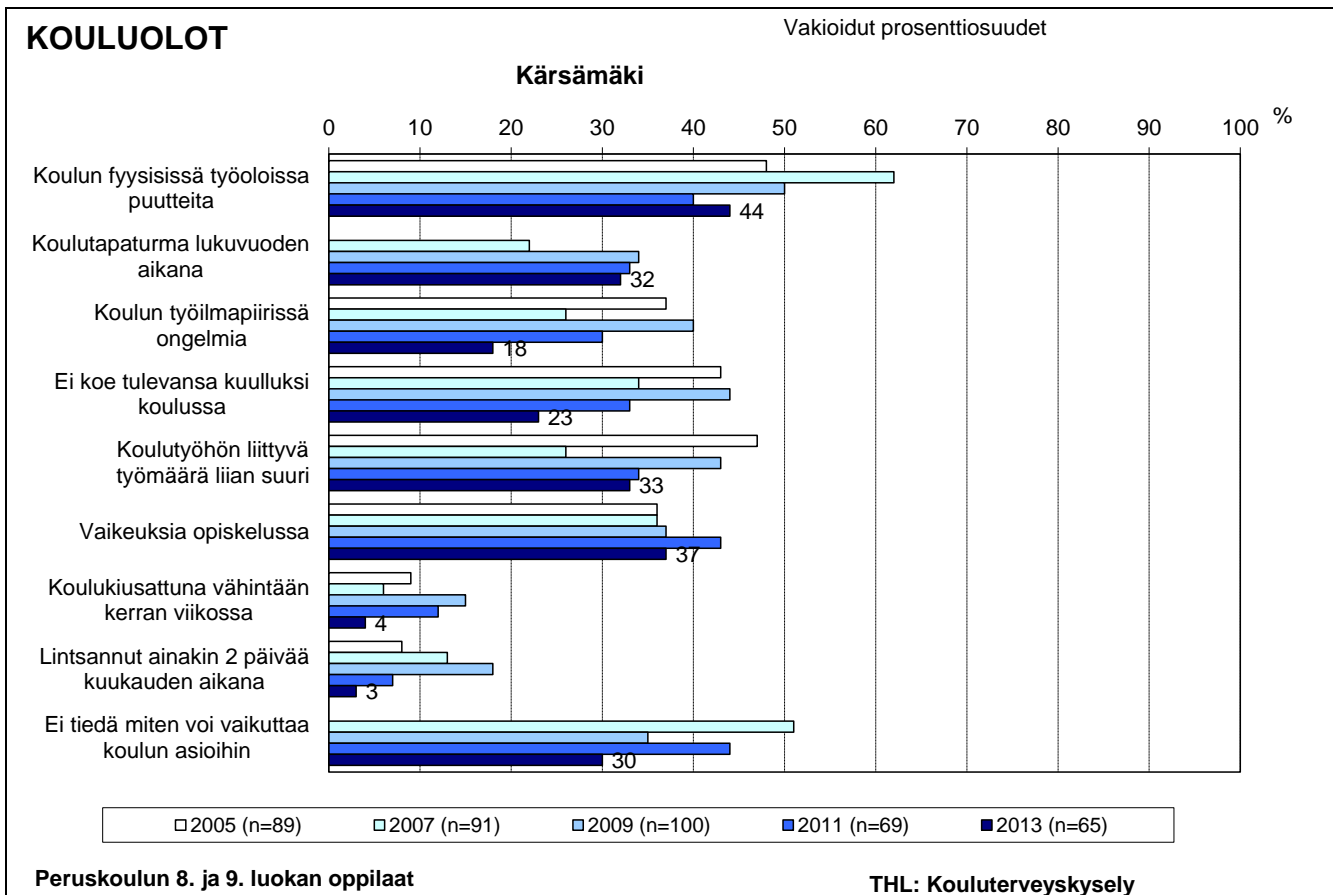
*Indikaattorin alhaisesta %-osuudesta johtuen huomioidaan pienemmät muutokset ja erot

Indikaattorit on kuvattu alla lyhyesti. Niiden tarkempi kuvaus on esitetty liitteessä 1. Yllä olevissa taulukoissa indikaattorien nimiä on yksinkertaistettu. Kuvioissa ja liitetaulukoissa käytetyt todelliset indikaattorien nimet ovat sulkeissa.

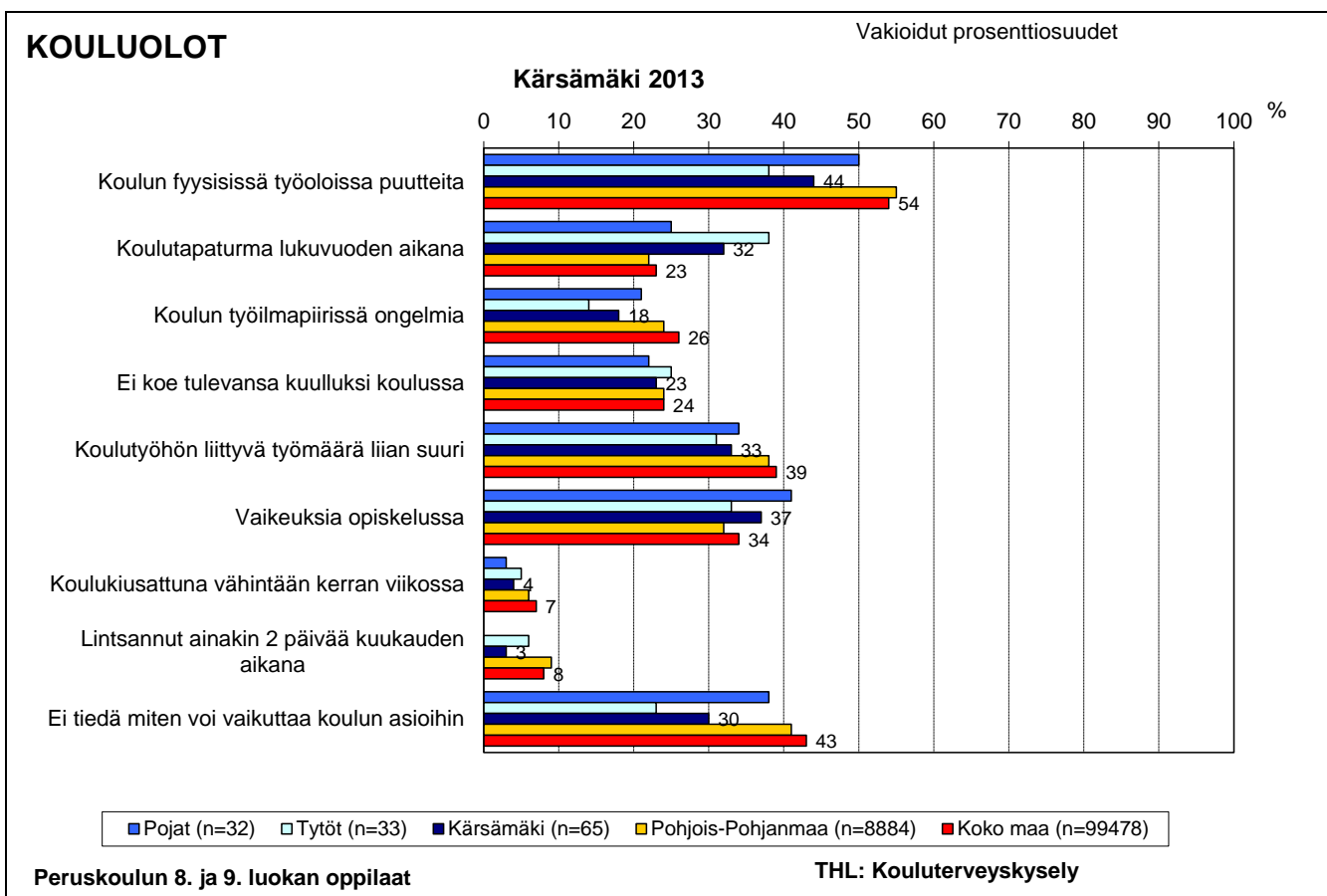
- **Puutteet koulun fyysisissä työoloissa** (*Koulun fyysisissä työoloissa puutteita*): Indikaattori on muodostettu seuraavista työskentelyä haittaavista tekijöistä: opiskelutilojen ahtaus, melu, sopimaton valaistus, huono ilmanvaihto, lämpötila, likaisuus, epä mukavat työtuolit tai -pöydät, huonot sosiaalitulat, tapaturmavaara.
- **Koulutapaturmat** (*Koulutapaturma lukuvuoden aikana*): Oppilaalle on sattunut koulussa tai koulumatkalla lukuvuoden aikana vähintään yksi tapaturma, joka on vaatinut terveydenhuollon vastaanotolla käyntiä.
- **Ongelmat koulun työilmapiirissä** (*Koulun työilmapiirissä ongelmia*): Indikaattori on muodostettu yhdeksästä työilmapiiriin vaikuttavasta tekijästä: opettajien odotukset ja oikeudenmukaisuus, toimeentuleminen oppilaiden ja opettajien kanssa, työskentely ryhmissä, työympäristön rauhattomuus, kiireisyys, luokan työrauha sekä oppilaiden viihtyminen yhdessä.
- ****Koulussa kuulluksi tuleminen** (*Ei koe tulevansa kuulluksi koulussa*): Indikaattori on muodostettu kolmesta opettajien ja oppilaiden vuorovaikutusta kuvaavasta tekijästä: mielipiteiden ilmaisuun rohkaiseminen, mielipiteiden huomioiminen koulutyön kehittämisessä ja kiinnostus oppilaiden kuulumisista.
- **Koulutyön määrän kokeminen liian suureksi** (*Koulutyöhön liittyvä työmäärä liian suuri*): Oppilas on kokenut koulutyöhön liittyvän työmäärän lukuvuoden aikana jatkuvasti tai melko usein liian suureksi.
- **Opiskeluun liittyvät vaikeudet** (*Vaikeuksia opiskelussa*): Indikaattori on muodostettu seuraavista tekijöistä: läksyjen tekeminen, kokeisiin valmistautuminen, parhaan opiskelutavan löytäminen, omatoimisuutta vaativien tehtävien hoitaminen, kirjoittamistehtävien tekeminen, lukemistehtävien tekeminen, opetuksen seuraaminen.
- **Koulukiusatuksi joutuminen viikoittain** (*Koulukiusattuna vähintään kerran viikossa*): Oppilas on joutunut kiusaamisen kohteeksi koulussa noin kerran viikossa tai useammin lukukauden aikana.
- **Toistuva lintsaminen** (*Lintsannut ainakin 2 päivää kuukauden aikana*): Oppilas on lintsannut ainakin kaksi kokonaista koulupäivää kuukauden aikana.
- ****Tietoisuus tavoista vaikuttaa koulun asioihin** (*Ei tiedä miten voi vaikuttaa koulun asioihin*): Oppilas ei tiedä, miten koulussa voi vaikuttaa koulun asioihin.

**luettavuuden parantamiseksi tulos on esitetty taulukossa käänteisenä verrattuna raportin indikaattorikuvioihin

Kuvio 3. Kouluoloindikaattoreiden luokka-aste- ja sukupuolivakioidut prosenttiosuudet peruskoulun 8. ja 9. luokkien oppilaista vuosina 2005–2013.

Kuvio 4. Kouluoloindikaattoreiden luokka-aste- ja sukupuolivakioidut prosenttiosuudet peruskoulun 8. ja 9. luokkien oppilaista sukupuolen mukaan sekä luokka-aste- ja sukupuolivakioidut prosenttiosuudet vertailutiedoista vuonna 2013.

Koettu terveys

Taulukko 7. Muutokset koetussa terveydessä peruskoulun 8. ja 9. luokkien oppilailla vuosina 2005–2013. Jos solu on tyhjä, merkittäviä muutoksia ei ole tapahtunut.

KOETTU TERVEYS	Vuosi 2013 verrattuna edelliseen kyselyvuoteen	Vuosi 2013 verrattuna kaikkiin aikaisempiin kyselyvuosiin	Muutos pidemmällä aikavälillä
Kokemus hyvästä terveydestä			
Useiden oireiden kokeminen päivittäin			vähentyminen vuodesta 2009
*Päivittäin koettu väsymys	vähentyi		
Viikoittain koetut niska- tai hartiakivut	vähentyivät		vähentyminen vuodesta 2009
Viikoittain koettu päänsärky	vähentyi		
*Kohtalainen tai vaikea ahdistuneisuus	uusi indikaattori	uusi indikaattori	uusi indikaattori
Koulu-uupumus			
Ylipaino	yleisty	yleisempää	

*Indikaattorin alhaisesta %-osuudesta johtuen huomioidaan pienemmät muutokset ja erot

Taulukko 8. Erot koetussa terveydessä sukupuolten välillä sekä verrattuna maakuntaan ja koko maahan peruskoulun 8. ja 9. luokkien oppilailla vuonna 2013.

Jos solu on tyhjä, merkittäviä eroja ei ole.

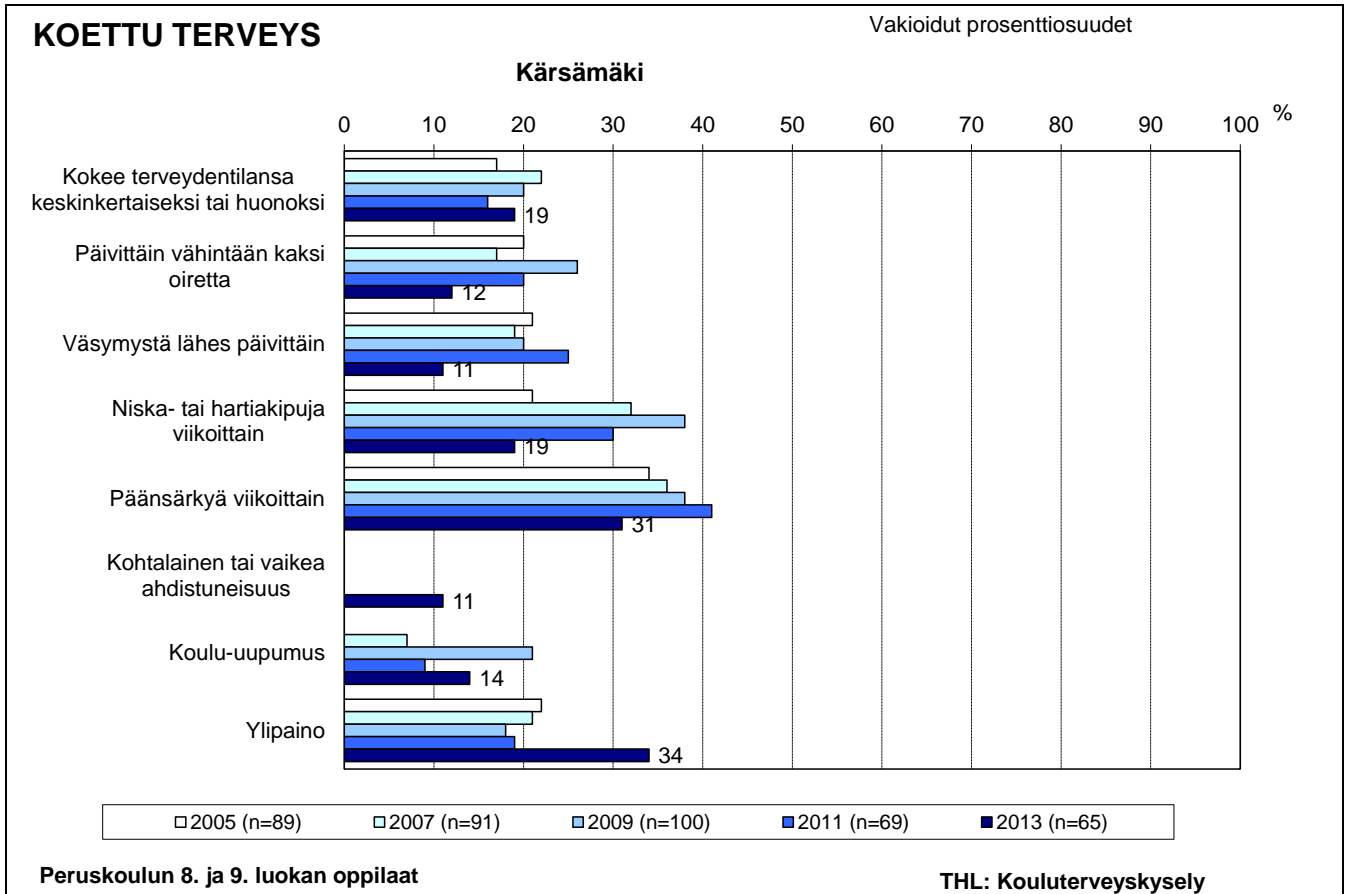
KOETTU TERVEYS	Ero sukupuolten välillä vuonna 2013	Ero Pohjois-Pohjanmaahan vuonna 2013	Ero koko maahan vuonna 2013
Kokemus hyvästä terveydestä			
Useiden oireiden kokeminen päivittäin			
*Päivittäin koettu väsymys			
Viikoittain koetut niska- tai hartiakivut		harvinaisempia	harvinaisempia
Viikoittain koettu päänsärky	työillä yleisempää		
*Kohtalainen tai vaikea ahdistuneisuus			
Koulu-uupumus			
Ylipaino	työillä yleisempää	yleisempää	yleisempää

*Indikaattorin alhaisesta %-osuudesta johtuen huomioidaan pienemmät muutokset ja erot

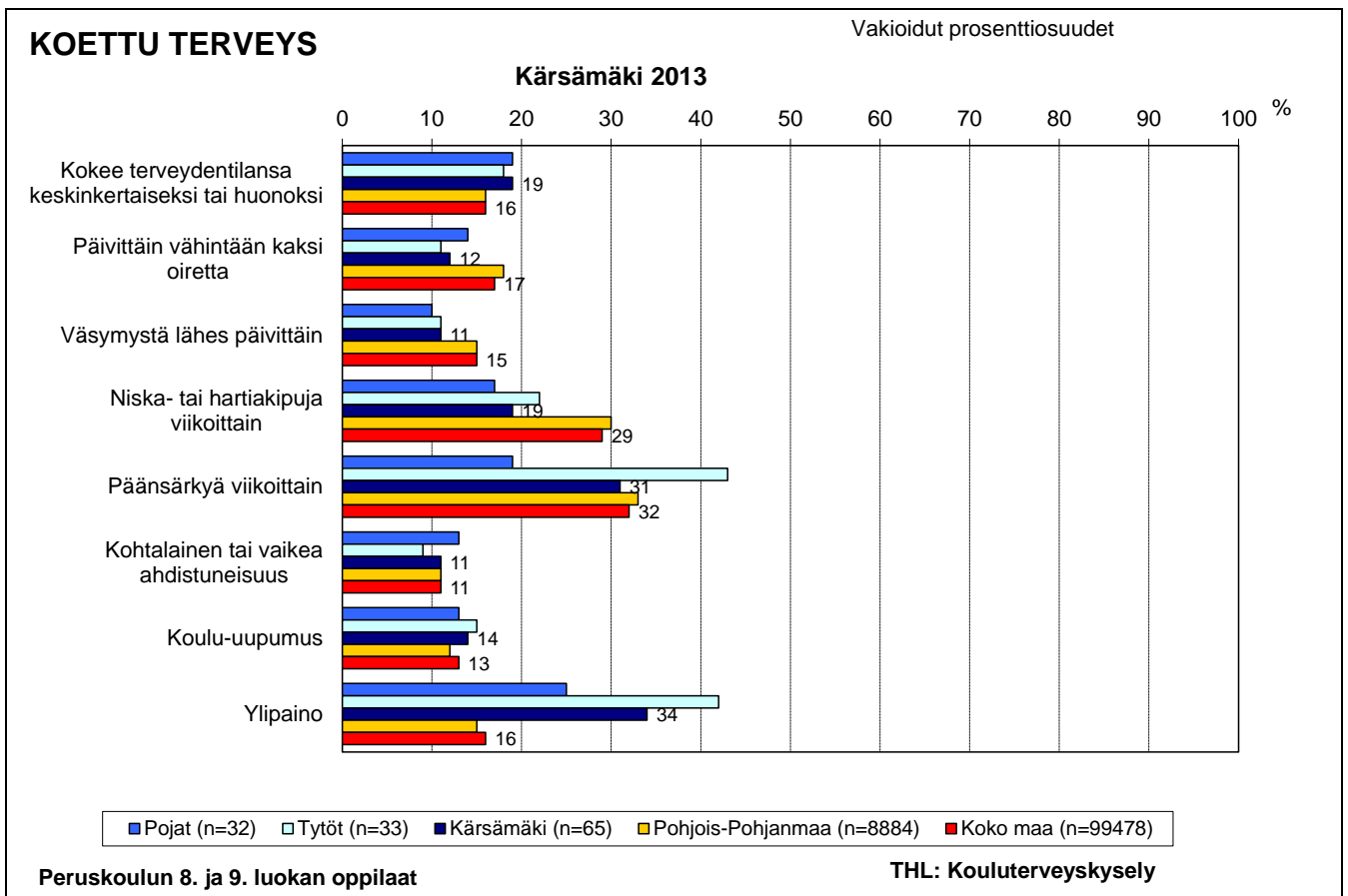
Indikaattorit on kuvattu alla lyhyesti. Niiden tarkempi kuvaus on esitetty liitteessä 1. Yllä olevissa taulukoissa indikaattorien nimiä on yksinkertaistettu. Kuvioissa ja liitetaulukoissa käytetyt todelliset indikaattorien nimet ovat sulkeissa.

- ****Kokemus hyvästä terveydestä (Kokee terveydentilansa keskinkertaiseksi tai huonoksi):** Nuori kokee terveydentilansa melko tai erittäin hyväksi.
- **Useiden oireiden kokeminen päivittäin (Päivittäin vähintään kaksi oiretta):** Indikaattori on muodostettu kahdeksasta tekijästä: niska- tai hartiakivut, selän alaosan kivut, vatsakivut, jännittyneisyys tai hermostuneisuus, ärtyneisyys tai kiu-kunpurkaukset, vaikeudet päästä uneen tai heräileminen öisin, päänsärky, väsymys tai heikotus.
- **Päivittäin koettu väsymys (Väsymystä lähes päivittäin):** Nuorella on ollut lähes päivittäin väsymystä tai heikotusta puolen vuoden aikana.
- **Viikoittain koetut niska- tai hartiakivut (Niska- tai hartiakipuja viikoittain):** Nuorella on ollut vähintään kerran viikossa niska- tai hartiakipuja puolen vuoden aikana.
- **Viikoittain koettu päänsärky (Päänsärkyä viikoittain):** Nuorella on ollut vähintään kerran viikossa päänsärkyä puolen vuoden aikana.
- **Kohtalainen tai vaikea ahdistuneisuus (Kohtalainen tai vaikea ahdistuneisuus):** Ahdistuneisuutta mitataan seitsen-kohtaisella GAD-7-mittarilla.
- **Koulu-uupumus (Koulu-uupumus):** Indikaattori on muodostettu kolmesta Salmela-Aron ja Näätäsen koulu-uupumusmittariin perustuvasta tekijästä: uupumusasteinen väsymys, kyyninen asenne työhön ja opintojen merkityk-sen vähentyminen sekä kyvyttömyyden ja riittämättömyyden tunne opiskelijana.
- **Ylipaino (Ylipaino):** Nuorella on painoindeksin (BMI) mukaan ylipainoa.

**luettavuuden parantamiseksi tulos on esitetty taulukossa käänteisenä verrattuna raportin indikaattorikuvioihin.

Kuvio 5. Terveysindikaattoreiden luokka-aste- ja sukupuolivakioidut prosenttiosuudet peruskoulun 8. ja 9. luokkien oppilaisista vuosina 2005–2013.

Kuvio 6. Terveysindikaattoreiden luokka-aste- ja sukupuolivakioidut prosenttiosuudet peruskoulun 8. ja 9. luokkien oppilaisista sukupuolen mukaan sekä luokka-aste- ja sukupuolivakioidut prosenttiosuudet vertailutiedoista vuonna 2013.

Terveystottumukset

Taulukko 9. Muutokset terveystottumuksissa peruskoulun 8. ja 9. luokkien oppilailla vuosina 2005–2013. Jos solu on tyhjä, merkittäviä muutoksia ei ole tapahtunut.

TERVEYSTOTTUMUKSET	Vuosi 2013 verrattuna edelliseen kyselyvuoteen	Vuosi 2013 verrattuna kaikkiin aikaisempiin kyselyvuosiin	Muutos pidemmällä aikavälillä
Aamupalan syöminen arkisin			
Koululounaan syöminen päivittäin			
Hampaiden harjaaminen vähintään kahdesti päivässä	vähentyi		
Liikunnan harrastaminen vapaa-ajalla			
Vähintään neljän tunnin ruutu aika arkipäivisin			
Vähintään 8 tunnin yöunet arkisin	uusi indikaattori	uusi indikaattori	uusi indikaattori
Päivittäinen tupakointi			
*Humalajuominen vähintään kerran kuukaudessa			
*Laittomien huumeiden kokeilu			

*Indikaattorin alhaisesta %-osuudesta johtuen huomioidaan pienemmät muutokset ja erot

Taulukko 10. Erot terveystottumuksissa sukupuolten välillä sekä verrattuna maakuntaan ja koko maahan peruskoulun 8. ja 9. luokkien oppilailla vuonna 2013.

Jos solu on tyhjä, merkittäviä eroja ei ole.

TERVEYSTOTTUMUKSET	Ero sukupuolten välillä vuonna 2013	Ero Pohjois-Pohjanmaahan vuonna 2013	Ero koko maahan vuonna 2013
Aamupalan syöminen arkisin	työillä yleisempää	harvinaisempaa	harvinaisempaa
Koululounaan syöminen päivittäin	pojilla yleisempää		
Hampaiden harjaaminen vähintään kahdesti päivässä	työillä yleisempää	harvinaisempaa	harvinaisempaa
Liikunnan harrastaminen vapaa-ajalla		harvinaisempaa	harvinaisempaa
Vähintään neljän tunnin ruutu aika arkipäivisin			
Vähintään 8 tunnin yöunet arkisin		yleisempää	yleisempää
Päivittäinen tupakointi	pojilla yleisempää		
*Humalajuominen vähintään kerran kuukaudessa			
*Laittomien huumeiden kokeilu	esiintyvyys pojilla ja työillä 0 %	harvinaisempaa	harvinaisempaa

*Indikaattorin alhaisesta %-osuudesta johtuen huomioidaan pienemmät muutokset ja erot

Indikaattorit on kuvattu alla lyhyesti. Niiden tarkempi kuvaus on esitetty liitteessä 1. Yllä olevissa taulukoissa indikaattorien nimiä on yksinkertaistettu. Kuvioissa ja liitetaulukoissa käytetyt todelliset indikaattorien nimet ovat sulkeissa.

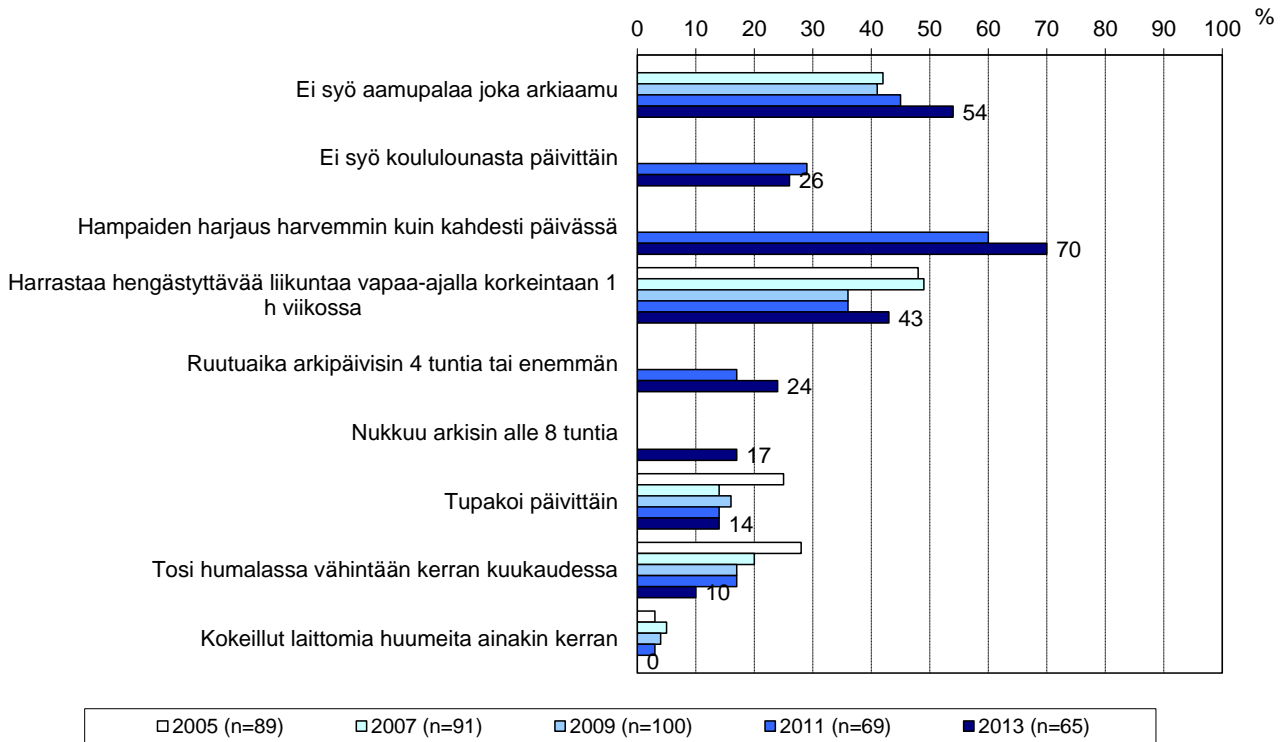
- ****Aamupalan syöminen arkisin** (Ei syö aamupalaa joka arkiamu): Nuori syö aamupalaa (muutakin kuin vain kahvia, mehua tai muita juomia) jokaisena kouluaamuna.
- ****Koululounaan syöminen päivittäin** (Ei syö koululounasta päivittäin): Nuori syö koululounaan jokaisena koulupäivänä.
- ****Hampaiden harjaaminen vähintään kahdesti päivässä** (Hampaiden harjaus harvemmin kuin kahdesti päivässä): Nuori harjaa hampaansa kaksi kertaa päivässä tai useammin.
- ****Liikunnan harrastaminen vapaa-ajalla** (Harrastaa hengästyttävää liikuntaa vapaa-ajalla korkeintaan 1 h viikossa): Nuori harrastaa hengästyttävää ja hikoiluttavaa liikuntaa vapaa-ajalla korkeintaan tunnin viikossa.
- **Vähintään neljän tunnin ruutu aika arkipäivisin** (Ruutu aika arkipäivisin 4 tuntia tai enemmän): Nuori käyttää koulu-päivinä vähintään neljä tuntia television katseluun, tietokoneen käyttöön sekä kännykkä- ja konsolipeleihin.
- ****Vähintään 8 tunnin yöunet arkisin** (Nukkuu arkisin alle 8 tuntia): Nuori nukkuu tavallisesti vähintään kahdeksan tuntia arkisin.
- **Päivittäinen tupakointi** (Tupakoi päivittäin): Nuori tupakoi kerran päivässä tai useammin.
- **Humalajuominen vähintään kerran kuukaudessa** (Tosi humalassa vähintään kerran kuukaudessa): Nuori käyttää alkoholia tosi humalaan asti vähintään kerran kuukaudessa.
- **Laittomien huumeiden kokeilu** (Kokeillut laittomia huumeita ainakin kerran): Nuori on kokeillut ainakin kerran marihuanaa, hasista, ekstaasia, Subutexia, heroïinia, kokaiinia, amfetamiinia, LSD:tä, gammaa tai muita vastaavia huumeita.

**luettavuuden parantamiseksi tulos on esitetty taulukossa käänteisenä verrattuna raportin indikaattorikuvioihin

TERVEYSTOTTUMUKSET

Vakioidut prosenttiosuudet

Kärsämäki

Peruskoulun 8. ja 9. luokan oppilaat

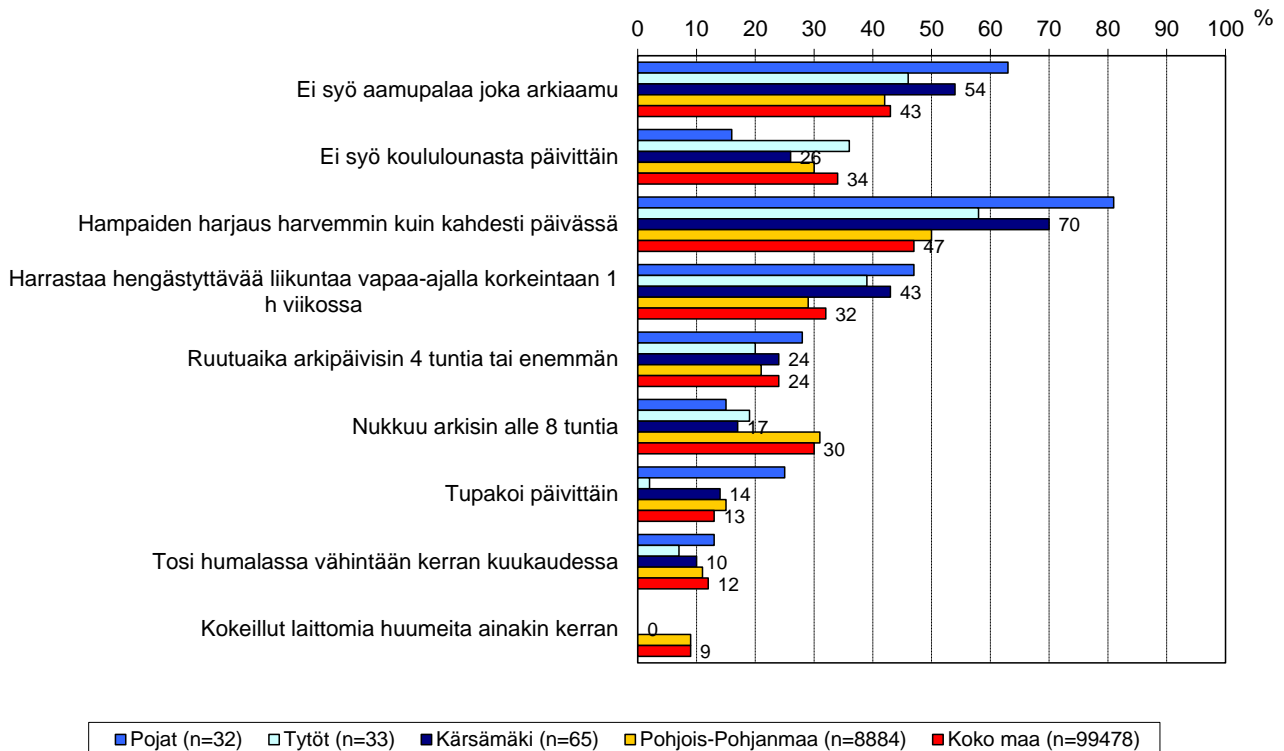
THL: Kouluterveyskysely

Kuvio 7. Terveystottumusindikaattoreiden luokka-aste- ja sukupuolivakioidut prosenttiosuudet peruskoulun 8. ja 9. luokkien oppilaista vuosina 2005–2013.

TERVEYSTOTTUMUKSET

Vakioidut prosenttiosuudet

Kärsämäki 2013

Peruskoulun 8. ja 9. luokan oppilaat

THL: Kouluterveyskysely

Kuvio 8. Terveystottumusindikaattoreiden luokka-aste- ja sukupuolivakioidut prosenttiosuudet peruskoulun 8. ja 9. luokkien oppilaista sukupuolen mukaan sekä luokka-aste- ja sukupuolivakioidut prosenttiosuudet vertailutiedoista vuonna 2013.

Kokemus oppilashuollon tuesta

Taulukko 11. Muutokset oppilashuollon tuen kokemisessa peruskoulun 8. ja 9. luokkien oppilaille vuosina 2005–2013. Jos solu on tyhjä, merkittäviä muutoksia ei ole tapahtunut.

KOKEMUS OPPILASHUOLLON TUESTA	Vuosi 2013 verrattuna edelliseen kyselyvuoteen	Vuosi 2013 verrattuna kaikkiin aikaisempiin kyselyvuosiin	Muutos pidemmällä aikavälillä
*Kouluterveydenhoitajalle pääsyn kokeminen vaikeaksi			
Koululääkärille pääsyn kokeminen vaikeaksi			
*Koulukuraattorille pääsyn kokeminen vaikeaksi			vähentyminen vuodesta 2007 päättyi
Koulupsykologille pääsyn kokeminen vaikeaksi			vähentyminen vuodesta 2007 päättyi
*Avun saaminen koulunkäynnin vaikeuksiin	yleistyi	yleisempää	
*Avun hakeminen masentuneisuuteen	vähentyi		

*Indikaattorin alhaisesta %-osuudesta johtuen huomioidaan pienemmät muutokset ja erot

Taulukko 12. Erot oppilashuollon tuen kokemisessa sukupuolten välillä sekä verrattuna maakuntaan ja koko maahan peruskoulun 8. ja 9. luokkien oppilaille vuonna 2013.

Jos solu on tyhjä, merkittäviä eroja ei ole.

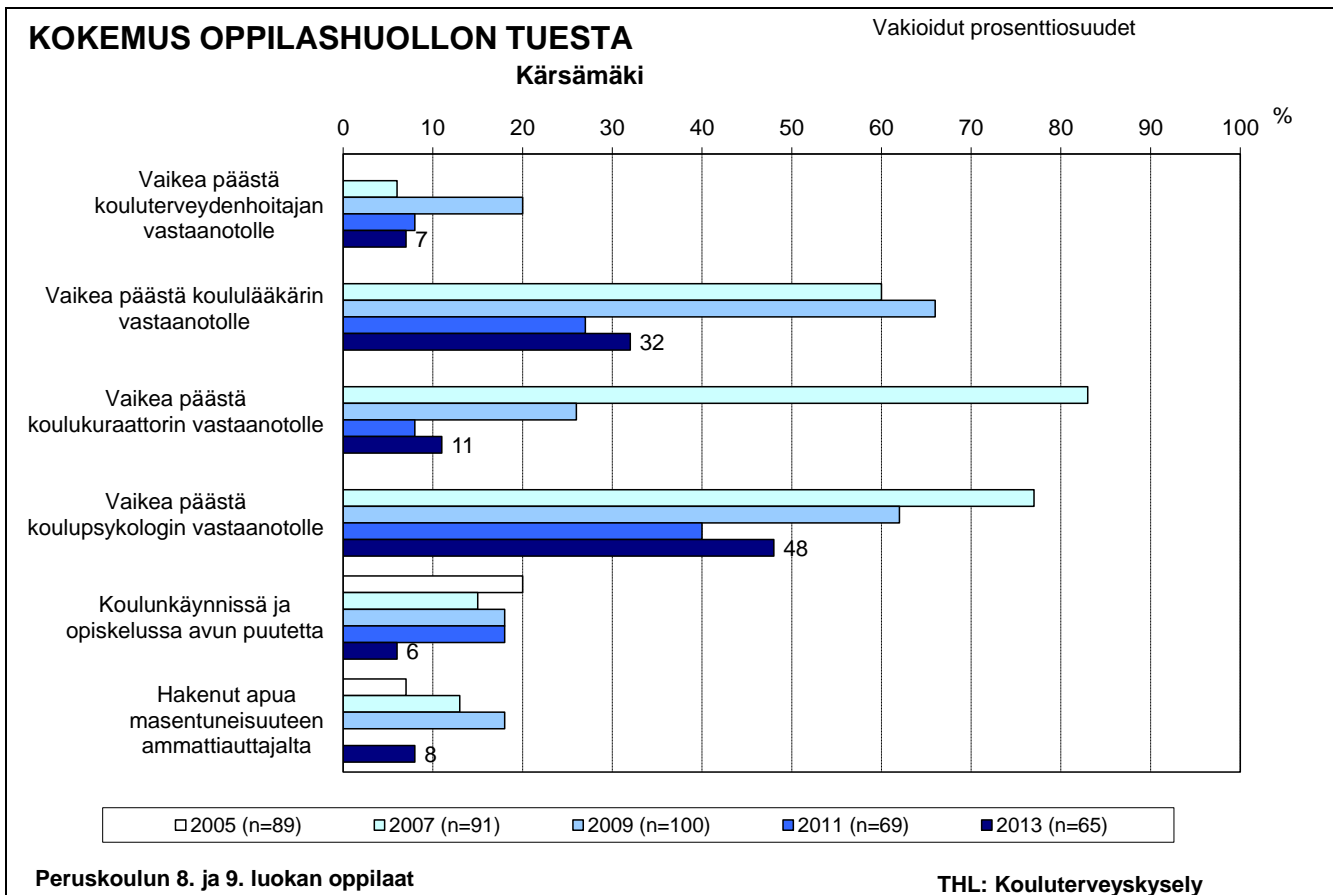
KOKEMUS OPPILASHUOLLON TUESTA	Ero sukupuolten välillä vuonna 2013	Ero Pohjois-Pohjanmaahan vuonna 2013	Ero koko maahan vuonna 2013
*Kouluterveydenhoitajalle pääsyn kokeminen vaikeaksi			
Koululääkärille pääsyn kokeminen vaikeaksi	työillä yleisempää		
*Koulukuraattorille pääsyn kokeminen vaikeaksi		harvinaisempaa	harvinaisempaa
Koulupsykologille pääsyn kokeminen vaikeaksi			
*Avun saaminen koulunkäynnin vaikeuksiin			
*Avun hakeminen masentuneisuuteen	työillä yleisempää	harvinaisempaa	harvinaisempaa

*Indikaattorin alhaisesta %-osuudesta johtuen huomioidaan pienemmät muutokset ja erot

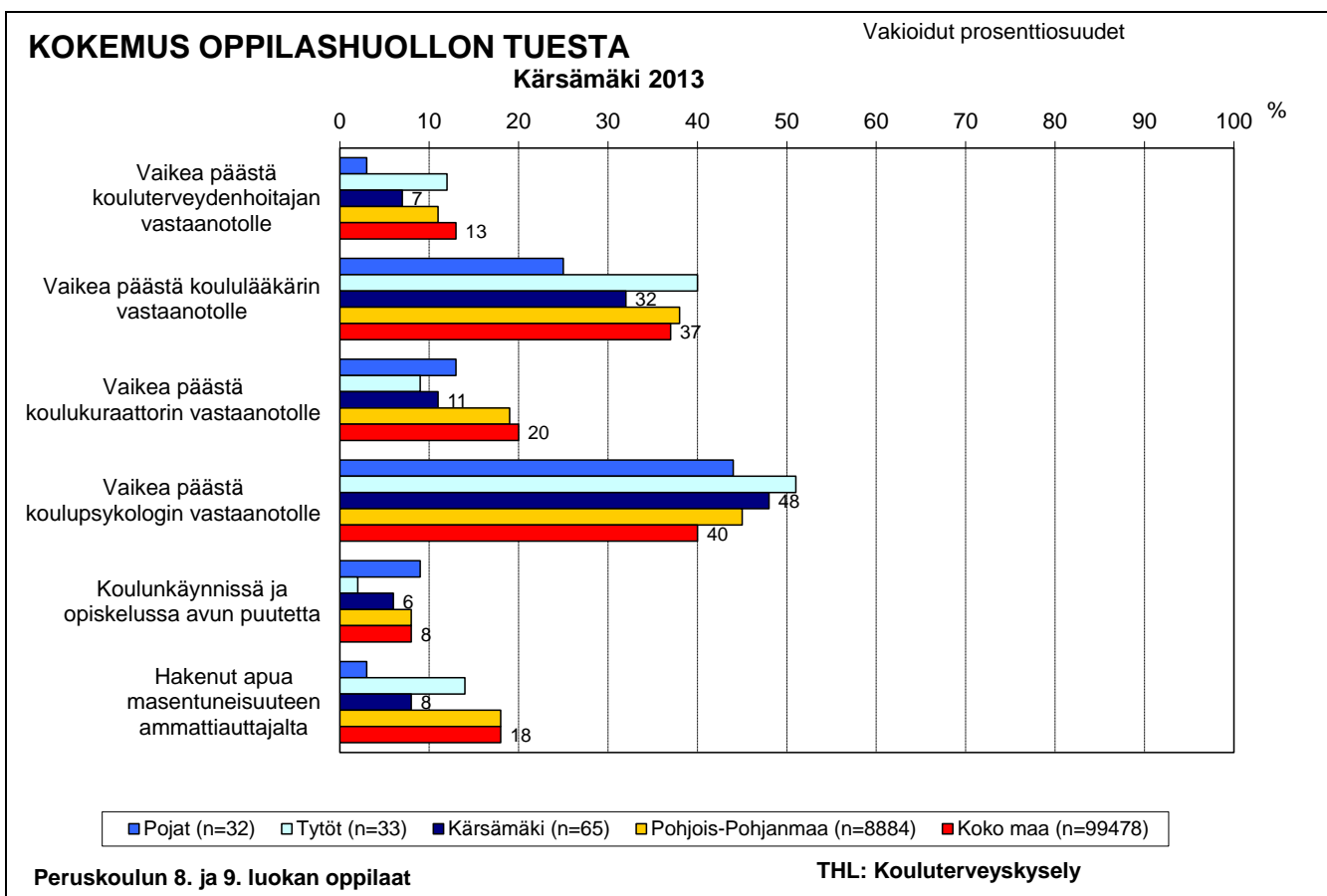
Indikaattorit on kuvattu alla lyhyesti. Niiden tarkempi kuvaus on esitetty liitteessä 1. Yllä olevissa taulukoissa indikaattorien nimiä on yksinkertaistettu. Kuvioissa ja liitetaulukoissa käytetyt todelliset indikaattorien nimet ovat sulkeissa.

- **Kouluterveydenhoitajalle pääsyn kokeminen vaikeaksi** (Vaikea päästä kouluterveydenhoitajan vastaanotolle): Nuori kokee kouluterveydenhoitajan vastaanotolle pääsyn melko tai erittäin vaikeaksi.
- **Koululääkärille pääsyn kokeminen vaikeaksi** (Vaikea päästä koululääkärin vastaanotolle): Nuori kokee koululääkärin vastaanotolle pääsyn melko tai erittäin vaikeaksi.
- **Koulukuraattorille pääsyn kokeminen vaikeaksi** (Vaikea päästä koulukuraattorin vastaanotolle): Nuori kokee koulukuraattorin vastaanotolle pääsyn melko tai erittäin vaikeaksi.
- **Koulupsykologille pääsyn kokeminen vaikeaksi** (Vaikea päästä koulupsykologin vastaanotolle): Nuori kokee koulupsykologin vastaanotolle pääsyn melko tai erittäin vaikeaksi.
- ****Avun saaminen koulunkäynnin vaikeuksiin** (Koulunkäynnissä ja opiskelussa avun puutetta): Nuori kokee saavansa apua kotoa tai koulusta aina tai useimmiten, kun hänellä on vaikeuksia koulunkäynnissä ja opiskelussa.
- **Avun hakeminen masentuneisuuteen** (Hakenut apua masentuneisuuteen ammattiauttajalta): Nuori on hakenut joskus apua ammattiauttajalta masentuneen tai ahdistuneen mielialan takia.

**luettavuuden parantamiseksi tulos on esitetty taulukossa käänteisenä verrattuna raportin indikaattorikuvioihin

Kuvio 9. Oppilashuoltoindikaattoreiden luokka-aste- ja sukupuolivakioidut prosenttiosuudet peruskoulun 8. ja 9. luokkien oppilaista vuosina 2005–2013.

Kuvio 10. Oppilashuoltoindikaattoreiden luokka-astevakioidut prosenttiosuudet peruskoulun 8. ja 9. luokkien oppilaista sukupuolen mukaan sekä luokka-aste- ja sukupuolivakioidut prosenttiosuudet vertailutiedoista vuonna 2013.

LUKION 1. JA 2. VUODEN OPISKELIJOIDEN TULOKSET

Elinolot

Taulukko 13. Muutokset elinoloissa lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoilla vuosina 2005–2013.
Jos solu on tyhjä, merkittäviä muutoksia ei ole tapahtunut.

ELINOLOT	Vuosi 2013 verrattuna edelliseen kyselyvuoteen	Vuosi 2013 verrattuna kaikkiin aikaisempiin kyselyvuosiin	Muutos pidemmällä aikavälillä
Vanhempien tupakointi	yleistyi		
Vanhempien työttömyys			
Vanhempien tietoisuus viikonloppuiltojen viettoaikasta			
*Keskusteluvaikeudet vanhempien kanssa			
Perheen yhteinen ateriointi iltaisin	vähentyi	harvinaisempaa	vähentyminen vuodesta 2007
Läheiset ystävyysuhteet	vähentyivät		
Läheisen alkoholin käytön aiheuttamat ongelmat			
Fyysisen uhan kokeminen			
Seksuaalisen väkivallan kokeminen	uusi indikaattori	uusi indikaattori	uusi indikaattori
*Toistuva rikkeiden tekeminen	yleistyi		

*Indikaattorin alhaisesta %-osuudesta johtuen huomioidaan pienemmät muutokset ja erot

Taulukko 14. Erot elinoloissa verrattuna maakuntaan ja koko maahan lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoilla vuonna 2013.
Jos solu on tyhjä, merkittäviä eroja ei ole. HUOM! Sukupuolten välisiä vertailuja ei tehdä liian pienen vastaajamäärän takia.

ELINOLOT	Ero sukupuolten välillä vuonna 2013	Ero Pohjois-Pohjanmaahan vuonna 2013	Ero koko maahan vuonna 2013
Vanhempien tupakointi			
Vanhempien työttömyys			
Vanhempien tietoisuus viikonloppuiltojen viettoaikasta			
*Keskusteluvaikeudet vanhempien kanssa			
Perheen yhteinen ateriointi iltaisin		harvinaisempaa	harvinaisempaa
Läheiset ystävyysuhteet			
Läheisen alkoholin käytön aiheuttamat ongelmat			
Fyysisen uhan kokeminen			
Seksuaalisen väkivallan kokeminen			
*Toistuva rikkeiden tekeminen			

*Indikaattorin alhaisesta %-osuudesta johtuen huomioidaan pienemmät muutokset ja erot

Indikaattorit on kuvattu alla lyhyesti. Niiden tarkempi kuvaus on esitetty liitteessä 1. Yllä olevissa taulukoissa indikaattorien nimiä on yksinkertaistettu. Kuvioissa ja liitetaulukoissa käytetyt todelliset indikaattorien nimet ovat sulkeissa.

- **Vanhempien tupakointi** (Ainakin yksi vanhemmista tupakoi): Ainakin yksi vanhemmista tupakoi nykyisin.
- **Vanhempien työttömyys** (Vähintään yksi vanhemmista työttömänä vuoden aikana): Vähintään yksi vanhemmista on ollut työttömänä tai pakkolomalla vuoden aikana.
- ****Vanhempien tietoisuus viikonloppuiltojen viettoaikasta** (Vanhemmat eivät tiedä aina viikonloppuiltojen viettoaikaa): Vanhemmat tietävät aina, missä nuori viettää perjantai- ja lauantai-iltansa.
- **Keskusteluvaikeudet vanhempien kanssa** (Keskusteluvaikeuksia vanhempien kanssa): Nuori ei pysty juuri koskaan keskustelemaan vanhempiensa kanssa omista asioistaan.
- ****Perheen yhteinen ateriointi iltaisin** (Perhe ei syö yhteistä ateriaa iltaisin tai illalla): Perhe syö yhteisen aterian iltaisin tai illalla, jolloin yleensä kaikki ovat ruokapöydässä.
- ****Läheiset ystävyysuhteet** (Ei yhtään läheistä ystävää): Nuorella on ainakin yksi todella läheinen ystävä, jonka kanssa voi keskustella luottamuksellisesti omista asioista.
- **Läheisen alkoholin käytön aiheuttamat ongelmat** (Läheisen alkoholin käyttö aiheuttanut ongelmia): Nuorelle on aiheutunut haittoja tai ongelmia läheisen ihmisen liiasta alkoholin käytöstä.
- **Fyysisen uhan kokeminen** (Kokenut fyysistä uhkaa vuoden aikana): Indikaattori on muodostettu kolmesta tekijästä: nuorelta on varastettu tai yritetty varastaa käyttämällä väkivaltaa tai uhkaamalla sillä, häntä on uhattu vahingoittaa tai hänen kimppuunsa on käyty fyysisesti vuoden aikana.
- **Seksuaalisen väkivallan kokeminen** (Kokenut seksuaalista väkivaltaa joskus tai toistuvasti): Indikaattori on muodostettu 3 tekijästä: vastentahtoinen kosketus, seksiin painostaminen tai pakottaminen ja maksun tarjoaminen seksistä.
- **Toistuva rikkeiden tekeminen** (Toistuvasti rikkeitä vuoden aikana): Indikaattori on muodostettu viidestä tekijästä: töherryksen tekeminen julkisiin paikkoihin, koulun tai muiden omaisuuden vahingoittaminen, varastaminen, jonkun pahoinpitely.

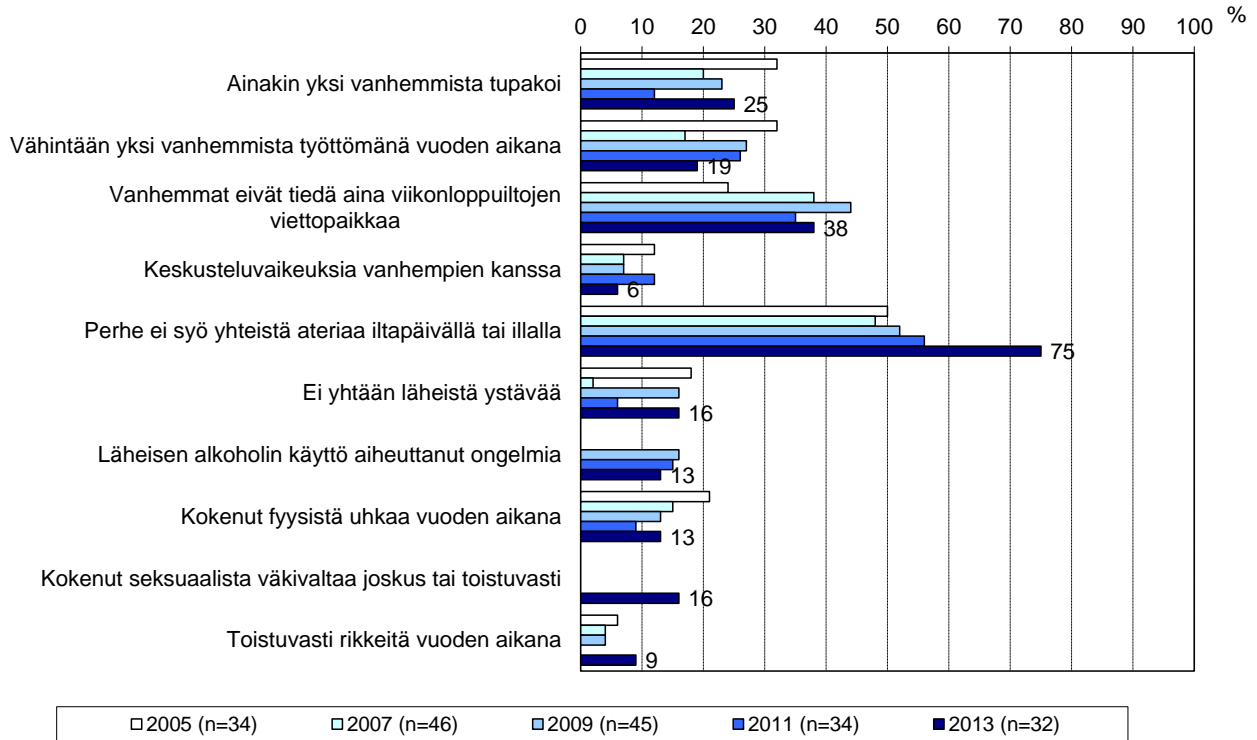
**luettavuuden parantamiseksi tulos on esitetty taulukossa käänteisenä verrattuna raportin indikaattorikuvioihin

ELINOLOT

Vakioimattomat prosenttiosuudet

Kärsämäki

Lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijat

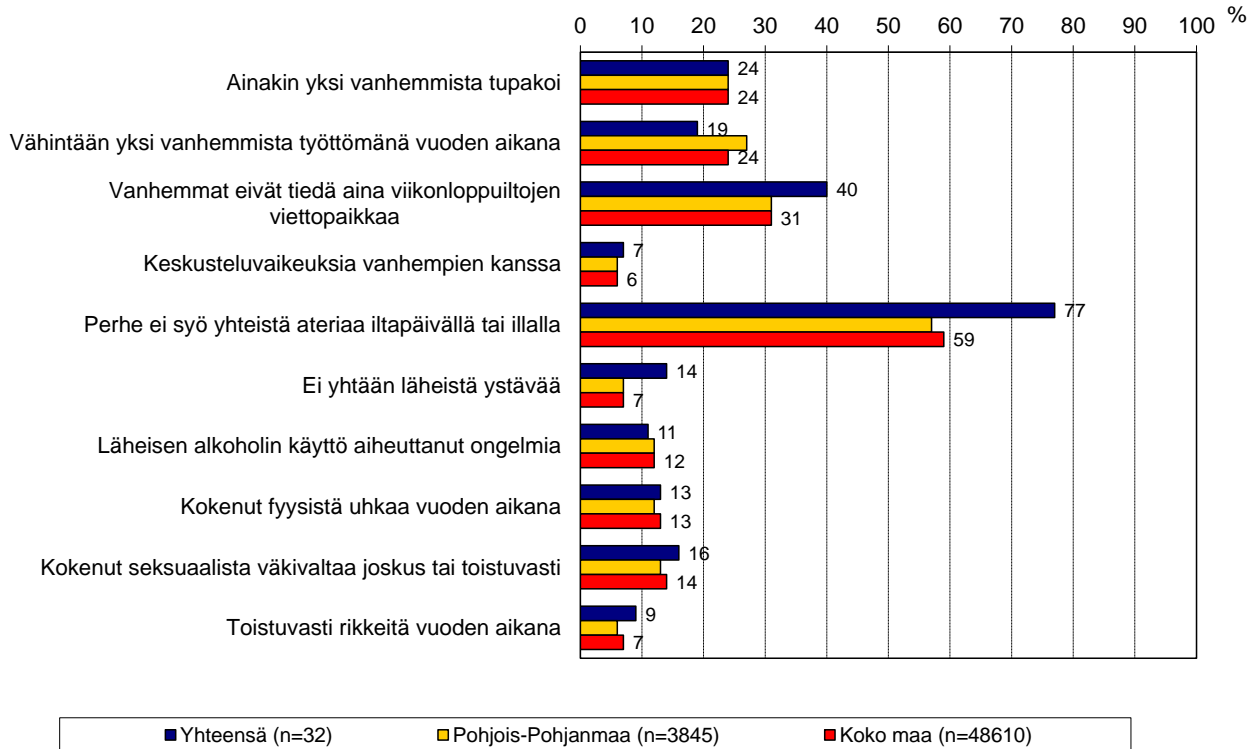
THL: Kouluterveyskysely

Kuvio 11. Elinoloindikaattoreiden vakioimattomat prosenttiosuudet lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista vuosina 2005–2013.

ELINOLOT

Vakioidut prosenttiosuudet

Kärsämäki 2013

Lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijat

THL: Kouluterveyskysely

Kuvio 12. Elinoloindikaattoreiden opiskeluvuosi- ja sukupuolivakioidut prosenttiosuudet lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista vuonna 2013.

Kouluolot

Taulukko 15. Muutokset kouluoloissa lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoilla vuosina 2005–2013. Jos solu on tyhjä, merkittäviä muutoksia ei ole tapahtunut.

KOULUOLOT	Vuosi 2013 verrattuna edelliseen kyselyvuoteen	Vuosi 2013 verrattuna kaikkiin aikaisempiin kyselyvuosiin	Muutos pidemmällä aikavälillä
Puutteet koulun fyysisissä työoloissa			
*Koulutapaturmat	vähentyivät		
Ongelmat koulun työilmapiirissä			vähentyminen vuodesta 2007 päättyi
Koulussa kuulluksi tuleminen	yleistyi	yleisempää	
Koulutyön määrän kokeminen liian suureksi	vähentyi	harvinaisempaa	vähentyminen vuodesta 2009
Opiskeluun liittyvät vaikeudet			
*Koulukiusatuksi joutuminen viikoittain			
Toistuva lintsaminen	yleistyi		
Tietoisuus tavoista vaikuttaa koulun asioihin			yleistyminen vuodesta 2007 päättyi

*Indikaattorin alhaisesta %-osuudesta johtuen huomioidaan pienemmät muutokset ja erot

Taulukko 16. Erot kouluoloissa verrattuna maakuntaan ja koko maahan lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoilla vuonna 2013. Jos solu on tyhjä, merkittäviä eroja ei ole. HUOM! Sukupuolten välisiä vertailuja ei tehdä liian pienen vastaajamäärän takia.

KOULUOLOT	Ero sukupuolten välillä vuonna 2013	Ero Pohjois-Pohjanmaahan vuonna 2013	Ero koko maahan vuonna 2013
Puutteet koulun fyysisissä työoloissa			
*Koulutapaturmat			
Ongelmat koulun työilmapiirissä			
Koulussa kuulluksi tuleminen			
Koulutyön määrän kokeminen liian suureksi		harvinaisempaa	harvinaisempaa
Opiskeluun liittyvät vaikeudet			
*Koulukiusatuksi joutuminen viikoittain			
Toistuva lintsaminen			yleisempää
Tietoisuus tavoista vaikuttaa koulun asioihin			

*Indikaattorin alhaisesta %-osuudesta johtuen huomioidaan pienemmät muutokset ja erot

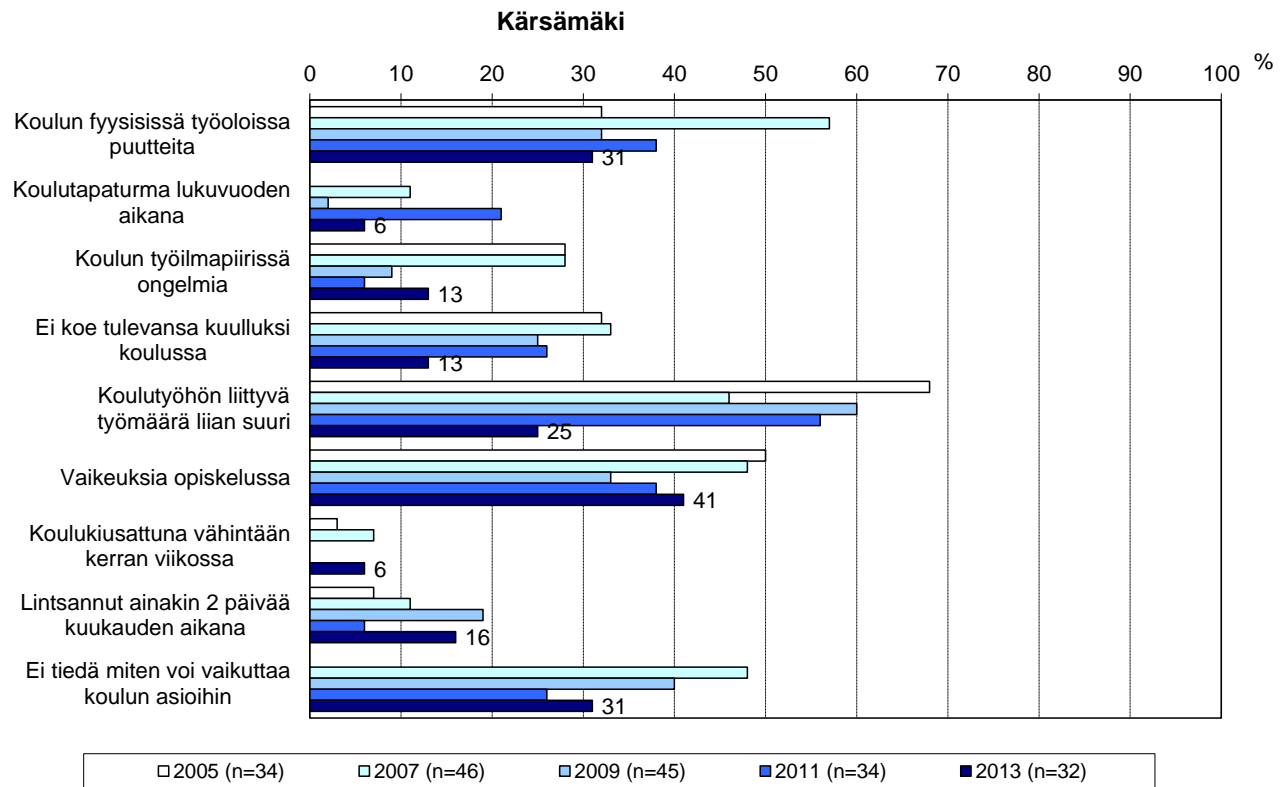
Indikaattorit on kuvattu alla lyhyesti. Niiden tarkempi kuvaus on esitetty liitteessä 1. Yllä olevissa taulukoissa indikaattorien nimiä on yksinkertaistettu. Kuvioissa ja liitetaulukoissa käytetyt todelliset indikaattorien nimet ovat sulkeissa.

- **Puutteet koulun fyysisissä työoloissa** (*Koulun fyysisissä työoloissa puutteita*): Indikaattori on muodostettu seuraavista työskentelyä haittaavista tekijöistä: opiskelutilojen ahtaus, melu, sopimaton valaistus, huono ilmanvaihto, lämpötila, likaisuus, epämukavat työtuolit tai -pöydät, huonot sosiaalitilat, tapaturmavaara.
- **Koulutapaturmat** (*Koulutapaturma lukuvuoden aikana*): Opiskelijalle on sattunut koulussa tai koulumatkalla lukuvuoden aikana vähintään yksi tapaturma, joka on vaatinut terveydenhuollon vastaanotolla käyntiä.
- **Ongelmat koulun työilmapiirissä** (*Koulun työilmapiirissä ongelmia*): Indikaattori on muodostettu yhdeksästä työilmapiiriin vaikuttavasta tekijästä: opettajien odotukset ja oikeudenmukaisuus, toimeentuleminen opiskelijoiden ja opettajien kanssa, työskentely ryhmissä, työympäristön rauhattomuus, kiireisyys, luokan työrauha sekä opiskelijoiden viihtyminen yhdessä.
- ****Koulussa kuulluksi tuleminen** (*Ei koe tulevansa kuulluksi koulussa*): Indikaattori on muodostettu kolmesta opettajien ja opiskelijoiden vuorovaikutusta kuvaavasta tekijästä: mielipiteiden ilmaisuun rohkaiseminen, mielipiteiden huomiointi koulutyön kehittämisessä ja kiinnostus opiskelijoiden kuulumisista.
- **Koulutyön määrän kokeminen liian suureksi** (*Koulutyöhön liittyvä työmäärä liian suuri*): Opiskelija on kokenut koulutyöhön liittyvän työmäärän lukuvuoden aikana jatkuvasti tai melko usein liian suureksi.
- **Opiskeluun liittyvät vaikeudet** (*Vaikeuksia opiskelussa*): Indikaattori on muodostettu seuraavista tekijöistä: läksyjen tekeminen, kokeisiin valmistautuminen, parhaan opiskelutavan löytäminen, omatoimisuutta vaativien tehtävien hoitaminen, kirjoittamistehtävien tekeminen, lukemistehtävien tekeminen, opetuksen seuraaminen.
- **Koulukiusatuksi joutuminen viikoittain** (*Koulukiusattuna vähintään kerran viikossa*): Opiskelija on joutunut kiusaamisen kohteeksi koulussa noin kerran viikossa tai useammin lukukauden aikana.
- **Toistuva lintsaminen** (*Lintsannut ainakin 2 päivää kuukauden aikana*): Opiskelija on lintsannut ainakin kaksi kokonaista koulupäivää kuukauden aikana.
- ****Tietoisuus tavoista vaikuttaa koulun asioihin** (*Ei tiedä miten voi vaikuttaa koulun asioihin*): Opiskelija ei tiedä, miten koulussa voi vaikuttaa koulun asioihin.

**luettavuuden parantamiseksi tulos on esitetty taulukossa käänteisenä verrattuna raportin indikaattorikuvioihin

KOULUOLOT

Vakioimattomat prosenttiosuudet

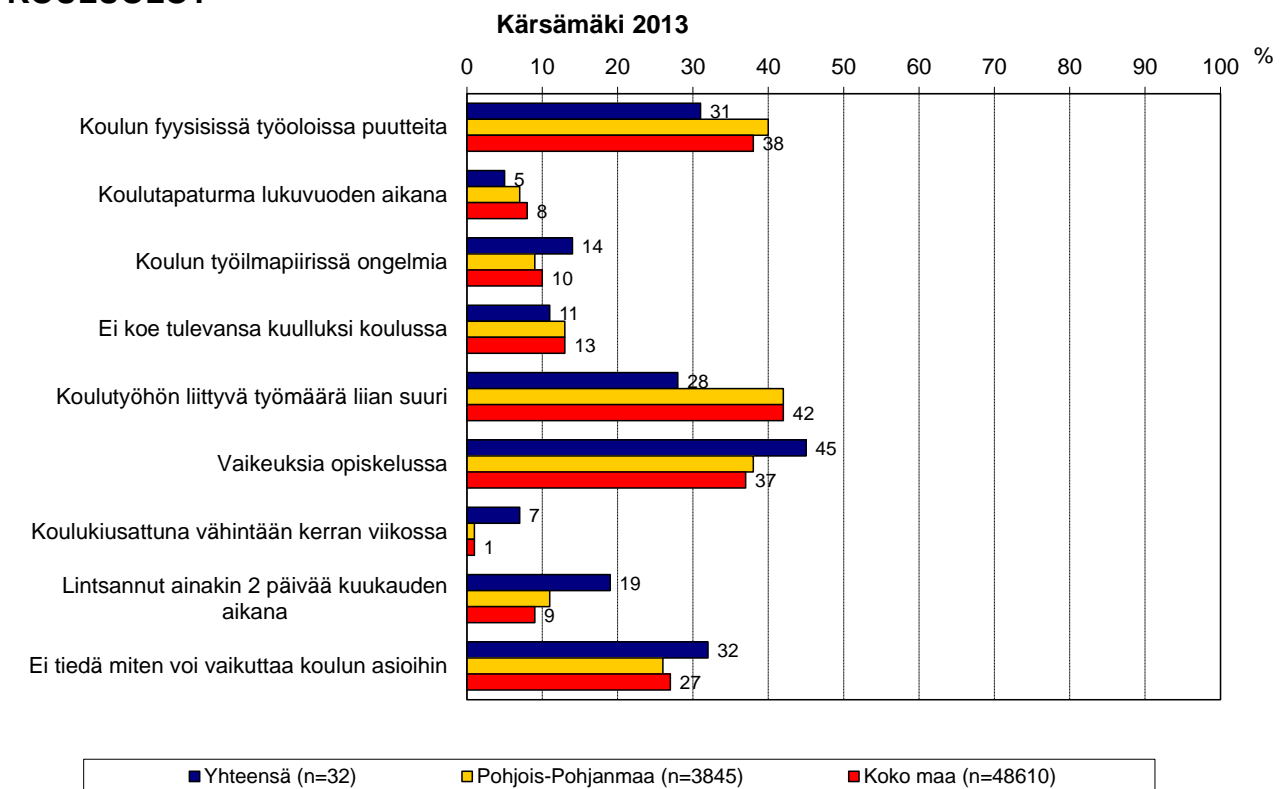
Lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijat

THL: Kouluterveyskysely

Kuvio 13. Kouluoloindikaattoreiden vakioimattomat prosenttiosuudet lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista vuosina 2005–2013.

KOULUOLOT

Vakioidut prosenttiosuudet

Lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijat

THL: Kouluterveyskysely

Kuvio 14. Kouluoloindikaattoreiden opiskeluvuosi- ja sukupuolivakioidut prosenttiosuudet lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista vuonna 2013.

Koettu terveys

Taulukko 17. Muutokset koetussa terveydessä lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoilla vuosina 2005–2013. Jos solu on tyhjä, merkittäviä muutoksia ei ole tapahtunut.

KOETTU TERVEYS	Vuosi 2013 verrattuna edelliseen kyselyvuoteen	Vuosi 2013 verrattuna kaikkiin aikaisempiin kyselyvuosiin	Muutos pidemmällä aikavälillä
Kokemus hyvästä terveydestä	vähentyi		
Useiden oireiden kokeminen päivittäin			
*Päivittäin koettu väsymys	vähentyi		vähentyminen vuodesta 2009
Viikoittain koetut niska- tai hartiakivut	vähentyivät		
Viikoittain koettu päänsärky			
*Kohtalainen tai vaikea ahdistuneisuus	uusi indikaattori	uusi indikaattori	uusi indikaattori
*Koulu-uupumus	vähentyi		
Ylipaino	veistyi	yleisempää	

*Indikaattorin alhaisesta %-osuudesta johtuen huomioidaan pienemmät muutokset ja erot

Taulukko 18. Erot koetussa terveydessä verrattuna maakuntaan ja koko maahan lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoilla vuonna 2013.

Jos solu on tyhjä, merkittäviä eroja ei ole. HUOM! Sukupuolten välisiä vertailuja ei tehdä liian pienen vastaajamäärän takia.

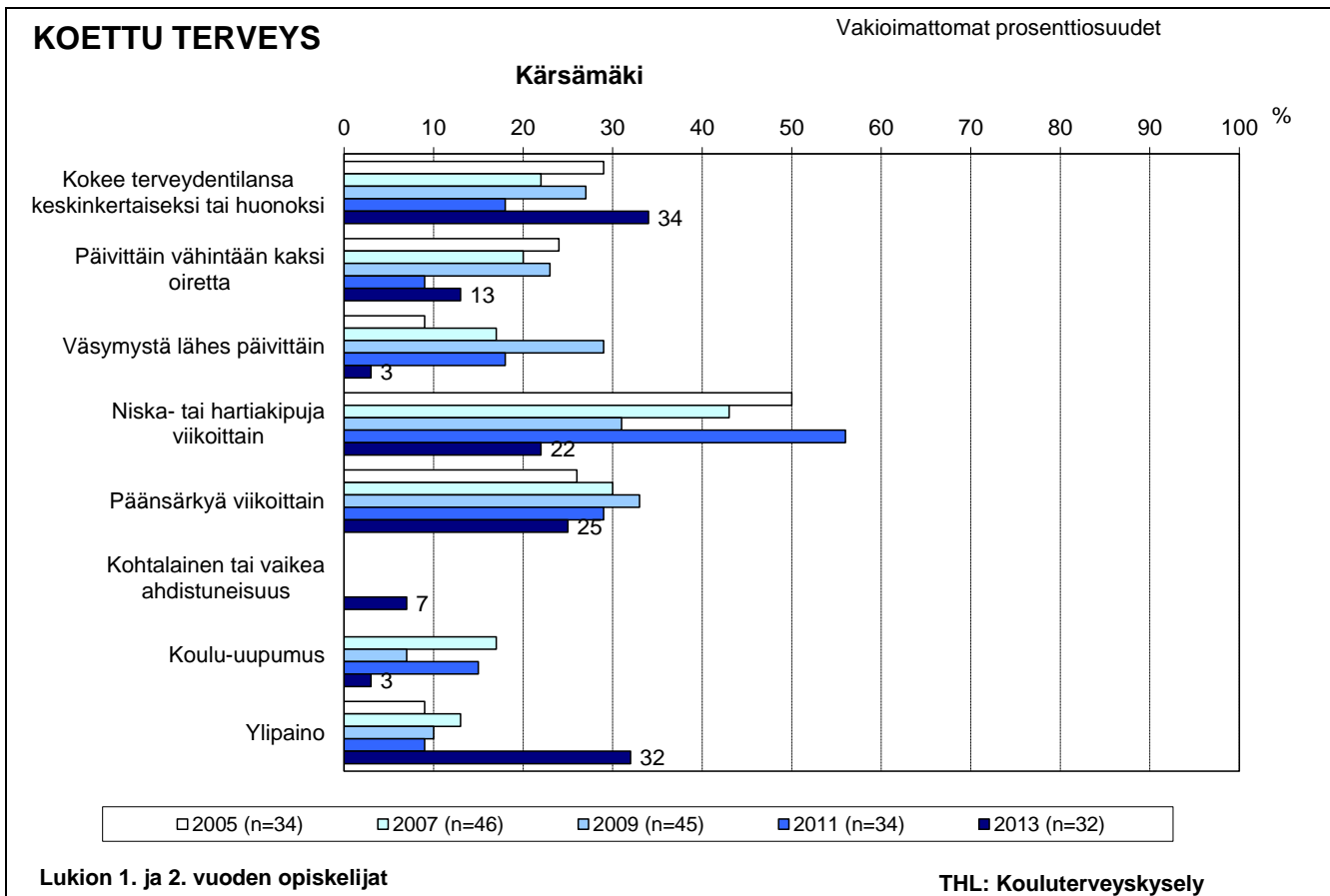
KOETTU TERVEYS	Ero sukupuolten välillä vuonna 2013	Ero Pohjois-Pohjanmaahan vuonna 2013	Ero koko maahan vuonna 2013
Kokemus hyvästä terveydestä		harvinaisempaa	harvinaisempaa
Useiden oireiden kokeminen päivittäin			
*Päivittäin koettu väsymys		harvinaisempaa	harvinaisempaa
Viikoittain koetut niska- tai hartiakivut		harvinaisempia	harvinaisempia
Viikoittain koettu päänsärky			
*Kohtalainen tai vaikea ahdistuneisuus			
*Koulu-uupumus			
Ylipaino		yleisempää	yleisempää

*Indikaattorin alhaisesta %-osuudesta johtuen huomioidaan pienemmät muutokset ja erot

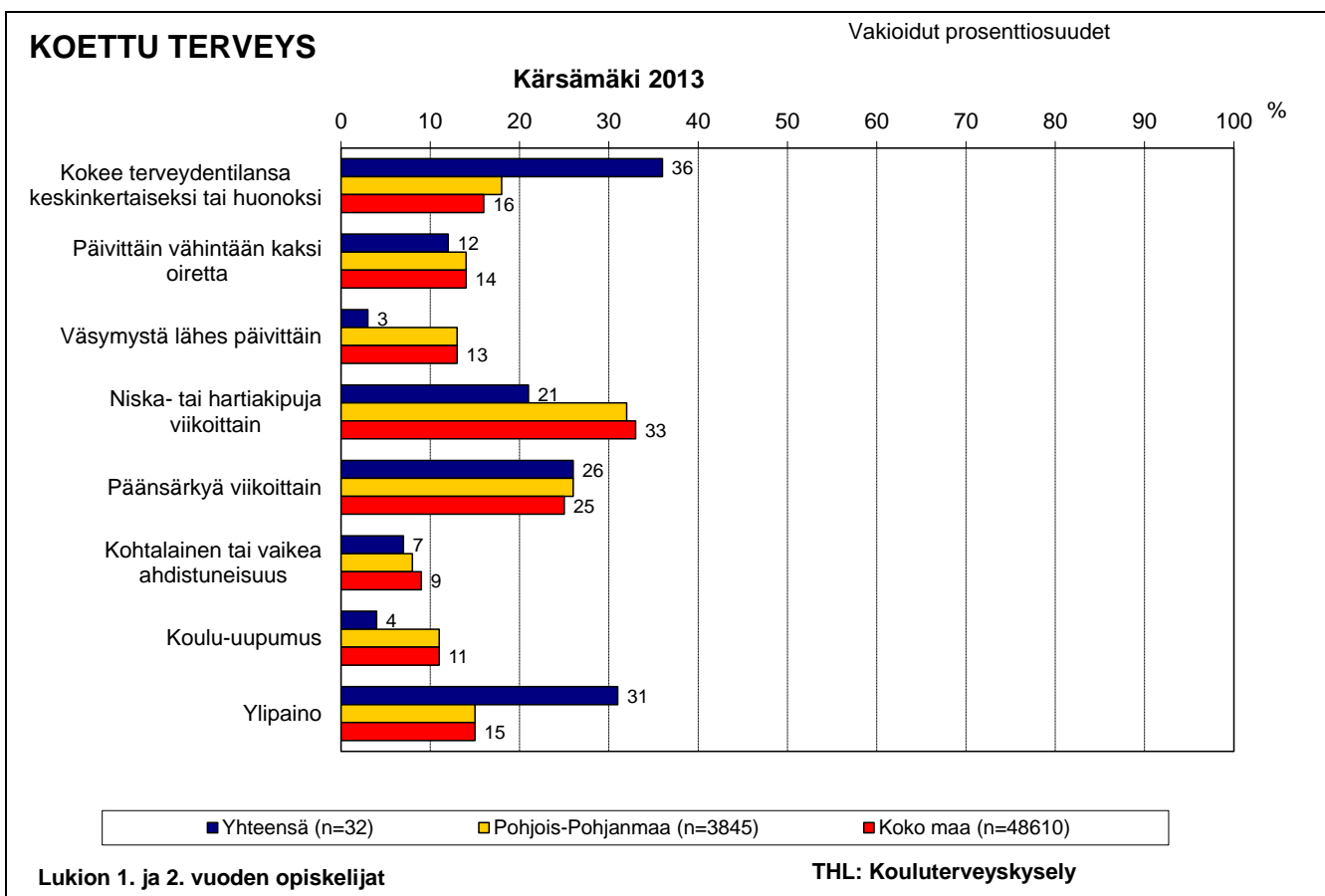
Indikaattorit on kuvattu alla lyhyesti. Niiden tarkempi kuvaus on esitetty liitteessä 1. Yllä olevissa taulukoissa indikaattorien nimiä on yksinkertaistettu. Kuvioissa ja liitetaulukoissa käytetyt todelliset indikaattorien nimet ovat sulkeissa.

- ****Kokemus hyvästä terveydestä (Kokee terveydentilansa keskinkertaiseksi tai huonoksi):** Nuori kokee terveydentilansa melko tai erittäin hyväksi.
- **Useiden oireiden kokeminen päivittäin (Päivittäin vähintään kaksi oiretta):** Indikaattori on muodostettu kahdeksasta tekijästä: niska- tai hartiakivut, selän alaosan kivut, vatsakivut, jännittyneisyys tai hermostuneisuus, ärtyneisyys tai kiu-kunpurkaukset, vaikeudet päästä uneen tai heräileminen öisin, päänsärky, väsymys tai heikotus.
- **Päivittäin koettu väsymys (Väsymystä lähes päivittäin):** Nuorella on ollut lähes päivittäin väsymystä tai heikotusta puolen vuoden aikana.
- **Viikoittain koetut niska- tai hartiakivut (Niska- tai hartiakipuja viikoittain):** Nuorella on ollut vähintään kerran viikossa niska- tai hartiakipuja puolen vuoden aikana.
- **Viikoittain koettu päänsärky (Päänsärkyä viikoittain):** Nuorella on ollut vähintään kerran viikossa päänsärkyä puolen vuoden aikana.
- **Kohtalainen tai vaikea ahdistuneisuus (Kohtalainen tai vaikea ahdistuneisuus):** Ahdistuneisuutta mitataan seitsen-kohtaisella GAD-7-mittarilla.
- **Koulu-uupumus (Koulu-uupumus):** Indikaattori on muodostettu kolmesta Salmela-Aron ja Näätäsen koulu-uupumusmittariin perustuvasta tekijästä: uupumusasteinen väsymys, kyyninen asenne työhön ja opintojen merkityk-sen vähentyminen sekä kyvyttömyyden ja riittämättömyyden tunne opiskelijana.
- **Ylipaino (Ylipaino):** Nuorella on painoindeksi (BMI) mukaan ylipainoa.

**luettavuuden parantamiseksi tulos on esitetty taulukossa käänteisenä verrattuna raportin indikaattorikuvioihin.

Kuvio 15. Terveysindikaattoreiden vakioimattomat prosenttiosuudet lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista vuosina 2005–2013.

Kuvio 16. Terveysindikaattoreiden opiskeluvuosi- ja sukupuolivakioidut prosenttiosuudet lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista vuonna 2013.

Terveystottumukset

Taulukko 19. Muutokset terveystottumuksissa lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoilla vuosina 2005–2013. Jos solu on tyhjä, merkittäviä muutoksia ei ole tapahtunut.

TERVEYSTOTTUMUKSET	Vuosi 2013 verrattuna edelliseen kyselyvuoteen	Vuosi 2013 verrattuna kaikkiin aikaisempiin kyselyvuosiin	Muutos pidemmällä aikavälillä
Aamupalan syöminen arkisin			
Koululounaan syöminen päivittäin	yleistyi		
Hampaiden harjaaminen vähintään kahdesti päivässä			
Liikunnan harrastaminen vapaa-ajalla	vähentyi		yleistyminen vuodesta 2007 päättyi
Vähintään neljän tunnin ruutu-aika arkipäivisin			
Vähintään 8 tunnin yöunet arkisin	uusi indikaattori	uusi indikaattori	uusi indikaattori
*Päivittäinen tupakointi			
*Humalajuominen vähintään kerran kuukaudessa	yleistyi		
*Laittomien huumeiden kokeilu	yleistyi		

*Indikaattorin alhaisesta %-osuudesta johtuen huomioidaan pienemmät muutokset ja erot

Taulukko 20. Erot terveystottumuksissa verrattuna maakuntaan ja koko maahan lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoilla vuonna 2013.

Jos solu on tyhjä, merkittäviä eroja ei ole. HUOM! Sukupuolten välisiä vertailuja ei tehdä liian pienen vastaajamäärän takia.

TERVEYSTOTTUMUKSET	Ero sukupuolten välillä vuonna 2013	Ero Pohjois-Pohjanmaahan vuonna 2013	Ero koko maahan vuonna 2013
Aamupalan syöminen arkisin			
Koululounaan syöminen päivittäin			yleisempää
Hampaiden harjaaminen vähintään kahdesti päivässä		harvinaisempaa	harvinaisempaa
Liikunnan harrastaminen vapaa-ajalla		harvinaisempaa	
Vähintään neljän tunnin ruutu-aika arkipäivisin			
Vähintään 8 tunnin yöunet arkisin		yleisempää	yleisempää
*Päivittäinen tupakointi			
*Humalajuominen vähintään kerran kuukaudessa			harvinaisempaa
*Laittomien huumeiden kokeilu			

*Indikaattorin alhaisesta %-osuudesta johtuen huomioidaan pienemmät muutokset ja erot

Indikaattorit on kuvattu alla lyhyesti. Niiden tarkempi kuvaus on esitetty liitteessä 1. Yllä olevissa taulukoissa indikaattorien nimiä on yksinkertaistettu. Kuvioissa ja liitetaulukoissa käytetyt todelliset indikaattorien nimet ovat sulkeissa.

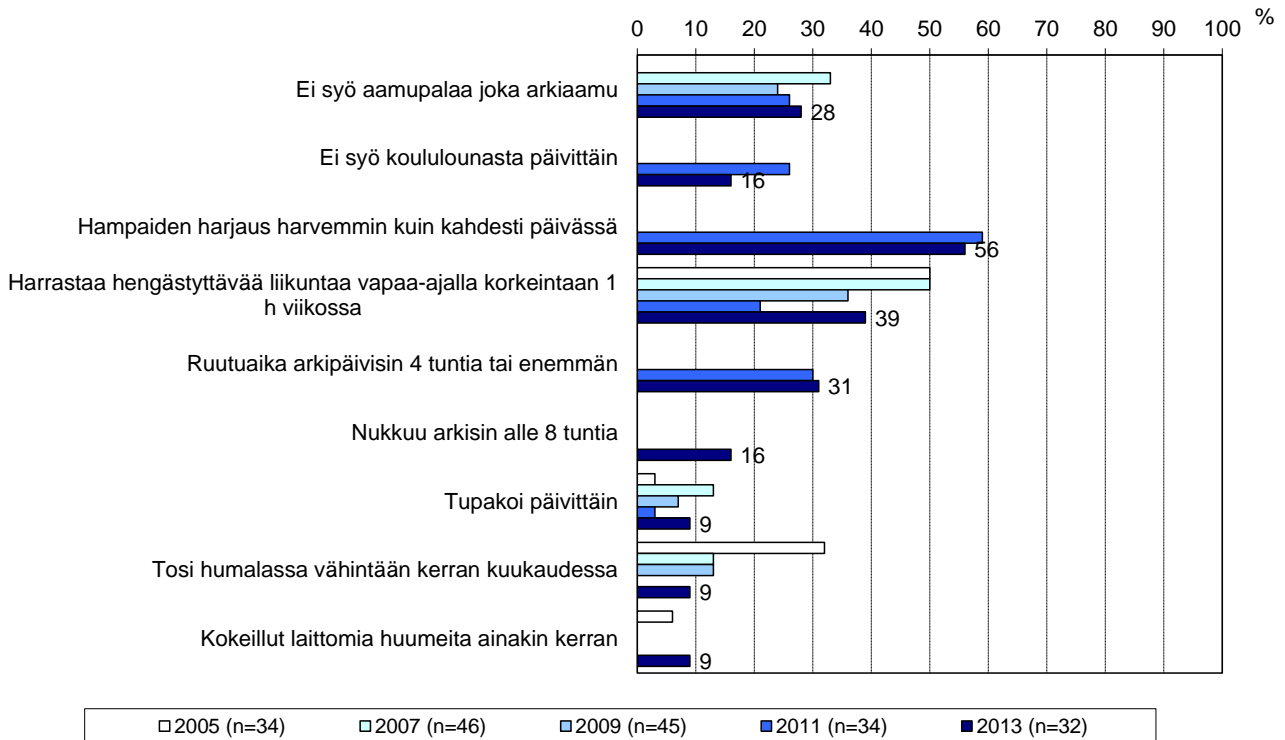
- ****Aamupalan syöminen arkisin** (Ei syö aamupalaa joka arki-aamu): Nuori syö aamupalaa (muutakin kuin vain kahvia, mehua tai muita juomia) jokaisena arki-aamuna.
- ****Koululounaan syöminen päivittäin** (Ei syö koululounasta päivittäin): Nuori syö koululounaan jokaisena opiskelupäivänä.
- ****Hampaiden harjaaminen vähintään kahdesti päivässä** (Hampaiden harjaus harvemmin kuin kahdesti päivässä): Nuori harjaa hampaansa kaksi kertaa päivässä tai useammin.
- ****Liikunnan harrastaminen vapaa-ajalla** (Harrastaa hengästyttävää liikuntaa vapaa-ajalla korkeintaan 1 h viikossa): Nuori harrastaa hengästyttävää ja hikoiluttavaa liikuntaa vapaa-ajalla korkeintaan tunnin viikossa.
- **Vähintään neljän tunnin ruutu-aika arkipäivisin** (Ruutu-aika arkipäivisin 4 tuntia tai enemmän): Nuori käyttää opiskelupäivinä vähintään neljä tuntia television katseluun, tietokoneen käyttöön sekä kännykkä- ja konsolipeleihin.
- ****Vähintään 8 tunnin yöunet arkisin** (Nukkuu arkisin alle 8 tuntia): Nuori nukkuu tavallisesti vähintään kahdeksan tuntia arkisin.
- **Päivittäinen tupakointi** (Tupakoi päivittäin): Nuori tupakoi kerran päivässä tai useammin.
- **Humalajuominen vähintään kerran kuukaudessa** (Tosi humalassa vähintään kerran kuukaudessa): Nuori käyttää alkoholia tosi humalassa vähintään kerran kuukaudessa.
- **Laittomien huumeiden kokeilu** (Kokeillut laittomia huumeita ainakin kerran): Nuori on kokeillut ainakin kerran marihuanaa, hasista, ekstaasia, Subutexia, heroïinia, kokaiïinia, amfetamiïnia, LSD:tä, gammaa tai muita vastaavia huumeita.

**luettavuuden parantamiseksi tulos on esitetty taulukossa käänteisenä verrattuna raportin indikaattorikuvioihin

TERVEYSTOTTUMUKSET

Vakioimattomat prosenttiosuudet

Kärsämäki

Lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijat

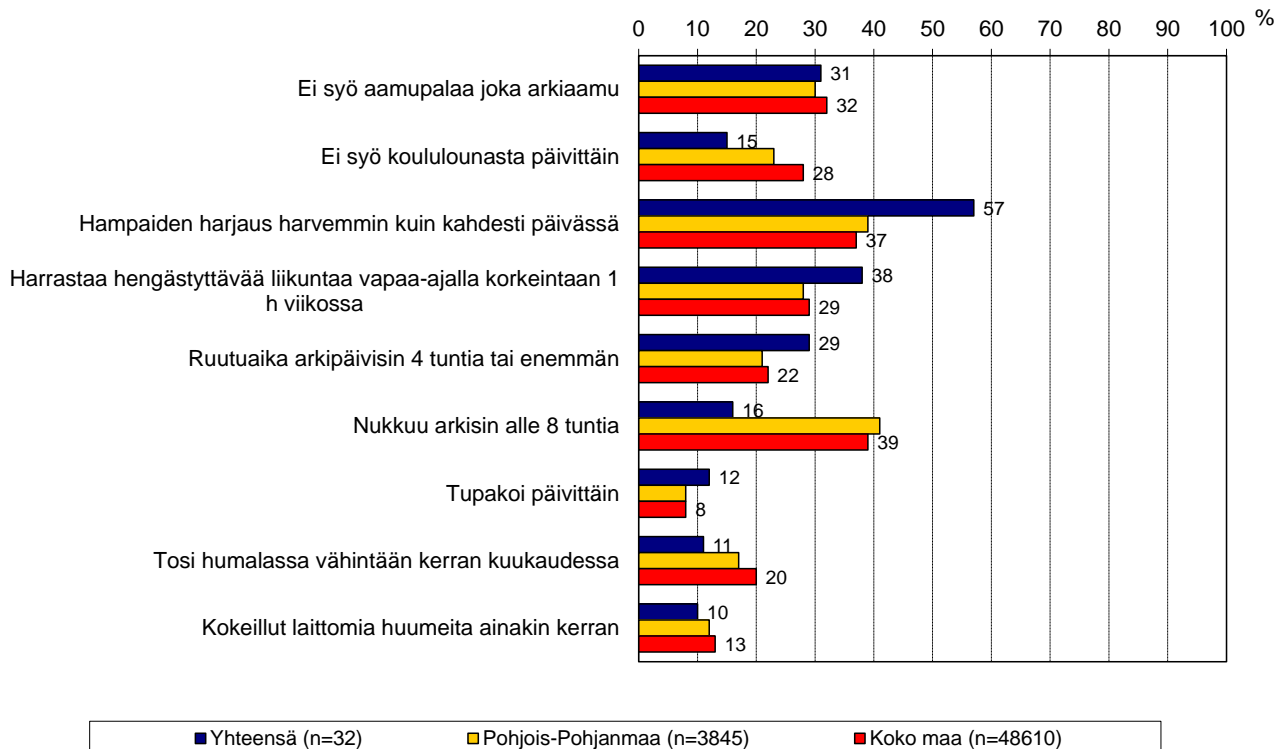
THL: Kouluterveyskysely

Kuvio 17. Terveystottumusindikaattoreiden vakioimattomat prosenttiosuudet lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista vuosina 2005–2013.

TERVEYSTOTTUMUKSET

Vakioidut prosenttiosuudet

Kärsämäki 2013

Lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijat

THL: Kouluterveyskysely

Kuvio 18. Terveystottumusindikaattoreiden opiskeluvuosi- ja sukupuolivakioidut prosenttiosuudet lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista vuonna 2013.

Kokemus opiskelijahuollon tuesta

Taulukko 21. Muutokset opiskelijahuollon tuen kokemisessa lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoilla vuosina 2005–2013. Jos solu on tyhjä, merkittäviä muutoksia ei ole tapahtunut.

KOKEMUS OPISKELIJAHUOLLON TUESTA	Vuosi 2013 verrattuna edelliseen kyselyvuoteen	Vuosi 2013 verrattuna kaikkiin aikaisempiin kyselyvuosiin	Muutos pidemmällä aikavälillä
*Kouluterveydenhoitajalle pääsyn kokeminen vaikeaksi			vähentyminen vuodesta 2009
Koululääkärille pääsyn kokeminen vaikeaksi	yleistyi		
Koulukuraattorille pääsyn kokeminen vaikeaksi	yleistyi		vähentyminen vuodesta 2007 päättyi
Koulupsykologille pääsyn kokeminen vaikeaksi	yleistyi		
Avun saaminen koulunkäynnin vaikeuksiin			
Avun hakeminen masentuneisuuteen			

*Indikaattorin alhaisesta %-osuudesta johtuen huomioidaan pienemmät muutokset ja erot

Taulukko 22. Erot opiskelijahuollon tuen kokemisessa verrattuna maakuntaan ja koko maahan lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoilla vuonna 2013.

Jos solu on tyhjä, merkittäviä eroja ei ole. HUOM! Sukupuolten välisiä vertailuja ei tehdä liian pienen vastaajamäärän takia.

KOKEMUS OPISKELIJAHUOLLON TUESTA	Ero sukupuolten välillä vuonna 2013	Ero Pohjois-Pohjanmaahan vuonna 2013	Ero koko maahan vuonna 2013
*Kouluterveydenhoitajalle pääsyn kokeminen vaikeaksi		harvinaisempaa	harvinaisempaa
Koululääkärille pääsyn kokeminen vaikeaksi			
Koulukuraattorille pääsyn kokeminen vaikeaksi			
Koulupsykologille pääsyn kokeminen vaikeaksi		yleisempää	yleisempää
Avun saaminen koulunkäynnin vaikeuksiin			
Avun hakeminen masentuneisuuteen			

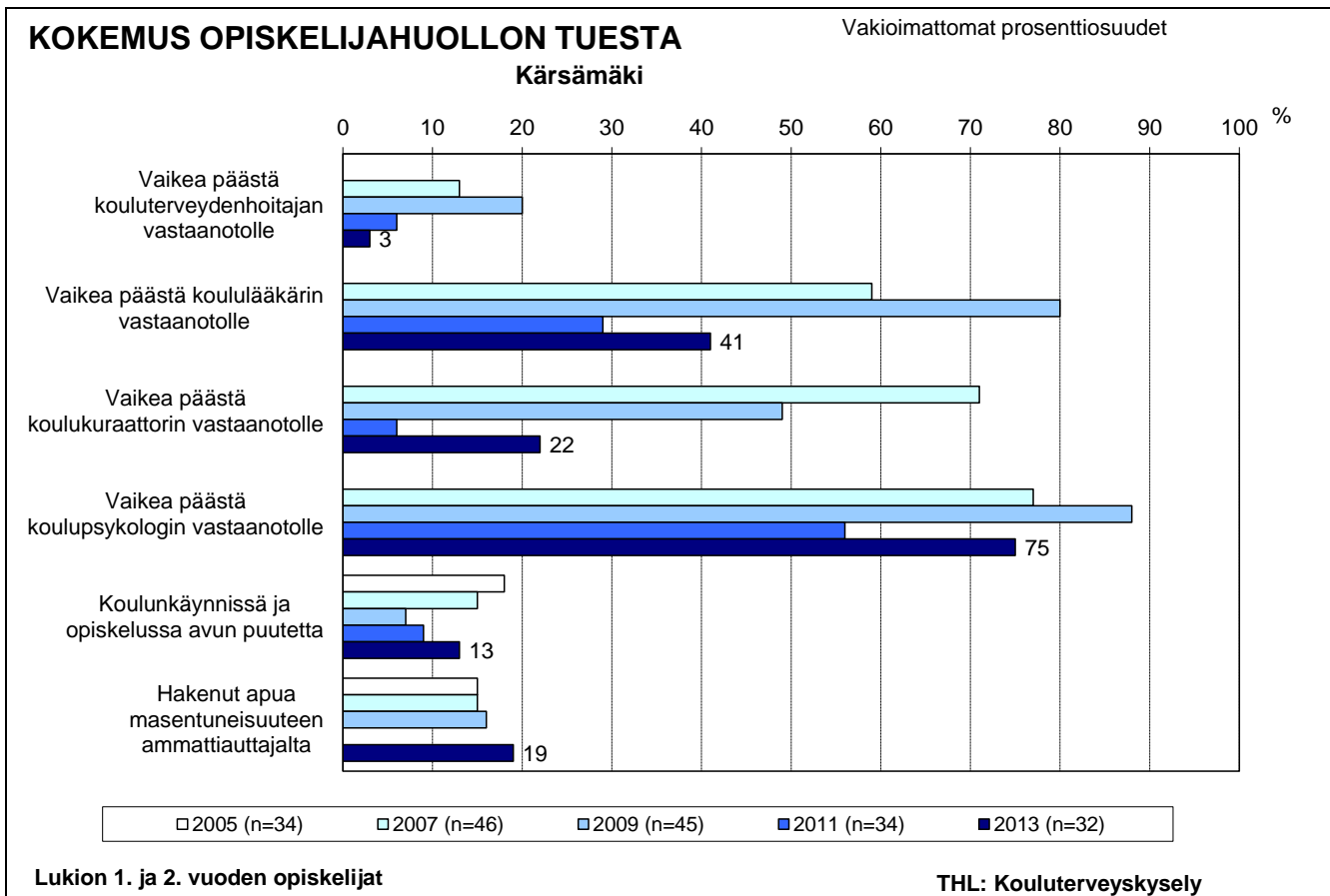
*Indikaattorin alhaisesta %-osuudesta johtuen huomioidaan pienemmät muutokset ja erot

Indikaattorit on kuvattu alla lyhyesti. Niiden tarkempi kuvaus on esitetty liitteessä 1. Yllä olevissa taulukoissa indikaattorien nimiä on yksinkertaistettu. Kuvioissa ja liitetaulukoissa käytetyt todelliset indikaattorien nimet ovat sulkeissa.

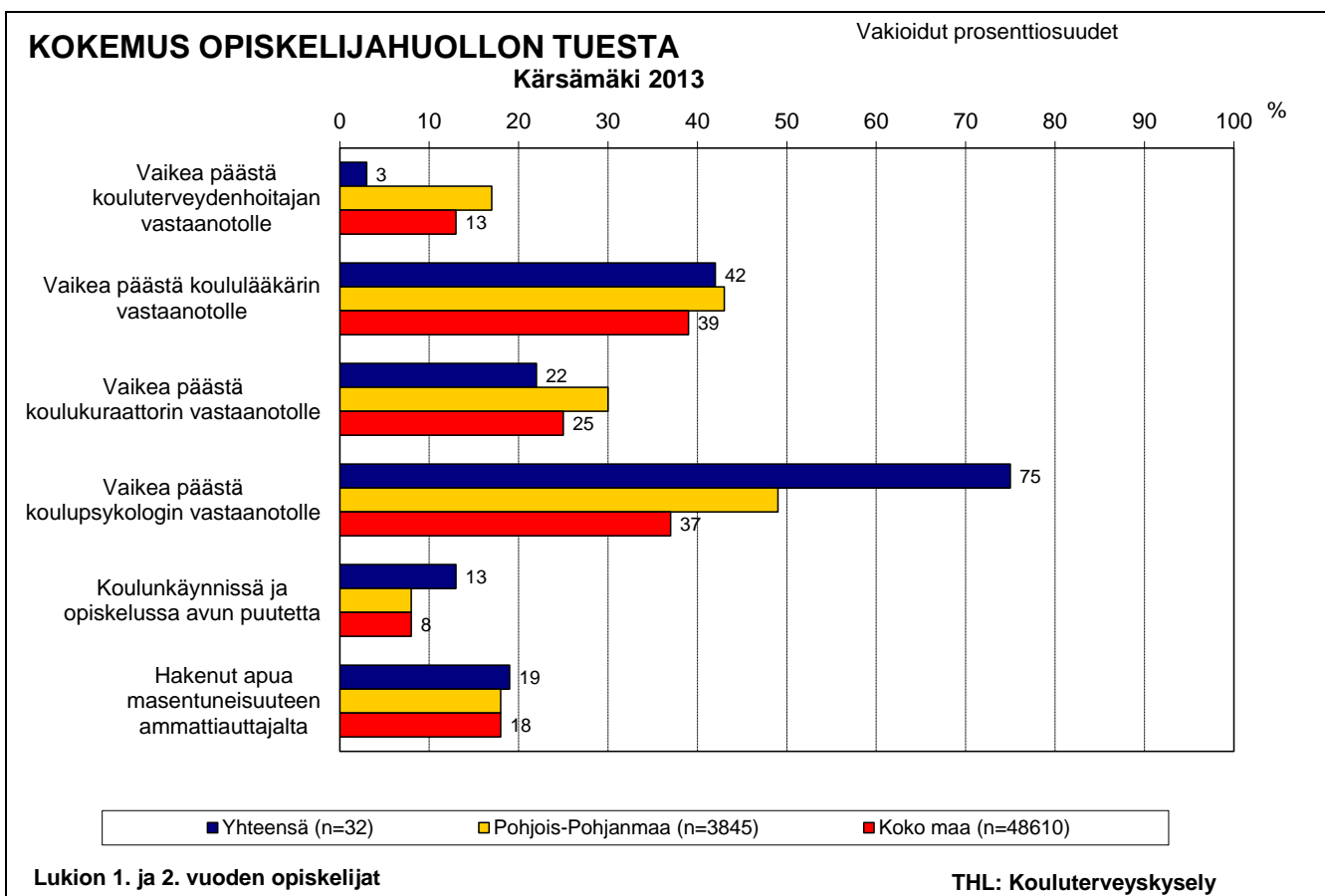
- **Kouluterveydenhoitajalle pääsyn kokeminen vaikeaksi** (Vaikea päästä kouluterveydenhoitajan vastaanotolle): Nuori kokee kouluterveydenhoitajan vastaanotolle pääsyn melko tai erittäin vaikeaksi.
- **Koululääkärille pääsyn kokeminen vaikeaksi** (Vaikea päästä koululääkärin vastaanotolle): Nuori kokee koululääkärin vastaanotolle pääsyn melko tai erittäin vaikeaksi.
- **Koulukuraattorille pääsyn kokeminen vaikeaksi** (Vaikea päästä koulukuraattorin vastaanotolle): Nuori kokee koulukuraattorin vastaanotolle pääsyn melko tai erittäin vaikeaksi.
- **Koulupsykologille pääsyn kokeminen vaikeaksi** (Vaikea päästä koulupsykologin vastaanotolle): Nuori kokee koulupsykologin vastaanotolle pääsyn melko tai erittäin vaikeaksi.
- ****Avun saaminen koulunkäynnin vaikeuksiin** (Koulunkäynnissä ja opiskelussa avun puutetta): Nuori kokee saavansa apua kotoa tai koulusta aina tai useimmiten, kun hänellä on vaikeuksia koulunkäynnissä ja opiskelussa.
- **Avun hakeminen masentuneisuuteen** (Hakenut apua masentuneisuuteen ammattiauttajalta): Nuori on hakenut joskus apua ammattiauttajalta masentuneen tai ahdistuneen mielialan takia.

**luettavuuden parantamiseksi tulos on esitetty taulukossa käänteisenä verrattuna raportin indikaattorikuvioihin

Kuvio 19. Opiskelijahuoltoindikaattoreiden vakioimattomat prosenttiosuudet lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista vuosina 2005–2013.

Kuvio 20. Opiskelijahuoltoindikaattoreiden opiskeluvuosi- ja sukupuolivakioidut prosenttiosuudet lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista vuonna 2013.

ILON- JA HUOLENAIHEET

Seuraavassa esitellään tiivistetysti tärkeimmät ilon- ja huolenaiheet peruskoulun 8. ja 9. luokkien oppilaille sekä lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoilla vuonna 2013. Mukaan on valittu merkittävät kahden viimeisimmän kyselyvuoden välillä ja pidemmällä aikavälillä tapahtuneet muutokset. Muutoksia ei esitetä tärkeysjärjestyksessä. Lisäksi on kerrottu, jos ilmiön esiintyvyys kunnassa on kokonaisluvuksi pyöristettynä nolla prosenttia.

Ilon- ja huolenaiheet peruskoulun 8. ja 9. luokkien oppilaille

ILONAIHEET	HUOLENAIHEET
<p>Muutokset verrattuna edelliseen kyselyvuoteen</p> <ul style="list-style-type: none"> • Keskusteluvaikkeudet vanhempien kanssa vähentyivät • Läheiset ystävyysuhteet yleistyivät • Läheisen alkoholin käytön aiheuttamat ongelmat vähentyivät • Toistuva rikkeiden teko vähentyi • Koulun työilmapiiri parani • Kuulluksi tuleminen koulussa lisääntyi • Koulukiusatuksi joutuminen vähentyi • Tietoisuus tavoista vaikuttaa koulun asioihin lisääntyi • Päivittäin koettu väsymys vähentyi • Viikoittain koetut niska- tai hartiakivut vähentyivät • Viikoittain koettu päänsärky vähentyi • Koulunkäynnin vaikeuksiin saatiin yleisemmin apua	<p>Muutokset verrattuna edelliseen kyselyvuoteen</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ylipainoisia oli enemmän • Hampaiden harjaamista laiminlyötiin yleisemmin
<p>Näiden esiintyvyys hyvin pieni (alle 0,5 %) vuonna 2013</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kokeillut laittomia huumeita ainakin kerran	

Ilon- ja huolenaiheet lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoilla

ILONAIHEET	HUOLENAIHEET
<p>Muutokset verrattuna edelliseen kyselyvuoteen</p> <ul style="list-style-type: none"> • Koulutapaturmat vähentyivät • Kuulluksi tuleminen koulussa lisääntyi • Koulutyön määrä koettiin kohtuullisemmaksi • Päivittäin koettu väsymys vähentyi • Viikoittain koetut niska- tai hartiakivut vähentyivät • Koulu-uupumus vähentyi • Koululounaan syöminen päivittäin lisääntyi	<p>Muutokset verrattuna edelliseen kyselyvuoteen</p> <ul style="list-style-type: none"> • Vanhempien tupakointi lisääntyi • Perheen yhteinen ateriointi iltaisin vähentyi • Läheiset ystävyys-suhteet vähentyivät • Toistuva rikkeiden teko lisääntyi • Lintsaaminen lisääntyi • Koettu terveydentila heikkeni • Ylipainoisia oli enemmän • Liikunnan harrastaminen vapaa-ajalla vähentyi • Humalajuominen lisääntyi • Huumekekkeilut lisääntyivät • Koululääkärin vastaanotolle pääsy koettiin vaikeammaksi • Koulukuraattorin vastaanotolle pääsy koettiin vaikeammaksi • Koulupsykologin vastaanotolle pääsy koettiin vaikeammaksi <p>Muutokset pidemmällä aikavälillä</p> <ul style="list-style-type: none"> • Perheen yhteinen ateriointi iltaisin vähentyi

NUORTEN HYVINVOINTI KOULUTERVEYSKYSELYN MUKAAN – OTTEITA VALTAKUNNALLISISTA TULOKSISTA

Tässä Kouluterveyskyselyn kuntaraportissa esitetään tulokset kuntakohtaisesti ja niitä verrataan maakunnan ja koko maan tuloksiin. Kokonaisuudessaan valtakunnalliset tulokset julkaistaan internetsivuilla www.thl.fi/kouluterveyskysely. Sivuilla on myös vinkkejä tulosten hyödyntämiseen. Tarkempi seurantaraportti valtakunnallisista tuloksista vuosilta 2000–2013 julkaistaan keväällä 2014.

Kouluterveyskyselyn lomaketta on uudistettu säännöllisesti vuosien varrella. Tavoitteena on tuoda lomakkeeseen mukaan ajankohtaisia hyvinvoinnin kannalta tärkeitä aiheita ja samalla säilyttää suuri osa kysymyksistä ennallaan seurantatiedon turvaamiseksi. Vuonna 2013 uudistettiin erityisesti mielenterveyteen, seksuaaliterveyteen, liikenneturvallisuuteen, koulumatkaan, nukkumiseen ja perhetaustaan liittyviä kysymyksiä.

Tässä raportin osiossa käsitellään tarkemmin Kouluterveyskyselyn valtakunnallisia tuloksia: tärkeimpiä ajankohtaisia asioita, merkittävimpiä muutoksia nuorten hyvinvoinnissa sekä uusia kysymyksiä.

Suurin osa nuorista asuu yhdessä äidin ja isän kanssa

Kouluterveyskyselyssä selvitettiin vastaajien perhetaustaa aiempaa tarkemmin. Äidin ja isän kanssa asuu noin 70 prosenttia peruskoululaisista ja lukiolaisista sekä puolet ammattiin opiskelevista. Kahdessa kodissa tai perheessä ilmoitti asuvansa noin neljäsosa peruskoululaisista ja ammattiin opiskelevista sekä viidesosa lukiolaisista. Tulokset ovat samansuuntaisia valtakunnallisten tilastojen ja aikaisemman tutkimuksen kanssa.^{1,2} Lasten ja nuorten terveysseurantatutkimuksen (LATE) mukaan noin joka neljäs nuoren vanhemmat ovat eronneet ja osa eroperheiden lapsista tapaa harvoin isäänsä.³

Maahanmuuttajien osuus on kasvanut Suomessa ja maahanmuuttajanuorten terveyttä on alettu tutkia tarkemmin viime vuosina^{4,5,6,7}. Kouluterveyskyselyllä saatiin tänä vuonna kattavasti tietoa vastaajien ja heidän vanhempiansa syntymämaista. Suurin osa (yli 90 %) Kouluterveyskyselyyn vastanneista nuorista ja heidän vanhemmistaan on syntynyt Suomessa ja yli puolet ilmoitti asuneensa samalla paikkakunnalla koko ikänsä. Muista syntymämaista yleisin on Venäjä tai entinen Neuvostoliitto, vanhemmilla lisäksi Ruotsi. LATE-tutkimuksen mukaan lähes kymmenesosassa lapsiperheistä puhutaan useampaa kuin yhtä kieltä⁸.

Syrjäytymisen taustalla on useita tekijöitä

Kouluterveyskyselyyn vastanneista peruskoululaisista 16 prosenttia, lukiolaisista 13 prosenttia ja ammattiin opiskelevista 24 prosenttia ilmoitti, että äidillä tai isällä ei ole peruskoulun jälkeistä tutkintoa. Peruskoululaisista ja lukiolaisista noin neljäsosan ja ammattiin opiskelevista noin kolmasosan vanhemmista vähintään toinen on ollut työttömänä tai lomautettuna vuoden aikana. LATE-tutkimuksen mukaan joka neljännessä lapsiperheessä tulojen ei koeta riittävän elämiseen⁹.

Aiempien tutkimusten mukaan syrjäytymiseen liittyvät ongelmat voivat periytyä vanhemmilta lapsille. Vanhempien taloudelliset ja terveydelliset vaikeudet lisäävät lasten koulunkäyntiin ja mielenterveyteen liittyviä ongelmia sekä huostaanottojen riskiä.¹⁰ Koulutuksen ulkopuolelle jääneiden nuorten vanhemmat ovat heikommin koulutettuja, yleisemmin työttömiä ja heillä on yleisemmin toimeentulovaikeuksia.^{11,12}

Nuorten hyvinvointiongelmat voivat kasautua. Nuoren perhetaustaan, käyttäytymiseen tai koulunkäyntiin liittyvien tiettyjen riskitekijöiden kasautuminen ennakoii koulutuksen keskeyttämistä. Kouluterveyskyselyyn vastanneista neljällä prosentilla oli vähintään kymmenen tällaista riskitekijää.¹³ Ammatillisen koulutuksen keskeyttää yhdeksän prosenttia ja lukiokoulutuksen neljä prosenttia nuorista¹⁴. Nuorilla, joilla ei ole peruskoulun jälkeistä tutkintoa, on muita nuoria yleisemmin mielenter-

veyden häiriöitä, toimeentulo-ongelmia ja tuomioita rikoksista.¹⁵ Noin viisi prosenttia alle 30-vuotiaista on syrjäytyneitä koulutuksesta ja työelämästä. Kaksi kolmesta syrjäytyneestä on miehiä ja lähes joka neljäs vieraskielisiä.¹⁶

Syrjäytymiseen on pyritty puuttumaan erilaisin keinoin. Esimerkiksi nuorisotakuulla halutaan turvata nuorille koulutus-, työkokeilu- tai työpajapaikka tai varsinainen työpaikka kolmen kuukauden sisällä työttömäksi joutumisesta.¹⁷ Valtakunnallisten toimenpiteiden lisäksi syrjäytymistä ehkäistään erilaisilla hankkeilla ja menetelmillä. Toimiva lapsi & perhe -työmenetelmällä tuetaan lasten hyvinvointia ja ehkäistään yli sukupolvien siirtyviä ongelmia.^j Helsingin kaupungin ammatillisissa oppilaitoksissa on kehitetty uudenlainen opiskelijahuollon malli, arkiohjaus. Arkiohjauksen tavoitteena on saada opiskelija, joka on vaarassa keskeyttää opintonsa, sitoutumaan opintoihinsa ja valmistumaan ammat-tiin.^k

Otan osaa?

Kouluterveyskyselyssä selvitettiin osittain uudistetuilla kysymyksillä oppilaiden ja opiskelijoiden vaikuttamismahdollisuuksia koulussa ja osallistumista koulun eri toimintoihin. Tulokset osoittavat, että kehitys on ollut myönteistä monelta osin. Enemmistö nuorista kokee, että he uskaltautuvat ilmaista oman mielipiteensä luokassa ja että opettajat rohkaisevat heitä siihen. Koulussa kuulluksi tuleminen on parantunut merkittävästi peruskoulussa ja toisella asteella.

Tieto omista vaikuttamismahdollisuuksista koulussa on parantunut edellisestä aineistonkeruusta peruskoulussa ja toisella asteella. Peruskoulussa osallistuttiin yleisimmin koulun teemapäivien, juhlien, retkien ja leirikoulun järjestämiseen ja oppituntien järjestelyihin. Toisella asteella osallistuttiin yleisimmin oppituntien järjestelyihin. Silti 43 prosenttia peruskoululaisista ja ammattiin opiskelevista sekä 27 prosenttia lukiolaisista ilmoitti, ettei tiedä miten koulun asioihin voi vaikuttaa. Suomessa nuoret osallistuvat koulun toimintoihin selvästi muita Pohjoismaita harvemmin¹⁸.

Lainsäädännön mukaan lasten ja nuorten tulee saada vaikuttaa itseään koskeviin asioihin kehitystään vastaavasti¹⁹. Viime vuosina lapsi- ja nuorisopolitiikassa on myös erityisesti painotettu lasten ja nuorten osallisuuden, yhdenvertaisuuden ja arjenhallinnan vahvistamista²⁰. Alhaisessa osallisuudessa ei aina ole kyse arkuudesta tai siitä, että oppilaiden aloitteellisuutta väheksyttäisiin kouluissa. Opettajien ja oppilaiden roolijako on kuitenkin edelleen varsin perinteinen, eikä keskustelua opetuksen sisällöistä, käytetyistä oppimateriaaleista tai oppitunneilla käsiteltävistä teemoista käydä aina riittävästi opettajien ja oppilaiden välillä.²¹

Ravitsemusneuvonnan monet haasteet

Kouluterveyskyselyn mukaan moni nuori jättää jonkun päivän aterioista syömättä. Peruskoululaisista 43 prosenttia, lukiolaisista 32 prosenttia ja ammattiin opiskelevista 55 prosenttia ei syö aamupalaa joka arki-aamu. Hieman harvempi jättää väliin koululounaan ainakin yhtenä päivänä viikossa. Myönteistä kuitenkin on, että energiajuominen nauttiminen ja makeisten syöminen koulupäivän aikana on vähentynyt viime vuosina. Taustalla voi vaikuttaa esimerkiksi Karkiton koulu -kampanja²².

Terveyden osalta huolestuttavaa on viime vuosina yleistynyt lasten ja nuorten lihavuus, johon on puuttuttu esimerkiksi lasten ja nuorten lihavuuden Käypä hoito -suosituksella²³. Kouluterveyskyselyn tulosten mukaan ylipaino on pysynyt viime vuosina lähes yhtä yleisenä: peruskoululaisista ja lukiolaisista joka kuudes sekä ammattiin opiskelevista joka viides on ylipainoinen. Terveydenhoitajien mittauksiin pohjautuvan tutkimuksen mukaan ylipainoisia oli yläkouluikäisistä noin neljännes²⁴. Ylipainon

^j THL. Toimiva lapsi & perhe: menetelmät, koulutus ja konsultaatio. http://www.thl.fi/fi_FI/web/kasvunkumppanit-fi/tyon/menetelmat/lapset_puheeksi

^k Helsingin kaupunki. Opetusvirasto. Arkiohjaus opiskelijan tukena -oppaassa kuvataan hankkeessa kehitetty arkiohjauksen malli. <http://www.hel.fi/static/opev/virasto/Armiopas2013.pdf>

lisäksi huomiota tulisi kiinnittää myös mielikuvaan omasta vartalosta. Kouluterveyskyselyn mukaan 30–36 prosenttia pojista ja 37–47 prosenttia tytöistä ei kokenut omaa painoaan sopivaksi.

Uutta tietoa nuorten liikkumisesta ja koulumatkoista

Liikunnan harrastaminen näyttäisi Kouluterveyskyselyn mukaan lisääntyneen viime vuosina. Hengästyttävää liikuntaa vapaa-ajalla tunnin tai enemmän viikossa harrastaneiden osuudet ovat kasvaneet kaikissa ikäluokissa. Liikuntamäärät ovat silti suurella osalla alle suositusten. Liikuntaa kouluissa ja koulumatkoilla on yritetty lisätä esimerkiksi peruskoulujen Liikkuva koulu -hankkeen avulla²⁵. Tulevaisuudessa perusopetuksen 5. ja 8. luokan oppilaiden fyysisistä toimintakykyä tullaan seuraamaan valtakunnallisesti Move!-järjestelmän avulla²⁶.

Kouluterveyskyselyssä kysyttiin vuonna 2013 ensimmäistä kertaa koulumatkasta. Pisin koulumatka on ammattiin opiskelevilla, joista yli 10 kilometrin matka kouluun on noin 40 prosentilla. Lukiolaisista joka neljännellä ja peruskoululaisista joka viidennellä koulumatka on yli 10 kilometriä. Peruskoululaisista ja lukiolaisista noin 40 prosenttia sekä ammattiin opiskelevista kolmannes käveli tai pyöräili edestakaisella koulumatkalla 10–30 minuuttia ympäri vuoden.

Liikenneturvavälineiden käyttöön liittyvät tulokset olivat vaihtelevia. Pyöräilevistä nuorista kypärää käyttää yleensä aina vain kymmenisen prosenttia. Pelastusliivien ja heijastimien käytössä on niin ikään puutteita. Turvavyötä autossa käyttää peruskoululaisista ja ammattiin opiskelevista kahdeksan kymmenestä, lukiolaisista lähes jokainen. Tytöt käyttävät kaikkia turvavälineitä poikia useammin lukuun ottamatta pyöräilykypärää.

Vaikka nuorten liikennekuolemat ja loukkaantumiset ovat vähentyneet viime vuosina, silti joka kolmas tieliikenteessä vahingoittunut on nuori. Useimmin onnettomuudet tapahtuivat henkilöautossa oleville, mutta myös mopoilijoille.²⁷ Nuorten kuljettajien, erityisesti miesten, liikenneturvallisuuteen tulee kiinnittää huomiota²⁸. Mahdollisuus tähän on paitsi opetuksen myös erilaisten kampanjoiden avulla²⁹.

Nukkuvatko nuoret tarpeeksi?

Kouluterveyskyselyn mukaan nuoret menevät arkisin nukkumaan yleisimmin noin kello 22.30–23 välillä. Yleensä ammattiin opiskelevat heräävät arkisin viimeistään noin seitsemän aikaan ja peruskoululaiset ja lukiolaiset noin puoli tuntia myöhemmin. Tytöt heräävät poikia aikaisemmin. Tyypillisesti nuoret nukkuvat 7,5–8,5 tuntia arkiöisin. Sitä lyhyemmät yöunet oli 15 prosentilla peruskoululaisista, 21 prosentilla lukiolaisista, 24 prosentilla ammattiin opiskelevista pojista ja 32 prosentilla ammattiin opiskelevista tytöistä. Viikonloppuisin nukkumaan mennään yleisimmin aikaisintaan puoli kahdelta, moni tosin menee nukkumaan myös puoliltaöin. Vain joka viides nuori herää viikonloppuisin ennen yhdeksää.

Kyselyn mukaan neljäsosa peruskoululaisista, kolmasosa lukiolaisista ja viidesosa ammattiin opiskelevista kokee nukkuvansa tarpeeksi vain harvoin tai ei koskaan. Tytöt ovat poikia yleisemmin tätä mieltä. Tutkimusten mukaan moni nuori nukkuu liian vähän etenkin kouluviikon aikana, koska nukkumaanmeno siirtyy nuoruusiässä myöhäisemmäksi ja kuitenkin kouluun pitää edelleen herätä yhtä aikaisin. Univelkaa nukutaan pois viikonloppuisin. Nuorten unirytmii vaihtelee arkipäivien ja viikonloppun välillä enemmän kuin aikuisilla tai lapsilla.³⁰ Hyvään uneen liittyviä asioita on tärkeää käsitellä esimerkiksi terveystiedon tunneilla^{31,32}.

Pojat vähentäneet rahapelaamista

Kouluterveyskyselyn tulosten mukaan säännöllinen rahapeliä pelaaminen on pojilla vähentynyt huomattavasti. Tyttöillä se oli jo aikaisemmin harvinaista. Peruskoulun yläluokkien ja lukioiden pojista pelasi viikoittain rahapelejä enää joka kymmenes ja ammatillisten oppilaitosten pojista joka neljäs. Pelaamista on vähentänyt rahapeliautomaattien käytön kieltäminen alle 18-vuotiailta heinäkuussa 2011 ja muiden rahapeliä pelaamisen kieltäminen noin vuotta aiemmin. Vuonna 2011 suosituimmat

nuorten pelaamat rahapelit olivat rahapeliautomaatit ja raaputusarvat, netissä rahasta pelasi noin joka kymmenes nuori.^{33,34}

Peliongelmaisten nuorten määrä on pienentynyt viime vuosina³⁵. Nuorilla säännölliseen rahapeliin pelaamiseen liittyvistä haitoista yleisimpiä ovat syyllisyyden ja häpeän tunteet sekä riidat vanhempien ja kavereiden kanssa. Joka kymmenennellä rahapelejä pelaavalla nuorella pelaaminen vaikuttaa vuorokausirytmiiin. Enemmistö nuorista luulee ikäistensä pelaavan enemmän rahapelejä kuin he itse, mikä lisää sosiaalista painetta pelata. Siksi tämän harhakäsityksen purkaminen on tärkeää pelihaittojen ennaltaehkäisyssä.³⁶ Lisätietoa nuorten pelaamisesta ja pelihaittojen ehkäisystä on THL:n internet-sivuilla olevassa Nuoret pelissä -tietopaketti¹.

Tupakan ja alkoholin käyttö vähentynyt

Tupakan ja alkoholin hankintaa sekä niiden käyttöä koskevissa Kouluterveyskyselyn tuloksissa näkyi valvonnan kiristyminen. Vuoden 2013 alusta lähtien kaupat ovat tarkastaneet alle 30-vuotiailta näytävien iät heidän ostaessaan tupakkaa tai alkoholia³⁷. Entistä useampi nuori arvioi, että tupakan ja keskioluen tai siiderin ostaminen lähikaupoista, kioskeista ja huoltoasemilta on ikäisilleen erittäin vaikeaa. Lisäksi nuorten päivittäinen tupakointi on vähentynyt, mutta päivittäinen nuuskan käyttö on edelleen lisääntynyt pojilla.

Myös Nuorten terveystapatutkimuksen mukaan päivittäinen tupakkatuotteiden käyttö sekä tupakointikokeilut ovat vähentyneet. Tupakoinnin kokeiluikä ja aloittamisikä näyttäisivät siis siirtyneen myöhemmäksi. Sähkösavukkeen ja vesipiipun kokeilut ovat nuorilla yleisiä, mutta säännöllinen käyttö harvinaista. Koska ne edustavat monille nuorille uudenlaista houkuttelevaa tuotetta, niiden käytön yleisyyttä tulee seurata tarkkaan. Tärkeää on myös kertoa nuorille nuuskan terveyshaitoista ja sen aiheuttamasta voimakkaasta riippuvuudesta.³⁸ Savuttomuuden edistämisestä on lisätietoa THL:n Tupakointi ja tupakoinnin lopettaminen -tietopaketti^m.

Raittiiden osuus nuorista on kasvanut 2000-luvulla. Täysin raittiita on nykyisin puolet peruskoululaisista, neljäsosa lukiolaisista ja viidesosa ammattiin opiskelevista. Samalla viikoittain alkoholia käyttävien nuorten osuus on pienentynyt ja humalajuominen vähentynyt. Muutokset ovat samansuuntaisia Nuorten terveystapatutkimuksen kanssa³⁹. Huolestuttavaa on kuitenkin, että lähes joka kymmenes 15–16-vuotias joi viime juomakerrallaan niin paljon, että sammui⁴⁰. Tietoa alkoholinkäytön riskeistä tulee jakaa nuorille edelleen⁴¹.

Nuorten asenteet huumeita kohtaan aiheuttavat edelleen huolta

Huumeita kokeilleiden osuudet alkoivat kasvaa vuonna 2008/2009, mutta nyt kasvu näyttää pääosin taittuneen. Poikkeuksena ovat peruskoulun yläluokkien pojat ja ammattiin opiskelevat tytöt, joilla kokeilut yleistyivät edelleen. Kansainvälisen ESPAD-kyselyn mukaan nuorten huumeikokeilut lisääntyivät Suomessa vuosina 2007–2011 ja olivat yleisempiä kuin Ruotsissa tai Norjassa⁴². Huumeiden käyttöön liittyvien asenteiden ja mielikuvien muuttamiseen sekä riskitietoisuuden lisäämiseen tulisi nyt kiinnittää erityishuomiota⁴³. Kouluterveyskyselyn tulosten mukaan lukiolaisten asenteet näyttävät olevan tiukentumassa, mutta peruskoulun yläluokkalaiset ja ammattiin opiskelevat suhtautuivat kannabiskokeiluihin yhä myönteisemmin. Huolestuttavaa on myös, että nuoret arvioivat huumeiden hankkimisen entistä helpommaksi.

Ehkäisyyn käytössä puutteita

Yhdynnässä olleiden nuorten ehkäisyyn käytön yleisyydessä ei ole tapahtunut toivottavaa kehitystä 2000-luvun alkuun nähden⁴⁴. Kouluterveyskyselyn mukaan ilman ehkäisyä viimeisimmässä yhdynnässä on ollut peruskoulun yläluokkien pojista 18 prosenttia ja tytöistä 14 prosenttia. Toisella as-

¹ THL. Nuoret pelissä -tietopaketti. www.thl.fi/fi_FI/web/fi/aiheet/tietopaketit/pelihaitat/nuoret_pelissa

^m THL. Tupakointi ja tupakoinnin lopettaminen -tietopaketti.

www.thl.fi/fi_FI/web/fi/aiheet/tietopaketit/tupakointi_ja_tupakoinnin_lopettaminen

teella luvut ovat lähes yhtä huolestuttavia: ammattiin opiskelevista pojista 13 prosenttia ja tytöistä 11 prosenttia sekä lukiolaispojista 8 prosenttia ja -tytöistä 6 prosenttia ei ollut käyttänyt viimeisimmässä yhdynnässään ehkäisyä. Yläkoululaisista miltei neljäsosa ja toisen asteen opiskelijoista joka kymmenes koki kondomien hankkimisen vaikeaksi.

Kondomin käyttö ei ole yleistynyt nuorten keskuudessa. Siksi huolenaiheena on seksitautien, etenkin klamydian, leviäminen. Kouluterveyskyselyn tulosten mukaan nuorilla on epä tietoisuutta siitä, voiko kerran sairastetun seksitaudin saada uudestaan ja etenkin hiv-tietämys on laskenut huomattavasti. Tutkimusten mukaan nuoret itse toivovat monipuolista tietoa seksitautien tarttumisesta, aiheuttajista, esiintyvyydestä, seurauksista, testaamisesta, hoitokäytännöstä sekä selkeitä toimintaohjeita tilanteeseen, jossa nuori pelkää saaneensa tartunnan⁴⁵.

Uutta tietoa seksuaaliterveyteen liittyvästä internetkäyttäytymisestä ja häirinnästä

Kouluterveyskyselyssä selvitettiin tänä vuonna ensimmäistä kertaa seksuaaliterveyteen liittyvää internetkäyttäytymistä. Seurusteluasioiden lisäksi seksuaalisuus ja seksiin liittyvät asiat askarruttavat nuoria. Tulosten mukaan tuntemattoman, muun kuin esimerkiksi terveydenhuollon ammattilaisen kanssa seksistä on keskustellut internetissä peruskoulun pojista miltei viidesosa ja tytöistä neljäsosa. Toisella asteella luvut ovat hieman korkeammat.

Kouluterveyskyselyn mukaan yli kymmenesosa peruskoulun yläluokkalaisista ja ammattiin opiskelevista oli seurustellut niin, etteivät he olleet tavanneet muualla kuin internetissä, lukiolaisista hieman harvempi. Lasten ja nuorten nettittävyyksiä koskevan selvityksen mukaan nuoret kokevat internetin parantavan mahdollisuuksia seurustelukumppanin löytymiseen. Kynnys aloittaa keskustelu tuntemattoman kanssa on matalampi ja moni nuori kokee itsensä rohkeammaksi, hyväksyttäväksi ja hauskeemmaksi nettivuorovaikutuksessa kuin reaali maailman vastaavissa tilanteissa. Nettiturvallisuuteen ja yksityisyyden suojaan liittyviin asioihin tulee kuitenkin kiinnittää huomiota.⁴⁶ Kouluterveyskyselyn mukaan tytöistä 12–14 prosenttia ja pojista 15–16 prosenttia on kuvannut tai katsonut web-kameran avulla internetissä intiimejä kehon osia tai itsetyydytystä. Omia tai toisen intiimejä kuvia internetissä muiden nähtäväksi on levittänyt alle viisi prosenttia.

Seksuaalinen häirintä ja väkivalta ovat edelleen yleisiä nuorten arjessa. Tytöistä seksuaalista häirintää on kokenut noin 60 prosenttia, pojistakin 33–46 prosenttia vaihdellen luokka-asteittain. Seksuaalista väkivaltaa, eli yhdyntään tai muunlaiseen seksiin painostamista tai pakottamista, rahan, tavarain tai päihteiden tarjoamista vastineeksi seksistä tai kehon intiimien alueiden koskettelua vasten tahtoa on kokenut yli viidesosa tytöistä, ammattiin opiskelevista tytöistä jopa kolmasosa. Pojista seksuaalista väkivaltaa on kokenut noin joka kymmenes. THL toteutti ”Mun kroppa. Mä päätän”-kampanjan, joka tarjoaa tapoja tuoda seksuaalinen väkivalta esiin asiallisesti ja hienotunteisesti nuoret huomioiden. Nuorten kanssa työskenteleville löytyy tukimateriaalia seksuaalisesta väkivallasta THL:n internetsivuilta.ⁿ

HPV-rokote on vielä nuorille tuntematon

Kouluterveyskyselyssä selvitettiin tänä vuonna ensimmäistä kertaa nuorten tietämystä papillooma (HPV)-rokotteen suojasta. Kansallisessa rokotusohjelmassa oleva HPV-rokote ehkäisee kohdunkaulan syöpää ja sen esiasteita estämällä papilloomavirustartuntoja⁴⁷. Kahdeksas- ja yhdeksäsluokkalaisista vain neljäsosa tiesi, että HPV-rokote suojaa kohdunkaulan syövältä. Noin kolmasosa tiesi, ettei HPV-rokote suojaa kaikilta seksitaudeilta. Viimeistään rokotusten yhteydessä nuorille tulisi tarjota tietoa HPV-rokotteen suojavaikutuksesta, mutta myös tietoa siitä, ettei se toimi yleisenä rokotteenä seksitauteja vastaan. Rokotuksia voi kouluissa yhdistää määräaikaisiin terveystarkastuksiin, jolloin rokotuksen yhteydessä tarjoutuisi tilaisuus myös yleiseen seksuaaliterveysneuvontaan⁴⁸.

ⁿ THL. Seksuaalisen väkivallan vastainen kampanja -tietopaketti ammattilaisille. www.thl.fi/seksuaalivakivalta

Tytöt kokevat poikia useammin mielenterveyden ongelmia

Mielenterveyden osalta selvitettiin vuonna 2013 aiemman masentuneisuuden mittarin sijaan mielialaa laajemmin. Tulosten mukaan tytöt oireilevat huomattavasti poikia enemmän, mutta hakevat ongelmiinsa myös poikia useammin apua ammattiauttajalta. Viimeisen kuukauden aikana noin 40 prosenttia tytöistä oli kokenut mielialansa usein masentuneeksi, alakuloiseksi tai toivottomaksi, noin 15 prosenttia koki kohtalaista tai vaikeaa ahdistusta ja noin 25 prosenttia merkittävää sosiaalista ahdistusta. Pojilla vastaavat luvut olivat noin 25, 5 ja 15 prosenttia. Koulu-uupumusta kokee noin joka kymmenes peruskoululainen tai lukiolainen, ammattiin opiskelevista hieman harvempi.

Mielenterveyden ongelmia tulee ehkäistä, sillä niillä voi olla pitkäkestoisia seurauksia. Mielenterveyden häiriöt voivat vaikuttaa oppimiseen ja työuraan: nykyisin noin viidesosa niiden vuoksi työkyvyttömyyseläkkeelle siirtyneistä on alle 30-vuotiaita^{49, 50}. Kouluterveyskyselyn tulosten mukaan apua masentuneen tai ahdistuneen mielialan takia haettiin yleisimmin terveydenhoitajalta, psykologilta tai koulukuraattorilta. Nuorten mielenterveyden seurannassa ja edistämässä tärkeä rooli on myös opettajien antamalla tuella⁵¹.

Perheen tuki ja hyvät suhteet vanhempiin edistävät nuorten hyvinvointia. Osa nuorista ja vanhemmista kokee kuitenkin perheen yhteisen ajan riittämättömäksi⁵². Kouluterveyskyselyn tulosten mukaan perhe- ja ystävyys-suhteet ovat parantuneet: yli yhdeksän kymmenestä nuoresta pystyi keskustelemaan vanhempiensa kanssa omista asioistaan ja yhtä monella oli vähintään yksi läheinen ystävä.

Oppilas- ja opiskelijahuoltopalveluiden saatavuus parantunut

Kouluterveydenhuollon alueelliset erot ovat huolestuttaneet viime vuosina ja palvelujen järjestämistä on ohjattu valtioneuvoston asetuksella^{53, 54}. Tutkimusten mukaan peruskoulujen oppilashuoltopalvelut ovat olleet asetuksen jälkeen hieman paremmin saatavilla. Terveyskeskusten ilmoittamien tietojen mukaan lähes jokaisessa oppilaitoksessa oli terveydenhoitaja. Lääkärit, psykologit ja kuraattorit olivat saatavilla hieman tätä harvemmin, lukuun ottamatta ammatillisia oppilaitoksia, joissa vain neljässä kymmenestä oppilaitoksesta oli kuraattori. Palvelujen saatavuus vaihteli kuntien välillä, mutta myös kunnan sisällä koulujen välillä.^{55, 56, 57, 58}

Kouluterveyskyselyssä selvitettiin nuorten mielikuvaa oppilas- ja opiskelijahuollon palveluiden saatavuudesta. Nuorten mielestä palvelujen saatavuus on hieman helpottunut. Tulokset ovat samansuuntaisia terveyskeskuksista ja peruskouluista kerättyjen tietojen kanssa. Nuorista 13 prosenttia koki kouluterveydenhoitajan vastaanotolle pääsemisen vaikeaksi. Koululääkärin vastaanotolle pääsemisen koki vaikeaksi 31–37 prosenttia, kuraattorille 17–25 prosenttia ja koulupsykologille 31–40 prosenttia. Peruskoululaiset ja lukiolaiset kokivat pääsyn ammattiin opiskelevia vaikeammaksi. Entistä useampi nuori on käynyt terveydenhoitajan tai lääkärin vastaanotolla kerran, todennäköisesti määräaikaistarkastuksessa, mutta myös kuraattorilla ja psykologilla käyneiden osuudet olivat kasvaneet hieman.

Koulu- ja opiskelijaterveydenhuollon palveluiden turvaaminen on tärkeää nuorten hyvinvoinnin kannalta. Kouluterveydenhuollon supistamisella 1990-luvulla oli yhteys lisääntyneeseen alaikäisten lasten ja nuorten psykiatrisen laitoshoidon tarpeeseen⁵⁹. Toisen asteen opiskeluhuollon palveluihin pyritään vaikuttamaan uudella oppilas- ja opiskelijahuoltolakiehdotuksella. Siinä on esitetty, että toisen asteen opiskelijat saisivat vastaavat opiskeluhuollon kuraattori- ja psykologipalvelut kuin perusasteen oppilaat. Laissa säädettäisiin myös mm. terveydenhoitajan ja lääkärin saavutettavuudesta.⁶⁰ On hyvä muistaa, että nuoren kokemaan palvelun saatavuuteen voi vaikuttaa palvelun tarjonnan lisäksi moni muukin asia. Palvelun käyttöä tukevat esimerkiksi palveluista tiedottaminen sekä mahdollisuus hakeutua niihin koulupäivän ajankohdasta tai opetuspaikan sijainnista riippumatta.

LÄHTEET

- ¹ Suomen virallinen tilasto (SVT): Perheet. 2011, Liitetaulukko 3. Lapsiperheet tyypeittäin 1950–2011. Helsinki: Tilastokeskus. Viitattu 27.9.2013. http://www.stat.fi/til/perh/2011/perh_2011_2012-05-25_tau_003_fi.html
- ² Hakulinen-Viitanen, Tuovi & Kaikkonen, Risto & Koponen, Päivikki: Lasten ja perheiden elinympäristö. Teoksessa Mäki, Päivi & Hakulinen-Viitanen, Tuovi & Kaikkonen, Risto & Koponen, Päivikki & Ovaskainen, Marja-Leena & Sippola, Risto & Virtanen, Suvi & Laatikainen, Tiina & LATE-työryhmä (toim.): Lasten terveys. LATE-tutkimuksen perustulokset lasten kasvusta, kehityksestä, terveydestä, terveystottumuksista ja kasvuympäristöstä. Raportti 2. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, 2010, 119–130. Viitattu 27.9.2013. <http://www.thl.fi/thl-client/pdfs/3ebde5ad-1be7-4268-9167-df23095fca33>
- ³ Hakulinen-Viitanen ym. 2010.
- ⁴ Tilastokeskus. Väestötilastot. Väestönmuutokset. Viitattu 27.9.2013. http://www.stat.fi/tup/suoluk/suoluk_vaesto.html#vaestonmuutokset
- ⁵ Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Etnokids ja Nuorten kotoutumisen indikaattorit -hanke. Viitattu 27.9.2013. http://www.thl.fi/fi_FI/web/fi/hankesivu?id=22150
- ⁶ Taloudellinen tiedustustoimisto. Maahanmuuttajanuoret Suomessa -tutkimus. Viitattu 27.9.2013. <http://www.tat.fi/tutkimukset/maahanmuuttajanuoret-suomessa>
- ⁷ Tampereen yliopisto. Terveystieteen yksikkö. Maahanmuuttajanuorten hyvinvointi ja terveys. Viitattu 27.9.2013. <http://www.uta.fi/hes/tutkimus/tutkimusryhmat/Kansanterveystiede/Maahanmuuttajanuorten.html>
- ⁸ Hakulinen-Viitanen ym. 2010.
- ⁹ Hakulinen-Viitanen ym. 2010.
- ¹⁰ Paananen, Reija & Ristikari, Tiina & Merikukka, Marko & Rämö, Antti & Gissler, Mika: Lasten ja nuorten hyvinvointi Kansallinen syntymäkohortti 1987 -tutkimusaineiston valossa. Raportti 52. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, 2012. Viitattu 27.9.2013. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-245-696-0>
- ¹¹ Paananen ym. 2012.
- ¹² Myrskylä, Pekka: Hukassa – Keitä ovat syrjäytyneet nuoret? EVA-analyysi. 19/2012. Viitattu 27.9.2013. <http://www.eva.fi/wp-content/uploads/2012/02/Syrjaytyminen.pdf>
- ¹³ Halme, Nina & Perälä, Marja-Leena & Kivimäki, Hanne & Fränti, Juha: Mitä Kouluterveyskysely kertoo koulun keskeyttämiseen yhteydessä olevista tekijöistä? Teoksessa Kouluterveyspäivät 2012. Jotta kukaan ei jäisi syrjään. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, 2012, 14. Viitattu 27.9.2013. <http://urn.fi/URN:NBN:fi-fe201210018170>
- ¹⁴ Suomen virallinen tilasto (SVT): Koulutuksen keskeyttäminen. Helsinki: Tilastokeskus. Viitattu 27.9.2013. <http://tilastokeskus.fi/til/kkesk/index.html>
- ¹⁵ Paananen ym. 2012.
- ¹⁶ Myrskylä 2012.
- ¹⁷ Työ- ja elinkeinoministeriö. Nuorisotakuu. Viitattu 27.9.2013. <http://www.nuorisotakuu.fi>
- ¹⁸ Suoninen, Annikka & Kupari, Pekka & Törmäkangas, Kari: Nuorten yhteiskunnalliset tiedot, osallistuminen ja asenteet. Kansallisen ICCS 2009 -tutkimuksen päätulokset. Jyväskylä: Koulutuksen tutkimuslaitos, 2010. Viitattu 27.9.2013. http://ktl.jyu.fi/img/portal/19254/ICCS-RAPORTTI_VERKKOVERSIO.pdf
- ¹⁹ Terveyden ja hyvinvoinnin laitos: Lainsäädäntö velvoittaa lasten ja nuorten osallisuuteen. Viitattu 27.9.2013. http://www.thl.fi/fi_FI/web/kasvunkumppanit-fi/johdon_tueksi/lasten_ja_nuorten_vaikuttamismahdollisuudet/lainsaadanto
- ²⁰ Opetus- ja kulttuuriministeriö: Lapsi- ja nuorisopolitiikan kehittämissuunnitelma 2012–2015. Viitattu 27.9.2013. <http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Julkaisut/2012/liitteet/OKM06.pdf?lang=fi>
- ²¹ Suoninen ym. 2010.
- ²² Terveyden ja hyvinvoinnin laitos: Karkiton koulu. Viitattu 27.9.2013. <http://www.thl.fi/karkitonkoulu>
- ²³ Tarnanen, Kirsi & Komulainen, Jorma: Käyvän hoidon potilasversiot: Lihavuus (lapset ja nuoret). Viitattu 27.9.2013. <http://www.kaypahoito.fi/web/kh/suosituksentaytaartikkeli/tunnus/khp00051>
- ²⁴ Mäki, Päivi & Laatikainen, Tiina: Lasten terveys. Teoksessa Mäki, Päivi & Hakulinen-Viitanen, Tuovi & Kaikkonen, Risto & Koponen, Päivikki & Ovaskainen, Marja-Leena & Sippola, Risto & Virtanen, Suvi & Laatikainen, Tiina & LATE-työryhmä (toim.): Lasten terveys. LATE-tutkimuksen perustulokset lasten kasvusta, kehityksestä, terveydestä, terveystottumuksista ja kasvuympäristöstä. Raportti 2/2010. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, 2010, 53–87. Viitattu 27.9.2013. <http://www.thl.fi/thl-client/pdfs/3ebde5ad-1be7-4268-9167-df23095fca33>
- ²⁵ Opetus- ja kulttuuriministeriö. Opetushallitus. LIKES. Liikkuva koulu. Viitattu 27.9.2013. <http://www.liikkuvakoulu.fi>
- ²⁶ Opetushallitus. Move! – fyysisen toimintakyvyn seurantarjestelmä. Viitattu 27.9.2013. <http://www.edu.fi/move>
- ²⁷ Liikenneturva. Nuorten henkilövahingot tieliikenteessä. Tilastokatsaus. Viitattu 27.9.2013. http://www.liikenneturva.fi/www/fi/tilastot/liitetiedostot/Nuorten_henkilovahingot.pdf
- ²⁸ Liikenneturva. Nuorten liikenneturvallisuus. Viitattu 27.9.2013. http://www.liikenneturva.fi/www/fi/liikennekasvatus/nuoret/nuorten_liikenneturvallisuus.php
- ²⁹ Liikenneturva. Nuorten liikennekasvatus. Viitattu 27.9.2013. <http://www.liikenneturva.fi/www/fi/liikennekasvatus/nuoret/index.php>
- ³⁰ Urrila, Anna Sofia & Pesonen, Anu-Katriina: Nuorten unen erityispiirteet ja ongelmat. Suomen Lääkärilehti 67 (2012) 40, 2827–2833.
- ³¹ Mannerheimin lastensuojeluliitto. Murrosikäisen lapsen uni. Viitattu 27.9.2013. <http://www.mll.fi/vanhempainnetti/tietokulma/uni/nuori/>
- ³² Saarenpää-Heikkilä, Outi. Koululaisten uniongelmia voidaan ehkäistä ennalta. Suomen Lääkärilehti 64 (2009) 1-2, 35–41. Viitattu 27.9.2013. <http://www.laakarilehti.fi/files/lehdisto/SLL12009-saarenpaa-heikkila.pdf>
- ³³ Luhtala, Kaisa & Silvennoinen, Inka & Tenkanen, Teresa: Pelaavat nuoret Vantaalla. Selvitys vantaalaisten koululaisten pelaamisesta ja pelihaitoista. Viitattu 27.9.2013. http://www.vantaa.fi/instancedata/prime_product_julkaisu/vantaa/embeds/vantaawwwstructure/80567_Pelaavat_nuoret_Vantaalla.pdf
- ³⁴ Karvinen, Juho & Mäyrä, Frans: Pelaajabarometri 2011: Pelaamisen muutokset. Research Reports 6. Tampere: Tampereen yliopisto, 2011. Viitattu 27.9.2013. <http://urn.fi/urn:isbn:978-951-44-8567-1>

- ³⁵ Turja, Tuomo & Halme, Jukka & Mervola, Markus & Järvinen-Tassopoulos, Johanna & Ronkainen, Jenni-Emilia: Suomalaisten rahapelaaminen 2011. Raportti 14/2012. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, 2012. Viitattu 27.9.2013. <http://urn.fi/URN:NBN:fi-fe201205085399>
- ³⁶ Raisamo, Susanna & Lintonen, Tomi: Nuorten rahapelihaitat ja pelaamiseen liittyvät harhakäsitykset. Yhteiskuntapolitiikka 78 (2013) 2, 219–222. Viitattu 27.9.2013. <http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/110416/raisamo.pdf?sequence=1>
- ³⁷ Päivittäistavara kauppa ry: 7.1.2013 lähtien alle 30-vuotiailta vaikuttavien ikä tarkastetaan alkoholi- ja tupakkaostojen yhteydessä. Tiedote. Viitattu 27.9.2013. <http://www.pty.fi/1253.html>
- ³⁸ Kinnunen, Jaana & Lindfors, Pirjo & Pere, Lasse & Ollila, Hanna & Samposalo, Hanna & Rimpelä, Arja: Nuorten terveystapatutkimus 2013. Nuorten tupakkatuotteiden ja päihteiden käyttö 1977–2013. Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistioita 2013:16. Helsinki: sosiaali- ja terveysministeriö, 2013. Viitattu 27.9.2013. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-3306-4>
- ³⁹ Kinnunen ym. 2013.
- ⁴⁰ Samposalo, Hanna: Juomatapojen yhteys alkoholihaittoihin ja riskikäyttäytymiseen 14–16-vuotiailla nuorilla. Acta Universitatis Tamperensis 1819. Tampere: Tampere University Press, 2013. Viitattu 27.9.2013. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-44-9091-0>
- ⁴¹ Tarnaala, Erik & Vakkuri, Johanna: Nuorten varhaisen alkoholinkäytön riskit -verkkoaineisto. Viitattu 24.9.2013. http://www.thl.fi/fi_FI/web/neuvoa-antavat-fi/nuorten-varhaisen-alkoholinkayton-riskit-verkkoaineisto
- ⁴² Hibell, Björn & Guttormsson, Ulf & Ahlström, Salme & Balakireva, Olga & Bjarnason, Thoroddur & Kokkevi, Anna & Kraus, Ludwig: The 2011 ESPAD Report. Substance Use Among Students in 36 European Countries. Tukholma: The Swedish Council for Information on Alcohol and other Drugs, 2012. Viitattu 27.9.2013. http://www.espad.org/Uploads/ESPAD_reports/2011/The_2011_ESPAD_Report_FULL_2012_10_29.pdf
- ⁴³ Kinnunen ym. 2013.
- ⁴⁴ Puusniekka, Riikka & Kivimäki, Hanne & Jokela, Jukka: Nuorten seksuaalikäyttäytyminen 2000-luvulla. Nuorisotutkimus 30 (2012) 3, 4–24.
- ⁴⁵ Tuija Rinkinen: Nuorten kysymyksiä seksuaaliterveydestä Väestöliiton Internetpalvelussa. ”Toivon että vastaat koska en uskalla kysyä keneltäkään muulta aikuiselta!!!” Väestötutkimuslaitoksen julkaisusarja D54. Helsinki: Väestöliitto, 2012.
- ⁴⁶ Pelastakaa Lapset ry: Tutut tuntemattomat. Raportti lasten ja nuorten nettituttavuuksista sosiaalisessa mediassa. Viitattu 27.9.2013. http://pelastakaalapset-fi-bin.directo.fi/@Bin/a6a735e1022fe480bbb15bf046be5875/1378099262/application/pdf/234470/Tutut%20tuntemattomat%20-%20raportti_web.pdf
- ⁴⁷ Terveyden ja hyvinvoinnin laitos: Rokottajan käsikirja. HPV-rokotukset eli papilloomavirusrokotukset. Viitattu 27.9.2013. http://www.thl.fi/fi_FI/web/rokottajankasikirja-fi/hpv-rokotukset
- ⁴⁸ Terveyden ja hyvinvoinnin laitos: Rokottajan käsikirja. Ohjeita ja ehdotuksia HPV-rokotusten toteutukseen. Viitattu 27.9.2013. http://www.thl.fi/fi_FI/web/rokottajankasikirja-fi/ohjeita-ja-ehdotuksia
- ⁴⁹ Kaltiala-Heino, Riitakerttu & Ranta, Klaus & Fröjd, Sari: Nuorten mielenterveys koulumaailmassa. Duodecim 2010; 126: 2033-9.
- ⁵⁰ Raitasalo Raimo, & Maanniemi, Kaarlo: Nuorten mielenterveyden häiriöiden aiheuttamat sairauspoissaolot ja työkyvyttömyys vuosina 2004–2009. Nettityöpapereita 23/2011. Helsinki: Kela. Viitattu 27.9.2013. <https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/25936/Nettityopapereita23.pdf?sequence=4>
- ⁵¹ Kaltiala-Heino ym. 2010.
- ⁵² Hakulinen-Viitanen ym. 2010.
- ⁵³ Valvira: Osalla kunnista vaikeuksia lasten, nuorten ja heidän perheidensä terveystarkastusten järjestämisessä – valvontaviranomaisia askarruttaa tarkastusten sisältö. Lehdistöiedote 3.10.2011. Viitattu 27.9.2013. http://www.valvira.fi/valvira/lehdistotiedotteet/osalla_kunnista_vaikeuksia_lasten_nuorten_ja_heidan_perheidensa_terveystarkastusten_jarjestamisessa_-_valvontaviranomaisia_askarruttaa_tarkastusten_sisalto
- ⁵⁴ Valtioneuvoston asetus neuvolatoiminnasta, koulu- ja opiskeluterveydenhuollosta sekä lasten ja nuorten ehkäisevästä suun terveydenhuollosta 338/2011. Viitattu 27.9.2013. <http://www.finlex.fi/fi/laki/smur/2011/20110338>
- ⁵⁵ Terveyden ja hyvinvoinnin laitos: Terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen peruskouluissa 2011. Tiedä ja toimi. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Viitattu 25.9.2013. <http://www.thl.fi/thl-client/pdfs/034bb91c-3774-431b-97fe-32c5dbe2a113>
- ⁵⁶ Wiss, Kirsi & Hietanen-Peltola, Marke & Pelkonen, Marjaana & Saaristo, Vesa: Koulu- ja opiskeluterveydenhuollon lääkärivoimavarojen kehitys terveyskeskuksissa vuosina 2005–2011. Tutkimuksesta tiiviisti 3, heinäkuu 2013. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Viitattu 27.9.2013. http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/110334/URN_ISBN_978-952-245-953-4.pdf?sequence=1
- ⁵⁷ Wiss, Kirsi & Saaristo, Vesa & Pirttiniemi, Juhani & Väyrynen, Pirjo: Terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen ammatillisissa oppilaitoksissa 2012. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, 2012. Viitattu 27.9.2013. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-245-878-0>
- ⁵⁸ Wiss, Kirsi & Saaristo, Vesa & Peltonen, Heidi & Laitinen, Kristiina: Terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen lukioissa 2012. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, 2012. Viitattu 27.9.2013. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-245-879-7>
- ⁵⁹ Itä-Suomen yliopisto: Lasten ja nuorten psykiatrisen laitoshoidon tarve lisääntyi samanaikaisesti kun kouluterveydenhuollosta säästettiin. Väitöstiedote. Viitattu 27.9.2013. <http://www.uef.fi/fi/uef/-/23-3-lasten-ja-nuorten-psykiatrisen-laitoshoidon-tarve-lisaantyi-samanaikaisesti-kun-kouluterveydenhuollosta-saastettiin>
- ⁶⁰ Hallituksen esitys eduskunnalle oppilas- ja opiskelijahuoltolaiksi ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi HE 67/2013 vp. Viitattu 27.9.2013. <http://www.finlex.fi/fi/esitykset/he/2013/20130067.pdf>

LIITTEET

Liite 1. Kouluterveyskyselyyn indikaattoreiden muodostaminen vuonna 2013.

Elinolot

Ainakin yksi vanhemmista tupakoi

Kuvaus: Ainakin yksi vanhemmista tupakoi nykyisin.

Indikaattorin muodostaminen:

Ovatko vanhempasi tupakoineet Sinun elinaikanasi?

- Äiti (Pisteytys: Ei ole koskaan tupakoinut, On tupakoinut, mutta lopettanut = 0; Tupakoi nykyisin = 1; En osaa sanoa = 0)

- Isä (Pisteytys: Ei ole koskaan tupakoinut, On tupakoinut, mutta lopettanut = 0; Tupakoi nykyisin = 1; En osaa sanoa = 0)

Mukaan otettiin 1-2 pistettä saaneet vastaajat.

Lisätiedot: Tieto saatavilla peruskoululaisista vuodesta 1996, lukiolaisista vuodesta 1999 ja ammattiin opiskelevista vuodesta 2008. Vuonna 2004 äidin ja isän tupakointia koskevat kysymykset yhdistettiin saman kysymyksen alakohdiksi. Muutoksesta huolimatta tulosta pidetään vertailukelpoisena suhteessa aikaisempiin vuosiin.

Vähintään yksi vanhemmista työttömänä vuoden aikana

Kuvaus: Vähintään yksi vanhemmista on ollut työttömänä tai pakkolomalla vuoden aikana.

Indikaattorin muodostaminen:

Ovatko vanhempasi olleet viimeksi kuluneen vuoden aikana työttöminä tai pakkolomalla? (Pisteytys: Ei kumpikaan = 0; Toinen vanhemmistani, Molemmat vanhempani = 1)

Mukaan otettiin 1 pistettä saaneet vastaajat.

Lisätiedot: Tieto saatavilla peruskoululaisista vuodesta 1996, lukiolaisista vuodesta 1999 ja ammattiin opiskelevista vuodesta 2008.

Vanhemmat eivät tiedä aina viikonloppuiltojen viettopaikkaa

Kuvaus: Vanhemmat eivät aina tiedä, missä nuori viettää perjantai- ja lauantai-iltansa.

Indikaattorin muodostaminen:

Tietävätkö vanhempasi, missä vietät perjantai- ja lauantai-iltasi? (Pisteytys: Tietävät aina = 0; Tietävät joskus, Useimmiten eivät tiedä = 1)

Mukaan otettiin 1 pistettä saaneet vastaajat.

Lisätiedot: Tieto saatavilla peruskoululaisista vuodesta 1996, lukiolaisista vuodesta 1999 ja ammattiin opiskelevista vuodesta 2008.

Keskusteluvaikeuksia vanhempien kanssa

Kuvaus: Nuori ei pysty juuri koskaan keskustelemaan vanhempiensa kanssa omista asioistaan.

Indikaattorin muodostaminen:

Pysytkö keskustelemaan vanhempiesi kanssa omista asioistasi? (Pisteytys: En juuri koskaan = 1; Silloin tällöin, Melko usein, Usein = 0)

Mukaan otettiin 1 pistettä saaneet vastaajat.

Lisätiedot: Tieto saatavilla peruskoululaisista vuodesta 1996, lukiolaisista vuodesta 1999 ja ammattiin opiskelevista vuodesta 2008.

Perhe ei syö yhteistä ateriaa iltapäivällä tai illalla

Kuvaus: Perhe ei syö sellaista yhteistä ateriaa iltapäivällä tai illalla, jolloin yleensä kaikki ovat ruokapöydässä.

Indikaattorin muodostaminen:

Mikä seuraavista vaihtoehdoista parhaiten kuvaa perheesi ateriointia iltapäivällä tai illalla? (Pisteytys: Ei varsinaista ateriaa, vaan jokainen ottaa itselleen syötävää, Valmistetaan ateria, mutta koko perhe ei syö yhtä aikaa = 1; Syömme yhteisen aterian, jolloin yleensä kaikki ovat ruokapöydässä = 0)

Mukaan otettiin 1 pistettä saaneet vastaajat.

Lisätiedot: Tieto saatavilla peruskoululaisista vuodesta 1996, lukiolaisista vuodesta 1999 ja ammattiin opiskelevista vuodesta 2008.

Ei yhtään läheistä ystävää

Kuvaus: Nuorella ei ole yhtään todella läheistä ystävää, jonka kanssa voi keskustella luottamuksellisesti omista asioista.

Indikaattorin muodostaminen:

Onko Sinulla tällä hetkellä todella läheistä ystävää, jonka kanssa voit keskustella luottamuksellisesti lähes kaikista omista asioistasi? (Pisteytys: Ei ole läheisiä ystäviä = 1; On yksi läheinen ystävä, On kaksi läheistä ystävää, On useampia läheisiä ystäviä = 0)
Mukaan otettiin 1 pistettä saaneet vastaajat.

Lisätiedot: Tieto saatavilla peruskoululaisista vuodesta 1996, lukiolaisista vuodesta 1999 ja ammattiin opiskelevista vuodesta 2008.

Läheisen alkoholin käyttö aiheuttanut ongelmia

Kuvaus: Nuorelle on aiheutunut haittoja tai ongelmia läheisen ihmisen liiasta alkoholin käytöstä.

Indikaattorin muodostaminen:

Käyttääkö joku sinulle läheinen ihminen mielestäsi liikaa alkoholia? (Pisteytys: Ei = 0; Kyllä = 1)
- Onko siitä aiheutunut haittoja tai ongelmia elämässäsi? (Pisteytys: Ei = 0; Kyllä = 1)
Mukaan otettiin 2 pistettä saaneet vastaajat.

Lisätiedot: Tieto saatavilla peruskoululaisista, lukiolaisista ja ammattiin opiskelevista vuodesta 2008.

Kokenut fyysistä uhkaa vuoden aikana

Kuvaus: Indikaattori on muodostettu kolmesta tekijästä: nuorelta on varastettu tai yritetty varastaa käyttämällä väkivaltaa tai uhkaamalla sillä, häntä on uhattu vahingoittaa tai hänen kimppuunsa on käyty fyysisesti vuoden aikana.

Indikaattorin muodostaminen:

Onko Sinulle viimeksi kuluneen 12 kuukauden aikana tehty seuraavia asioita?
- Varastettu tai yritetty varastaa jotain käyttämällä väkivaltaa tai uhkaamalla sillä (Pisteytys: Kyllä = 1; Ei = 0)
- Uhattu vahingoittaa fyysisesti (Pisteytys: Kyllä = 1; Ei = 0)
- Käyty fyysisesti kimppuun kuten lyöty, potkittu tai käytetty jotain asetta (Pisteytys: Kyllä = 1; Ei = 0)
Mukaan otettiin 1-3 pistettä saaneet vastaajat.

Lisätiedot: Tieto saatavilla peruskoululaisista ja lukiolaisista vuodesta 2002 ja ammattiin opiskelevista vuodesta 2008.

Kokenut seksuaalista väkivaltaa joskus tai toistuvasti

Kuvaus: Indikaattori on muodostettu kolmesta tekijästä: vastentahtoinen intiimi koskettelu, seksiin painostaminen tai pakottaminen, maksun tarjoaminen seksistä.

Indikaattorin muodostaminen

Oletko kokenut jotakin seuraavista?
- Kehon intiimien alueiden koskettelua vasten tahtoasi (Pisteytys: Kyllä toistuvasti, Kyllä joskus = 1; En = 0)
- Yhdyntään tai muunlaiseen seksiin painostamista tai pakottamista (Pisteytys: Kyllä toistuvasti, Kyllä joskus = 1; En = 0)
- Rahan, tavarain tai päihdeiden tarjoamista sinulle vastineeksi seksistä (Pisteytys: Kyllä toistuvasti, Kyllä joskus = 1; En = 0)
Mukaan otettiin 1–3 pistettä saaneet vastaajat.

Lisätiedot: Tieto saatavilla peruskoululaisista, lukiolaisista ja ammattiin opiskelevista vuodesta 2013.

Toistuvasti rikkeitä vuoden aikana

Kuvaus: Indikaattori on muodostettu viidestä tekijästä: töherryksen tekeminen julkisiin paikkoihin, koulun/oppilaitoksen tai muiden omaisuuden vahingoittaminen, varastaminen, jonkun pahoinpitely.

Indikaattorin muodostaminen:

Oletko viimeksi kuluneen 12 kuukauden aikana tehnyt seuraavia asioita?
- Kirjoittanut tai maalannut kirjoituksia tai graffiteja seiniiin, busseihin, pysäkkikatoksiin, ikkunoihin tai muihin vastaaviin paikkoihin (Pisteytys: En ole = 0; Kerran = 1; 2-4 kertaa = 2; Yli 4 kertaa = 3)
- Tahallasi vahingoittanut tai tuhonnut koulun omaisuutta tai koulurakennusta / oppilaitoksen omaisuutta tai tiloja (Pisteytys: En ole = 0; Kerran = 1; 2-4 kertaa = 2; Yli 4 kertaa = 3)
- Tahallasi vahingoittanut tai tuhonnut muuta kuin koululle/oppilaitokselle kuuluvaa omaisuutta (Pisteytys: En ole = 0; Kerran = 1; 2-4 kertaa = 2; Yli 4 kertaa = 3)
- Varastanut jotakin kaupasta tai kioskista (Pisteytys: En ole = 0; Kerran = 1; 2-4 kertaa = 2; Yli 4 kertaa = 3)
- Hakannut jonkun (Pisteytys: En ole = 0; Kerran = 1; 2-4 kertaa = 2; Yli 4 kertaa = 3)
Mukaan otettiin 2-15 pistettä saaneet vastaajat.

Lisätiedot: Tieto saatavilla peruskoululaisista ja lukiolaisista vuodesta 2002 ja ammattiin opiskelevista vuodesta 2008.

Kouluolot

Koulun fyysisissä työoloissa puutteita / Oppilaitoksen fyysisissä työoloissa puutteita

Kuvaus: Indikaattori on muodostettu seuraavista työskentelyä haittaavista tekijöistä: opiskelutilojen ahtaus, melu, sopimaton valaistus, huono ilmanvaihto, lämpötila, likaisuus, epä mukavat työtuolit tai -pöydät, huonot sosiaalitilat, tapaturmavaara.

Indikaattorin muodostaminen:

Haittaavatko seuraavat seikat työskentelyäsi koulussa/oppilaitoksessa?

- Opiskelutilojen ahtaus (Pisteytys: Ei lainkaan = 0; Melko vähän = 1; Melko paljon = 2; Erittäin paljon = 3)
- Melu, kaiku (Pisteytys: Ei lainkaan = 0; Melko vähän = 1; Melko paljon = 2; Erittäin paljon = 3)
- Sopimaton valaistus (Pisteytys: Ei lainkaan = 0; Melko vähän = 1; Melko paljon = 2; Erittäin paljon = 3)
- Huono ilmanvaihto tai huoneilma (Pisteytys: Ei lainkaan = 0; Melko vähän = 1; Melko paljon = 2; Erittäin paljon = 3)
- Lämpötila (kuumuus, kylmyys, veto) (Pisteytys: Ei lainkaan = 0; Melko vähän = 1; Melko paljon = 2; Erittäin paljon = 3)
- Likaisuus, pölyisyys (Pisteytys: Ei lainkaan = 0; Melko vähän = 1; Melko paljon = 2; Erittäin paljon = 3)
- Epämukavat työtuolit tai -pöydät (Pisteytys: Ei lainkaan = 0; Melko vähän = 1; Melko paljon = 2; Erittäin paljon = 3)
- Huonot sosiaalitilat (WC, pukeutumis- ja peseytymistilat) (Pisteytys: Ei lainkaan = 0; Melko vähän = 1; Melko paljon = 2; Erittäin paljon = 3)
- Tapaturmavaara (Pisteytys: Ei lainkaan = 0; Melko vähän = 1; Melko paljon = 2; Erittäin paljon = 3)

Mukaan otettiin 10-27 pistettä saaneet vastaajat.

Lisätiedot: Tieto saatavilla peruskoululaisista vuodesta 1997, lukiolaisista vuodesta 1999 ja ammattiin opiskelevista vuodesta 2008.

Koulutapaturma lukuvuoden aikana

Kuvaus: Oppilaalle/Opiskelijalle on sattunut koulussa/oppilaitoksessa tai koulumatkalla lukuvuoden aikana vähintään yksi tapaturma, joka on vaatinut terveydenhuollon vastaanotolla käyntiä.

Indikaattorin muodostaminen:

Onko Sinulle tämän lukuvuoden aikana sattunut koulussa/oppilaitoksessa tai koulumatkalla tapaturma, joka on edellyttänyt lääkärin tai terveydenhoitajan vastaanotolla käyntiä?

- Välitunnilla (Pisteytys: Ei kertaakaan = 0; Kerran, Kaksi kertaa tai useammin = 1)
- Liikuntatunnilla (Pisteytys: Ei kertaakaan = 0; Kerran, Kaksi kertaa tai useammin = 1)
- Muulla tunnilla (Pisteytys: Ei kertaakaan = 0; Kerran, Kaksi kertaa tai useammin = 1)
- Koulumatkalla (Pisteytys: Ei kertaakaan = 0; Kerran, Kaksi kertaa tai useammin = 1)

Mukaan otettiin 1-4 pistettä saaneet vastaajat.

Lisätiedot: Tieto saatavilla peruskoululaisista ja lukiolaisista vuodesta 2006 ja ammattiin opiskelevista vuodesta 2008. Vuonna 2010 poistettiin kohta "Tekstiili- tai teknisen työn tunnilla". Muutoksesta huolimatta tulosta pidetään vertailukelpoisena suhteessa aikaisempiin vuosiin.

Koulun työilmapiirissä ongelmia / Oppilaitoksen työilmapiirissä ongelmia

Kuvaus: Indikaattori on muodostettu yhdeksästä työilmapiiriin vaikuttavasta tekijästä: opettajien odotukset ja oikeudenmukaisuus, toimeentuleminen oppilaiden/opiskelijoiden ja opettajien kanssa, työskentely ryhmissä, työympäristön rauhattomuus, kiireisyys, luokan/ryhmän työrauha sekä oppilaiden/opiskelijoiden viihtyminen yhdessä.

Indikaattorin muodostaminen:

Lue jokainen seuraavista väittämistä huolellisesti. Merkitse vaihtoehto, joka parhaiten kuvaa omaa mielipidettäsi.

- Opettajani odottavat minulta liikaa (koulussa) (Pisteytys: Täysin samaa mieltä = 3; Samaa mieltä = 2; Eri mieltä, Täysin eri mieltä = 0)
- Opettajat kohtelevat meitä oppilaita/opiskelijoita oikeudenmukaisesti (Pisteytys: Täysin samaa mieltä, Samaa mieltä = 0; Eri mieltä = 2; Täysin eri mieltä = 3)
- Luokkani/Ryhmäni oppilaat/opiskelijat viihtyvät hyvin yhdessä (Pisteytys: Täysin samaa mieltä, Samaa mieltä = 0; Eri mieltä = 2; Täysin eri mieltä = 3)
- Luokassani/Ryhmässäni on hyvä työrauha (Pisteytys: Täysin samaa mieltä, Samaa mieltä = 0; Eri mieltä = 2; Täysin eri mieltä = 3)

Haittaavatko seuraavat seikat työskentelyäsi?

- Työympäristön rauhattomuus (Pisteytys: Ei lainkaan = 0; Melko vähän = 1; Melko paljon = 2; Erittäin paljon = 3)
- Kiireisyys (Pisteytys: Ei lainkaan = 0; Melko vähän = 1; Melko paljon = 2; Erittäin paljon = 3)
- Miten koulunkäyntisi/opiskelusi sujuu? Onko sinulla vaikeuksia seuraavissa asioissa?
- Työskentely ryhmissä (Pisteytys: Ei lainkaan = 0; Melko vähän = 1; Melko paljon = 2; Erittäin paljon = 3)
- Koulukavereiden/Opiskelukavereiden kanssa toimeentuleminen (Pisteytys: Ei lainkaan = 0; Melko vähän = 1; Melko paljon = 2; Erittäin paljon = 3)

- Opettajien kanssa toimeentuleminen (Pisteytys: Ei lainkaan = 0; Melko vähän = 1; Melko paljon = 2; Erittäin paljon = 3)

Mukaan otettiin 10-27 pistettä saaneet vastaajat.

Lisätiedot: Tieto saatavilla peruskoululaisista vuodesta 1998, lukiolaisista vuodesta 1999 ja ammattiin opiskelevista vuodesta 2008.

Ei koe tulevansa kuulluksi koulussa / Ei koe tulevansa kuulluksi oppilaitoksessa

Kuvaus: Indikaattori on muodostettu kolmesta opettajien ja oppilaiden/opiskelijoiden vuorovaikutusta kuvaavasta tekijästä: mielipiteiden ilmaisuun rohkaiseminen, mielipiteiden huomioiminen koulutyön/opiskelun kehittämisessä ja kiinnostus oppilaiden/opiskelijoiden kuulumisista.

Indikaattorin muodostaminen:

Lue jokainen seuraavista väittämistä huolellisesti. Merkitse vaihtoehto, joka parhaiten kuvaa omaa mielipidettäsi.

- Opettajat rohkaisevat minua ilmaisemaan oman mielipiteeni oppitunneilla (Pisteytys: Täysin samaa mieltä, Samaa mieltä = 0; Eri mieltä = 1; Täysin eri mieltä = 2)
- Opettajat ovat kiinnostuneita siitä, mitä minulle kuuluu (Pisteytys: Täysin samaa mieltä, Samaa mieltä = 0; Eri mieltä = 1; Täysin eri mieltä = 2)
- Oppilaiden/Opiskelijoiden mielipiteet otetaan huomioon koulutyön/opiskelun kehittämisessä (Pisteytys: Täysin samaa mieltä, Samaa mieltä = 0; Eri mieltä = 1; Täysin eri mieltä = 2)

Mukaan otettiin 3-6 pistettä saaneet vastaajat.

Lisätiedot: Tieto saatavilla peruskoululaisista vuodesta 1998, lukiolaisista vuodesta 1999 ja ammattiin opiskelevista vuodesta 2008.

Koulutyöhön liittyvä työmäärä liian suuri / Opiskeluun liittyvä työmäärä liian suuri

Kuvaus: Oppilas/Opiskelija on kokenut koulutyöhön/opiskeluun liittyvän työmäärän lukuvuoden aikana jatkuvasti tai melko usein liian suureksi.

Indikaattorin muodostaminen:

Millaiseksi olet kokenut koulutyöhön/opiskeluun liittyvän työmääräsi tämän lukuvuoden aikana? (Pisteytys: Jatkuvasti liian suuri, Melko usein liian suuri = 1; Sopiva, Melko usein liian vähäinen, Jatkuvasti liian vähäinen = 0)

Mukaan otettiin 1 pistettä saaneet vastaajat.

Lisätiedot: Tieto saatavilla peruskoululaisista vuodesta 1996, lukiolaisista vuodesta 1999 ja ammattiin opiskelevista vuodesta 2008.

Vaikeuksia opiskelussa

Kuvaus: Indikaattori on muodostettu seuraavista tekijöistä: läksyjen tekeminen, kokeisiin valmistautuminen, parhaan opiskelutavan löytäminen, omatoimisuutta vaativien tehtävien hoitaminen, kirjoittamistehtävien tekeminen, lukemistehtävien tekeminen, opetuksen seuraaminen.

Indikaattorin muodostaminen:

Miten koulunkäyntisi/opiskelusi sujuu? Onko sinulla vaikeuksia seuraavissa asioissa?

- Opetuksen seuraaminen oppitunneilla (Pisteytys: Ei lainkaan; Melko vähän = 0; Melko paljon = 1; Erittäin paljon = 3)
- Läksyjen tai muiden vastaavien tehtävien tekeminen (Pisteytys: Ei lainkaan; Melko vähän = 0; Melko paljon = 1; Erittäin paljon = 3)
- Kokeisiin valmistautuminen (Pisteytys: Ei lainkaan; Melko vähän = 0; Melko paljon = 1; Erittäin paljon = 3)
- Itselleni parhaiten sopivan opiskelutavan löytäminen (Pisteytys: Ei lainkaan; Melko vähän = 0; Melko paljon = 1; Erittäin paljon = 3)
- Omatoimisuutta vaativien tehtävien aloittaminen tai valmiiksi hoitaminen (Pisteytys: Ei lainkaan; Melko vähän = 0; Melko paljon = 1; Erittäin paljon = 3)
- Kirjoittamista vaativien tehtävien tekeminen (Pisteytys: Ei lainkaan; Melko vähän = 0; Melko paljon = 1; Erittäin paljon = 3)
- Lukemista (esim. kirjasta) vaativien tehtävien tekeminen (Pisteytys: Ei lainkaan; Melko vähän = 0; Melko paljon = 1; Erittäin paljon = 3)

Mukaan otettiin 3-21 pistettä saaneet vastaajat.

Lisätiedot: Tieto saatavilla peruskoululaisista vuodesta 1998, lukiolaisista vuodesta 1999 ja ammattiin opiskelevista vuodesta 2008. HUOM! Indikaattori ei ole vertailukelpoinen indikaattorin "Opiskeluvaikeuksia" kanssa.

Koulukiusattuna vähintään kerran viikossa

Kuvaus: Oppilas/Opiskelija on joutunut kiusaamisen kohteeksi koulussa/oppilaitoksessa noin kerran viikossa tai useammin lukukauden aikana.

Indikaattorin muodostaminen:

Kuinka usein Sinua on kiusattu koulussa/oppilaitoksessa tämän lukukauden aikana? (Pisteytys: Useita kertoja viikossa, Noin kerran viikossa = 1; Harvemmin, Ei lainkaan = 0)

Mukaan otettiin 1 pistettä saaneet vastaajat.

Lisätiedot: Tieto saatavilla peruskoululaisista vuodesta 1996, lukiolaisista vuodesta 1999 ja ammattiin opiskelevista vuodesta 2008.

Lintsannut ainakin 2 päivää kuukauden aikana

Kuvaus: Oppilas/opiskelija on lintsannut ainakin kaksi kokonaista koulupäivää/opiskelupäivää kuukauden aikana.

Indikaattorin muodostaminen:

Kuinka monta kokonaista koulupäivää/opiskelupäivää olet ollut seuraavien syiden takia poissa viimeisten 30 päivän aikana?

- Pinnaamisen tai lintsauksen takia (Pisteytys: En yhtään, Yhden päivän = 0; 2-3 päivää, Yli 3 päivää = 1)

Mukaan otettiin 1 pistettä saaneet vastaajat.

Lisätiedot: Tieto saatavilla peruskoululaisista ja lukiolaisista vuodesta 2002 ja ammattiin opiskelevista vuodesta 2008.

Ei tiedä miten voi vaikuttaa koulun asioihin / Ei tiedä miten voi vaikuttaa oppilaitoksen asioihin

Kuvaus: Oppilas/Opiskelija ei tiedä, miten koulussa/oppilaitoksessa voi vaikuttaa koulun/oppilaitoksen asioihin.

Indikaattorin muodostaminen:

Lue jokainen seuraavista väittämistä huolellisesti. Merkitse vaihtoehto, joka parhaiten kuvaa omaa mielipidettäsi.

- Tiedän, miten koulussani/oppilaitoksessani voin vaikuttaa koulun/oppilaitoksen asioihin (Pisteytys: Täysin samaa mieltä, Samaa mieltä = 0; Eri mieltä, Täysin eri mieltä = 1)

Mukaan otettiin 1 pistettä saaneet vastaajat.

Lisätiedot: Tieto saatavilla peruskoululaisista ja lukiolaisista vuodesta 2006 ja ammattiin opiskelevista vuodesta 2008.

Koettu terveys

Kokee terveydentilansa keskinkertaiseksi tai huonoksi

Kuvaus: Nuori kokee terveydentilansa keskinkertaiseksi, melko huonoksi tai erittäin huonoksi.

Indikaattorin muodostaminen:

Mitä mieltä olet terveydentilastasi? Onko se (Pisteytys: Erittäin hyvä, Melko hyvä = 0; Keskinkertainen, Melko tai erittäin huono = 1)

Mukaan otettiin 1 pistettä saaneet vastaajat.

Lisätiedot: Tieto saatavilla peruskoululaisista vuodesta 1996, lukiolaisista vuodesta 1999 ja ammattiin opiskelevista vuodesta 2008. HUOM! Vuoteen 2009 saakka indikaattorin nimi oli "Terveydentila keskinkertainen tai huono".

Päivittäin vähintään kaksi oiretta

Kuvaus: Indikaattori on muodostettu kahdeksasta tekijästä: niska- tai hartiakivut, selän alaosan kivut, vatsakivut, jännittyneisyys tai hermostuneisuus, ärtyneisyys tai kiukunpurkaukset, vaikeudet päästä uneen tai heräileminen öisin, päänsärky, väsymys tai heikotus.

Indikaattorin muodostaminen:

Onko Sinulla viimeksi kuluneen puolen vuoden aikana ollut jotakin seuraavista oireista ja kuinka usein?

- Niska- tai hartiakipu (Pisteytys: Harvoin tai ei lainkaan, Noin kerran kuussa, Noin kerran viikossa = 0; Lähes joka päivä = 1)

- Selän alaosan kipuja (Pisteytys: Harvoin tai ei lainkaan, Noin kerran kuussa, Noin kerran viikossa = 0; Lähes joka päivä = 1)

- Vatsakipu (Pisteytys: Harvoin tai ei lainkaan, Noin kerran kuussa, Noin kerran viikossa = 0; Lähes joka päivä = 1)

- Jännittyneisyyttä tai hermostuneisuutta (Pisteytys: Harvoin tai ei lainkaan, Noin kerran kuussa, Noin kerran viikossa = 0; Lähes joka päivä = 1)

- Ärtyneisyyttä tai kiukunpurkauksia (Pisteytys: Harvoin tai ei lainkaan, Noin kerran kuussa, Noin kerran viikossa = 0; Lähes joka päivä = 1)

- Vaikeuksia päästä uneen tai heräilemistä öisin (Pisteytys: Harvoin tai ei lainkaan, Noin kerran kuussa, Noin kerran viikossa = 0; Lähes joka päivä = 1)

- Päänsärkyä (Pisteytys: Harvoin tai ei lainkaan, Noin kerran kuussa, Noin kerran viikossa = 0; Lähes joka päivä = 1)

- Väsymystä tai heikotusta (Pisteytys: Harvoin tai ei lainkaan, Noin kerran kuussa, Noin kerran viikossa = 0; Lähes joka päivä = 1)

Mukaan otettiin 2-8 pistettä saaneet vastaajat.

Lisätiedot: Tieto saatavilla peruskoululaisista vuodesta 1996, lukiolaisista vuodesta 1999 ja ammattiin opiskelevista vuodesta 2008. HUOM! Indikaattori ei ole vertailukelpoinen indikaattorin "Vähintään kaksi oiretta päivittäin" kanssa.

Väsymystä lähes päivittäin

Kuvaus: Nuorella on ollut lähes päivittäin väsymystä tai heikotusta puolen vuoden aikana.

Indikaattorin muodostaminen:

Onko Sinulla viimeksi kuluneen puolen vuoden aikana ollut jotakin seuraavista oireista ja kuinka usein?

- Väsymystä tai heikotusta (Pisteytys: Harvoin tai ei lainkaan, Noin kerran kuussa, Noin kerran viikossa = 0; Lähes joka päivä = 1)

Mukaan otettiin 1 pistettä saaneet vastaajat.

Lisätiedot: Tieto saatavilla peruskoululaisista vuodesta 1996, lukiolaisista vuodesta 1999 ja ammattiin opiskelevista vuodesta 2008.

Niska- tai hartiakipuja viikoittain

Kuvaus: Nuorella on ollut vähintään kerran viikossa niska- tai hartiakipuja puolen vuoden aikana.

Indikaattorin muodostaminen:

Onko Sinulla viimeksi kuluneen puolen vuoden aikana ollut jotakin seuraavista oireista ja kuinka usein?

- Niska- tai hartiakipuja (Pisteytys: Harvoin tai ei lainkaan, Noin kerran kuussa = 0; Noin kerran viikossa, Lähes joka päivä = 1)

Mukaan otettiin 1 pistettä saaneet vastaajat.

Lisätiedot: Tieto saatavilla peruskoululaisista vuodesta 1996, lukiolaisista vuodesta 1999 ja ammattiin opiskelevista vuodesta 2008.

Päänsärkyä viikoittain

Kuvaus: Nuorella on ollut vähintään kerran viikossa päänsärkyä puolen vuoden aikana.

Indikaattorin muodostaminen:

Onko Sinulla viimeksi kuluneen puolen vuoden aikana ollut jotakin seuraavista oireista ja kuinka usein?

- Päänsärkyä (Pisteytys: Harvoin tai ei lainkaan, Noin kerran kuussa = 0; Noin kerran viikossa, Lähes joka päivä = 1)

Mukaan otettiin 1 pistettä saaneet vastaajat.

Lisätiedot: Tieto saatavilla peruskoululaisista vuodesta 1996, lukiolaisista vuodesta 1999 ja ammattiin opiskelevista vuodesta 2008.

Kohtalainen tai vaikea ahdistuneisuus

Kuvaus: Nuorella on kahden viime viikon aikana ollut kohtalaista tai vaikeaa ahdistuneisuutta. Indikaattori perustuu GAD-7-mittariin.

Indikaattorin muodostaminen:

Kuinka usein seuraavat ongelmat ovat vaivanneet sinua lomakkeen täyttöä edeltäneen kahden viikon aikana?

- Hermostuneisuuden, ahdistuneisuuden tai kireyden tunne (Pisteytys: Ei lainkaan = 0; Useana päivänä = 1; Suurimpana osana päivistä = 2; Lähes joka päivä = 3)

- En ole voinut lopettaa tai hallita huolestumistani (Pisteytys: Ei lainkaan = 0; Useana päivänä = 1; Suurimpana osana päivistä = 2; Lähes joka päivä = 3)

- Liiallinen huolestuneisuus erilaisista asioista (Pisteytys: Ei lainkaan = 0; Useana päivänä = 1; Suurimpana osana päivistä = 2; Lähes joka päivä = 3)

- Vaikeus rentoutua (Pisteytys: Ei lainkaan = 0; Useana päivänä = 1; Suurimpana osana päivistä = 2; Lähes joka päivä = 3)

- Niin levoton olo, että on vaikea pysyä aloillaan (Pisteytys: Ei lainkaan = 0; Useana päivänä = 1; Suurimpana osana päivistä = 2; Lähes joka päivä = 3)

- Taipumus harmistua tai ärsyyntyä helposti (Pisteytys: Ei lainkaan = 0; Useana päivänä = 1; Suurimpana osana päivistä = 2; Lähes joka päivä = 3)

- Pelko siitä, että jotakin kauheaa saattaisi tapahtua (Pisteytys: Ei lainkaan = 0; Useana päivänä = 1; Suurimpana osana päivistä = 2; Lähes joka päivä = 3)

Mukaan otettiin 10–21 pistettä saaneet vastaajat.

Lisätiedot: Tieto saatavilla peruskoululaisista, lukiolaisista ja ammattiin opiskelevista vuodesta 2013.

Koulu-uupumus

Kuvaus: Indikaattori on muodostettu kolmesta Salmela-Aron ja Näätäsen koulu-uupumusmittariin perustuvasta tekijästä: uupumusasteinen väsymys, kyyninen asenne työhön ja opintojen merkityksen vähentyminen sekä kyvyttömyyden ja riittämättömyyden tunne opiskelijana.

Indikaattorin muodostaminen:

- Oletko kokenut seuraavanlaisia tunteita koulutyöhösi/opiskeluun liittyen? Tunnen hukkuvani koulutyöhön (Pisteytys: En juuri koskaan, Muutaman kerran kuussa = 0; Muutamana päivänä viikossa = 1; Lähes päivittäin = 2)
  - Tuntuu, ettei opinnoillani ole enää merkitystä (Pisteytys: En juuri koskaan, Muutaman kerran kuussa = 0; Muutamana päivänä viikossa = 1; Lähes päivittäin = 2)
  - Minulla on riittämättömyyden tunteita opinnoissani (Pisteytys: En juuri koskaan, Muutaman kerran kuussa = 0; Muutamana päivänä viikossa = 1; Lähes päivittäin = 2)
- Mukaan otettiin 3-6 pistettä saaneet vastaajat.

Lisätiedot: Tieto saatavilla peruskoululaisista ja lukiolaisista vuodesta 2006 ja ammattiin opiskelevista vuodesta 2008.

Ylipaino

Kuvaus: Nuorella on painoindeksi (BMI) mukaan ylipainoa.

Indikaattorin muodostaminen:

- Pituus ja paino. Painoindeksi (BMI) laskettu jakamalla paino (kg) pituuden (m) neliöllä. Ylipainon raja määritelty iän ja sukupuolen mukaan: 18-vuotiailla raja on 25 ja nuoremmilla ikäryhmillä pienempi (ks. Cole ym. BMJ 2000:320). (Pisteytys: BMI alle ylipainon rajan = 0; BMI vähintään raja-arvo = 1)
- Mukaan otettiin 1 pistettä saaneet vastaajat.

Lisätiedot: Tieto saatavilla peruskoululaisista vuodesta 1996, lukiolaisista vuodesta 1999 ja ammattiin opiskelevista vuodesta 2008.

Terveystottumukset

Ei syö aamupalaa joka arkiamu

Kuvaus: Nuori ei syö aamupalaa (muutakin kuin vain kahvia, mehua tai muita juomia) jokaisena kouluaamuna/opiskelupäivän aamuna.

Indikaattorin muodostaminen:

- Kuinka usein syöt aamupalaa (muutakin kuin vain kahvia, mehua tai muita juomia) kouluviikon/opiskeluviikon aikana? (Pisteytys: Viitenä aamuna = 0; 3-4 aamuna, 1-2 aamuna, Harvemmin = 1)
- Mukaan otettiin 1 pistettä saaneet vastaajat.

Lisätiedot: Tieto saatavilla peruskoululaisista ja lukiolaisista vuodesta 2006 ja ammattiin opiskelevista vuodesta 2008.

Ei syö koululounasta päivittäin

Kuvaus: Nuori ei syö koululounasta jokaisena koulupäivänä/opiskelupäivänä.

Indikaattorin muodostaminen:

- Kuinka usein syöt koululounasta kouluviikon/opiskeluviikon aikana? (Pisteytys: Viitenä päivänä = 0; 3-4 päivänä, 1-2 päivänä, Harvemmin = 1)
- Mukaan otettiin 1 pistettä saaneet vastaajat.

Lisätiedot: Tieto saatavilla peruskoululaisista, lukiolaisista ja ammattiin opiskelevista vuodesta 2010.

Hampaiden harjaus harvemmin kuin kahdesti päivässä

Kuvaus: Nuori harjaa hampaansa harvemmin kuin kaksi kertaa päivässä.

Indikaattorin muodostaminen:

- Kuinka usein harjaat hampaasi? (Pisteytys: En koskaan, Harvemmin kuin kerran viikossa, Vähintään kerran viikossa, mutta en päivittäin, Kerran päivässä = 1; Useammin kuin kerran päivässä = 0)
- Mukaan otettiin 1 pistettä saaneet vastaajat.

Lisätiedot: Tieto saatavilla peruskoululaisista, lukiolaisista ja ammattiin opiskelevista vuodesta 2010.

Vastausvaihtoehtoja muutettiin vuonna 2010. Tämän muutoksen vuoksi indikaattorin prosenttiosuudet eivät ole vertailukelpoisia aikaisempina vuosina ilmoitettujen prosenttiosuuksien kanssa.

Harrastaa hengästyttävää liikuntaa vapaa-ajalla korkeintaan 1 h viikossa

Kuvaus: Nuori harrastaa hengästyttävää ja hikoiluttavaa liikuntaa vapaa-ajalla tavallisesti korkeintaan tunnin viikossa.

Indikaattorin muodostaminen:

Kuinka monta tuntia viikossa tavallisesti harrastat liikuntaa vapaa-aikanasi niin, että hengästyit ja hikoilet? (Pisteytys: En yhtään, Noin ½ tuntia, Noin 1 tunnin = 1; Noin 2-3 tuntia, Noin 4-6 tuntia, Noin 7 tuntia tai enemmän = 0)

Mukaan otettiin 1 pistettä saaneet vastaajat.

Lisätiedot: Tieto saatavilla peruskoululaisista vuodesta 1996, lukiolaisista vuodesta 1999 ja ammattiin opiskelevista vuodesta 2008.

Ruutuaika arkipäivisin 4 tuntia tai enemmän

Kuvaus: Nuori käyttää koulupäivinä/opiskelupäivinä vähintään neljä tuntia television katseluun, tietokoneen käyttöön sekä kännykkä- ja konsolipeleihin.

Indikaattorin muodostaminen:

Montako tuntia käytät yhteensä päivittäin aikaa television katseluun, tietokoneen käyttöön (viihdekäyttö ja opiskelu) sekä kännykkä- ja konsolipeleihin?

- Koulupäivinä/Opiskelupäivinä (Pisteytys: En lainkaan, Korkeintaan kaksi tuntia, Yli 2 tuntia, mutta alle 4 tuntia = 0; Vähintään 4 tuntia, mutta alle 6 tuntia, 6 tuntia tai enemmän = 1)

Mukaan otettiin 1 pistettä saaneet vastaajat.

Lisätiedot: Tieto saatavilla peruskoululaisista, lukiolaisista ja ammattiin opiskelevista vuodesta 2010.

Nukkuu arkisin alle 8 tuntia

Kuvaus: Nuori nukkuu arkisin tavallisesti alle kahdeksan tuntia. Yön pituus on laskettu nukkumaanmeno- ja heräämisajasta.

Indikaattorin muodostaminen

Mihin aikaan tavallisesti menet nukkumaan?

- Arkisin (Noin 21.00 tai aikaisemmin, Noin 21.30, Noin 22, Noin 22.30, Noin 23, Noin 23.30, Noin 24, Noin 00.30, Noin 01, Noin 01.30 tai myöhemmin)

Mihin aikaan tavallisesti herää?

- Arkisin (Noin 6.00 tai aikaisemmin, Noin 6.30, Noin 7.00, Noin 7.30, Noin 8.00, Noin 8.30, Noin 9.00 tai myöhemmin) Yön pituus on laskettu nukkumaanmeno- ja heräämisajasta.

Mukaan otettiin vähemmän kuin 8 tuntia arkisin nukkuvat vastaajat.

Lisätiedot: Tieto saatavilla peruskoululaisista, lukiolaisista ja ammattiin opiskelevista vuodesta 2013.

Tupakoi päivittäin

Kuvaus: Nuori tupakoi kerran päivässä tai useammin.

Indikaattorin muodostaminen:

Mikä seuraavista vaihtoehdoista kuvaa parhaiten nykyistä tupakointiasi? (Pisteytys: Tupakoin kerran päivässä tai useammin = 1; Tupakoin kerran viikossa tai useammin, en kuitenkaan päivittäin, Tupakoin harvemmin kuin kerran viikossa, Olen lakossa tai lopettanut tupakoinnin = 0; lisäksi edeltävän kysymyksen perusteella: On tupakoinut korkeintaan yhden savukkeeseen, piipullisen tai sikarin = 0)

Mukaan otettiin 1 pistettä saaneet vastaajat.

Lisätiedot: Tieto saatavilla peruskoululaisista vuodesta 1996, lukiolaisista vuodesta 1999 ja ammattiin opiskelevista vuodesta 2008.

Tosi humalassa vähintään kerran kuukaudessa

Kuvaus: Nuori käyttää alkoholia tosi humalaan asti vähintään kerran kuukaudessa.

Indikaattorin muodostaminen:

Kuinka usein käytät alkoholia tosi humalaan asti? (Pisteytys: Kerran viikossa tai useammin, Noin 1-2 kertaa kuukaudessa = 1; Harvemmin, En koskaan = 0; lisäksi edeltävän kysymyksen perusteella: En käytä alkoholijuomia = 0)

Mukaan otettiin 1 pistettä saaneet vastaajat.

Lisätiedot: Tieto saatavilla peruskoululaisista ja lukiolaisista vuodesta 2002 ja ammattiin opiskelevista vuodesta 2008.

Kokeillut laittomia huumeita ainakin kerran

Kuvaus: Nuori on kokeillut ainakin kerran marihuanaa, hasista, ekstaasia, Subutexia, heroiniä, kokaiinia, amfetamiinia, LSD:tä, gammaa tai muita vastaavia huumeita.

Indikaattorin muodostaminen:

Oletko koskaan kokeillut tai käyttänyt seuraavia aineita?

- Marihuanaa tai hasista (Pisteytys: En koskaan = 0; Kerran, 2-4 kertaa, 5 kertaa tai useammin = 1)
- Ekstaasia (Pisteytys: En koskaan = 0; Kerran, 2-4 kertaa, 5 kertaa tai useammin = 1)
- Subutexia (Pisteytys: En koskaan = 0; Kerran, 2-4 kertaa, 5 kertaa tai useammin = 1)
- Heroiniä, kokaiinia, amfetamiinia, LSD:tä, gammaa tai muita vastaavia huumeita (Pisteytys: En koskaan = 0; Kerran, 2-4 kertaa, 5 kertaa tai useammin = 1)

Mukaan otettiin 1-4 pistettä saaneet vastaajat.

Lisätiedot: Tieto saatavilla peruskoululaisista vuodesta 1996, lukiolaisista vuodesta 1999 ja ammattiin opiskelevista vuodesta 2008. Vuodesta 2002 ekstaasikokeiluja ja vuodesta 2003 Subutex-kokeiluja on kysytty omalla kohtanaan. Vuonna 2010 lisättiin gamma ns. kovia huumeita kartoittavaan kohtaan. Muutoksesta huolimatta tulosten arvioidaan olevan vertailukelpoisia suhteessa aikaisempiin vuosiin.

Kokemus oppilas- ja opiskelijahuollon tuesta

Vaikea päästä kouluterveydenhoitajan vastaanotolle

Kuvaus: Nuori kokee kouluterveydenhoitajan vastaanotolle pääsyn melko tai erittäin vaikeaksi.

Indikaattorin muodostaminen:

Jos haluaisit mennä koulusi/oppilaitoksesi terveydenhoitajan, lääkärin, kuraattorin tai psykologin vastaanotolle, miten helppo sinne on päästä?

- Terveydenhoitaja (Pisteytys: Erittäin helppo, Melko helppo = 0; Melko vaikea, Erittäin vaikea = 1)

Mukaan otettiin 1 pistettä saaneet vastaajat.

Lisätiedot: Tieto saatavilla peruskoululaisista ja lukiolaisista vuodesta 2006 ja ammattiin opiskelevista vuodesta 2008. Kysymyksen muotoilua yksinkertaistettiin hieman vuonna 2010. Muutoksesta huolimatta tulosta pidetään vertailukelpoisena suhteessa aikaisempiin vuosiin.

Vaikea päästä koululääkärin vastaanotolle

Kuvaus: Nuori kokee koululääkärin vastaanotolle pääsyn melko tai erittäin vaikeaksi.

Indikaattorin muodostaminen:

Jos haluaisit mennä koulusi/oppilaitoksesi terveydenhoitajan, lääkärin, kuraattorin tai psykologin vastaanotolle, miten helppo sinne on päästä?

- Lääkäri (Pisteytys: Erittäin helppo, Melko helppo = 0; Melko vaikea, Erittäin vaikea = 1)

Mukaan otettiin 1 pistettä saaneet vastaajat.

Lisätiedot: Tieto saatavilla peruskoululaisista ja lukiolaisista vuodesta 2006 ja ammattiin opiskelevista vuodesta 2008. Kysymyksen muotoilua yksinkertaistettiin hieman vuonna 2010. Muutoksesta huolimatta tulosta pidetään vertailukelpoisena suhteessa aikaisempiin vuosiin.

Vaikea päästä koulukuraattorin vastaanotolle

Kuvaus: Nuori kokee koulukuraattorin vastaanotolle pääsyn melko tai erittäin vaikeaksi.

Indikaattorin muodostaminen:

Jos haluaisit mennä koulusi/oppilaitoksesi terveydenhoitajan, lääkärin, kuraattorin tai psykologin vastaanotolle, miten helppo sinne on päästä?

- Kuraattori (Pisteytys: Erittäin helppo, Melko helppo = 0; Melko vaikea, Erittäin vaikea = 1)

Mukaan otettiin 1 pistettä saaneet vastaajat.

Lisätiedot: Tieto saatavilla peruskoululaisista ja lukiolaisista vuodesta 2006 ja ammattiin opiskelevista vuodesta 2008. Kysymyksen muotoilua yksinkertaistettiin hieman vuonna 2010. Muutoksesta huolimatta tulosta pidetään vertailukelpoisena suhteessa aikaisempiin vuosiin.

Vaikea päästä koulupsykologin vastaanotolle

Kuvaus: Nuori kokee koulupsykologin vastaanotolle pääsyn melko tai erittäin vaikeaksi.

Indikaattorin muodostaminen:

Jos haluaisit mennä koulusi/oppilaitoksesi terveydenhoitajan, lääkärin, kuraattorin tai psykologin vastaanotolle, miten helppo sinne on päästä?

- Psykologi (Pisteytys: Erittäin helppo, Melko helppo = 0; Melko vaikea, Erittäin vaikea = 1)

Mukaan otettiin 1 pistettä saaneet vastaajat.

Lisätiedot: Tieto saatavilla peruskoululaisista ja lukiolaisista vuodesta 2006 ja ammattiin opiskelevista vuodesta 2008. Kysymyksen muotoilua yksinkertaistettiin hieman vuonna 2010. Muutoksesta huolimatta tulosta pidetään vertailukelpoisena suhteessa aikaisempiin vuosiin.

Koulunkäynnissä ja opiskelussa avun puutetta / Opiskelussa avun puutetta

Kuvaus: Nuori saa harvoin tai ei juuri koskaan apua koulunkäynnin tai opiskelun vaikeuksiin koulusta/oppilaitoksesta tai kotoa.

Indikaattorin muodostaminen:

Jos Sinulla on vaikeuksia (koulunkäynnissä ja) opiskelussa, kuinka usein saat apua?

- Koulussa/Oppilaitoksessa (Pisteytys: Aina kun tarvitsen, Useimmiten = 0; Harvoin, En juuri koskaan = 1)
- Kotona (Pisteytys: Aina kun tarvitsen, Useimmiten = 0; Harvoin, En juuri koskaan = 1)

Mukaan otettiin 2 pistettä saaneet vastaajat.

Lisätiedot: Tieto saatavilla peruskoululaisista ja lukiolaisista vuodesta 2002 ja ammattiin opiskelevista vuodesta 2008. HUOM! Indikaattori ei ole vertailukelpoinen indikaattorin "Ei saa apua kouluvaikeuksiin koulusta tai kotoa" kanssa.

Hakenut apua masentuneisuuteen ammattiauttajalta

Kuvaus: Nuori on hakenut joskus apua ammattiauttajalta masentuneen tai ahdistuneen mielialan takia.

Indikaattorin muodostaminen

Oletko joskus hakenut apua joltakin ammattiauttajalta masentuneen tai ahdistuneen mielialan takia?

- Lääkäriltä (Pisteytys: Kyllä = 1; En = 0)
- Terveystenhoitajalta (Pisteytys: Kyllä = 1; En = 0)
- Psykologilta (Pisteytys: Kyllä = 1; En = 0)
- Koulukuraattorilta (Pisteytys: Kyllä = 1; En = 0)
- Muulta terveydenhuollon ammattilaiselta (Pisteytys: Kyllä = 1; En = 0)
- Opettajalta/opinto-ohjaajalta (Pisteytys: Kyllä = 1; En = 0)
- Muun alan ammattiauttajalta (Pisteytys: Kyllä = 1; En = 0)

Mukaan otettiin 1–7 pistettä saaneet vastaajat.

Lisätiedot: Indikaattori on saatavilla peruskoululaisista ja lukiolaisista vuosilta 2004–2009 ja 2013 ja ammattiin opiskelevista vuodesta 2013.

Liite 2. Kouluterveyskyselyyn vastanneet peruskoulun 8. ja 9. luokkien oppilaat ja lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijat kouluittain luokka-asteen ja sukupuolen mukaan vuosina 2005–2013.

Peruskoulun oppilasmäärät luokan ja sukupuolen mukaan

Kärsämäki		Peruskoulun 8. luokka		Peruskoulun 9. luokka		Poika	Tyttö	Yhteensä
		Poika	Tyttö	Poika	Tyttö			
Frosteruksen koulu	2005	21	20	28	20	49	40	89
	2007	27	24	22	18	49	42	91
	2009	22	30	30	18	52	48	100
	2011	19	10	16	24	35	34	69
	2013	16	21	16	12	32	33	65
Peruskoulut yhteensä	2005	21	20	28	20	49	40	89
	2007	27	24	22	18	49	42	91
	2009	22	30	30	18	52	48	100
	2011	19	10	16	24	35	34	69
	2013	16	21	16	12	32	33	65

Lukion opiskelijamäärät luokan ja sukupuolen mukaan

Kärsämäki		Lukion 1. vuosi		Lukion 2. vuosi		Poika	Tyttö	Yhteensä
		Poika	Tyttö	Poika	Tyttö			
Kärsämäen lukio	2005	3	11	8	12	11	23	34
	2007	3	19	9	15	12	34	46
	2009	6	21	10	8	16	29	45
	2011	8	11	6	9	14	20	34
	2013	9	7	6	10	15	17	32
Lukiot yhteensä	2005	3	11	8	12	11	23	34
	2007	3	19	9	15	12	34	46
	2009	6	21	10	8	16	29	45
	2011	8	11	6	9	14	20	34
	2013	9	7	6	10	15	17	32

Liite 3. Kouluterveyskyselyn indikaattoreiden luokka-aste- ja sukupuolivakioidut prosenttiosuudet peruskoulun 8. ja 9. luokkien oppilaista ja vastaajien lukumäärä vuosina 2005–2013.

Kärsämäki (Peruskoulun 8. ja 9. luokan oppilaat)

Indikaattori, luokka-aste- ja sukupuolivakioitu % ja vastaajien lukumäärä	2005		2007		2009		2011		2013	
	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N
ELINOLOT										
Ainakin yksi vanhemmista tupakoi	35	87	36	89	31	100	36	69	37	65
Vähintään yksi vanhemmista työttömänä vuoden aikana	29	85	21	84	48	100	24	69	25	65
Vanhemmat eivät tiedä aina viikonloppuilojen viettopaikkaa	44	85	44	84	33	100	43	69	41	65
Keskusteluvaikeuksia vanhempien kanssa	16	85	15	84	15	100	21	69	6	65
Perhe ei syö yhteistä ateriaa iltapäivällä tai illalla	51	86	51	87	50	99	53	69	51	65
Ei yhtään läheistä ystävää	13	85	8	84	11	99	11	69	2	65
Läheisen alkoholin käyttö aiheuttanut ongelmia	-	0	-	0	15	100	17	69	8	65
Kokenut fyysisistä uhkaa vuoden aikana	13	85	16	84	26	99	21	68	13	64
Kokenut seksuaalista väkivaltaa joskus tai toistuvasti	-	0	-	0	-	0	-	0	17	65
Toistuvasti rikkeitä vuoden aikana	12	86	12	83	23	100	27	69	10	65
KOULUOLOT										
Koulun fyysisissä työoloissa puutteita	48	85	62	85	50	99	40	66	44	64
Koulutapaturma lukuvuoden aikana	-	0	22	82	34	99	33	69	32	65
Koulun työilmapiirissä ongelmia	37	83	26	91	40	99	30	68	18	61
Ei koe tulevansa kuulluksi koulussa	43	89	34	89	44	99	33	68	23	65
Koulutyöhön liittyvä työmäärä liian suuri	47	89	26	91	43	99	34	68	33	64
Vaikeuksia opiskelussa	36	87	36	89	37	99	43	69	37	65
Koulukiusattuna vähintään kerran viikossa	9	89	6	91	15	100	12	69	4	65
Lintsannut ainakin 2 päivää kuukauden aikana	8	82	13	87	18	97	7	68	3	62
Ei tiedä miten voi vaikuttaa koulun asioihin	-	0	51	91	35	99	44	69	30	65
KOETTU TERVEYS										
Kokee terveydentilansa keskinkertaiseksi tai huonoksi	17	89	22	91	20	100	16	69	19	64
Päivittäin vähintään kaksi oiretta	20	86	17	89	26	96	20	69	12	58
Väsymystä lähes päivittäin	21	89	19	89	20	100	25	69	11	63
Niska- tai hartiakipuja viikoittain	21	88	32	91	38	100	30	69	19	64
Päänsärkyä viikoittain	34	88	36	90	38	100	41	69	31	65
Kohtalainen tai vaikea ahdistuneisuus	-	0	-	0	-	0	-	0	11	63
Koulu-uupumus	-	0	7	91	21	100	9	69	14	65
Ylipaino	22	84	21	85	18	93	19	67	34	55
TERVEYSTOTTUMUKSET										
Ei syö aamupalaa joka arkiamu	-	0	42	89	41	100	45	69	54	65
Ei syö koululounasta päivittäin	-	0	-	0	-	0	29	69	26	65
Hampaiden harjaus harvemmin kuin kahdesti päivässä	-	0	-	0	-	0	60	69	70	65
Harrastaa hengästyttävää liikuntaa vapaa-ajalla korkeintaan 1 h viikossa	48	86	49	88	36	100	36	69	43	65
Ruutuaika arkipäivisin 4 tuntia tai enemmän	-	0	-	0	-	0	17	66	24	65
Nukkuu arkisin alle 8 tuntia	-	0	-	0	-	0	-	0	17	58
Tupakoi päivittäin	25	88	14	88	16	99	14	68	14	65
Tosi humalassa vähintään kerran kuukaudessa	28	87	20	89	17	99	17	67	10	65
Kokeillut laittomia huumeita ainakin kerran	3	88	5	89	4	100	3	69	0	65
KOKEMUS OPPILASHUOLLON TUESTA										
Vaikea päästä kouluterveydenhoitajan vastaanotolle	-	0	6	89	20	99	8	69	7	64
Vaikea päästä koululääkärin vastaanotolle	-	0	60	86	66	96	27	67	32	64
Vaikea päästä koulukuraattorin vastaanotolle	-	0	83	79	26	98	8	69	11	64
Vaikea päästä koulupsykologin vastaanotolle	-	0	77	77	62	95	40	69	48	64
Koulunkäynnissä ja opiskelussa avun puutetta	20	87	15	87	18	100	18	67	6	65
Hakenut apua masentuneisuuteen ammattiauttajalta	7	88	13	89	18	100	-	0	8	65

Liite 4. Kouluterveyskyselyn indikaattoreiden luokka-astevakioidut prosenttiosuudet peruskoulun 8. ja 9. luokkien oppilaista sukupuolen mukaan ja luokka-aste- ja sukupuolivakioidut prosenttiosuudet vertailutiedoista sekä vastaajien lukumäärä vuonna 2013.

Kärsämäki 2013 (Peruskoulun 8. ja 9. luokan oppilaat)

Indikaattori, luokka-astevakioitu % ja vastaajien lukumäärä	Pojat		Tytöt		Yhteensä		Maakunta*		Koko maa	
	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N
ELINOLOT										
Ainakin yksi vanhemmista tupakoi	47	32	27	33	37	65	34	8766	33	98148
Vähintään yksi vanhemmista työttömänä vuoden aikana	25	32	24	33	25	65	33	8735	29	97561
Vanhemmat eivät tiedä aina viikonloppuiltujen viettopaikkaa	44	32	38	33	41	65	32	8670	33	96983
Keskusteluvaikeuksia vanhempien kanssa	3	32	10	33	6	65	9	8748	8	97767
Perhe ei syö yhteistä ateriaa iltapäivällä tai illalla	59	32	42	33	51	65	55	8790	55	98048
Ei yhtään läheistä ystävää	0	32	4	33	2	65	8	8662	8	96936
Läheisen alkoholin käyttö aiheuttanut ongelmia	6	32	9	33	8	65	12	8806	12	98521
Kokenut fyysisistä uhkaa vuoden aikana	16	31	11	33	13	64	20	8543	19	95618
Kokenut seksuaalista väkivaltaa joskus tai toistuvasti	16	32	18	33	17	65	14	8800	14	98474
Toistuvasti rikkeitä vuoden aikana	13	32	7	33	10	65	19	8712	19	97603
KOULUOLOT										
Koulun fyysisissä työoloissa puutteita	50	32	38	32	44	64	55	8418	54	94438
Koulutapaturma lukuvuoden aikana	25	32	38	33	32	65	22	8691	23	97299
Koulun työilmapiirissä ongelmia	21	29	14	32	18	61	24	8332	26	93452
Ei koe tulevansa kuulluksi koulussa	22	32	25	33	23	65	24	8659	24	97262
Koulutyöhön liittyvä työ määrä liian suuri	34	32	31	32	33	64	38	8837	39	99047
Vaikeuksia opiskelussa	41	32	33	33	37	65	32	8611	34	96647
Koulukiusattuna vähintään kerran viikossa	3	32	5	33	4	65	6	8828	7	98880
Lintsannut ainakin 2 päivää kuukauden aikana	0	32	6	30	3	62	9	8282	8	92227
Ei tiedä miten voi vaikuttaa koulun asioihin	38	32	23	33	30	65	41	8748	43	98112
KOETTU TERVEYS										
Kokee terveydentilansa keskimääräiseksi tai huonoksi	19	31	18	33	19	64	16	8835	16	98857
Päivittäin vähintään kaksi oiretta	14	30	11	28	12	58	18	8339	17	93454
Väsymystä lähes päivittäin	10	31	11	32	11	63	15	8732	15	97743
Niska- tai hartiakipuja viikoittain	17	31	22	33	19	64	30	8773	29	98324
Päänsärkyä viikoittain	19	32	43	33	31	65	33	8746	32	97883
Kohtalainen tai vaikea ahdistuneisuus	13	32	9	31	11	63	11	8454	11	94470
Koulu-uupumus	13	32	15	33	14	65	12	8853	13	99122
Ylipaino	25	27	42	28	34	55	15	7749	16	86124
TERVEYSTOTTUMUKSET										
Ei syö aamupalaa joka arkiamu	63	32	46	33	54	65	42	8797	43	98358
Ei syö koululounasta päivittäin	16	32	36	33	26	65	30	8771	34	98092
Hampaiden harjaus harvemmin kuin kahdesti päivässä	81	32	58	33	70	65	50	8728	47	97638
Harrastaa hengästyttävää liikuntaa vapaa-ajalla korkeintaan 1 h viikossa	47	32	39	33	43	65	29	8755	32	97646
Ruutuaika arkipäivisin 4 tuntia tai enemmän	28	32	20	33	24	65	21	8574	24	95677
Nukkuu arkisin alle 8 tuntia	15	27	19	31	17	58	31	8274	30	92688
Tupakoi päivittäin	25	32	2	33	14	65	15	8760	13	97951
Tosi humalassa vähintään kerran kuukaudessa	13	32	7	33	10	65	11	8794	12	98363
Kokeillut laittomia huumeita ainakin kerran	0	32	0	33	0	65	9	8780	9	98139
KOKEMUS OPILASHUOLLON TUESTA										
Vaikea päästä kouluterveydenhoitajan vastaanotolle	3	32	12	32	7	64	11	8533	13	95507
Vaikea päästä koululääkärin vastaanotolle	25	32	40	32	32	64	38	8446	37	94319
Vaikea päästä koulukuraattorin vastaanotolle	13	32	9	32	11	64	19	8421	20	93990
Vaikea päästä koulupsykologin vastaanotolle	44	32	51	32	48	64	45	8326	40	93242
Koulunkäynnissä ja opiskelussa avun puutetta	9	32	2	33	6	65	8	8692	8	97381
Hakenut apua masentuneisuuteen ammattiauttajalta	3	32	14	33	8	65	18	8744	18	97919

*Pohjois-Pohjanmaa

Liite 5. Kouluterveyskyselyyn indikaattoreiden vakioimattomat prosenttiosuudet lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista ja vastaajien lukumäärä vuosina 2005–2013.

Kärsämäki (Lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijat)

Indikaattori, vakioimaton % ja vastaajien lukumäärä	2005		2007		2009		2011		2013	
	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N
ELINOLOT										
Ainakin yksi vanhemmista tupakoi	32	34	20	46	23	44	12	34	25	32
Vähintään yksi vanhemmista työttömänä vuoden aikana	32	34	17	46	27	45	26	34	19	31
Vanhemmat eivät tiedä aina viikonloppuilojen viettopaikkaa	24	34	38	45	44	45	35	34	38	32
Keskusteluvaikeuksia vanhempien kanssa	12	34	7	46	7	45	12	34	6	32
Perhe ei syö yhteistä ateriaa iltapäivällä tai illalla	50	34	48	46	52	44	56	34	75	32
Ei yhtään läheistä ystävää	18	34	2	46	16	45	6	34	16	32
Läheisen alkoholin käyttö aiheuttanut ongelmia	-	0	-	0	16	45	15	34	13	32
Kokenut fyysisistä uhkaa vuoden aikana	21	34	15	46	13	45	9	34	13	31
Kokenut seksuaalista väkivaltaa joskus tai toistuvasti	-	0	-	0	-	0	-	0	16	32
Toistuvasti rikkeitä vuoden aikana	6	34	4	45	4	45	0	34	9	32
KOULUOLOT										
Koulun fyysisissä työoloissa puutteita	32	31	57	46	32	44	38	34	31	32
Koulutapaturma lukuvuoden aikana	-	0	11	45	2	45	21	34	6	32
Koulun työilmapiirissä ongelmia	28	32	28	46	9	45	6	34	13	31
Ei koe tulevansa kuulluksi koulussa	32	34	33	46	25	44	26	34	13	32
Koulutyöhön liittyvä työmäärä liian suuri	68	34	46	46	60	45	56	34	25	32
Vaikeuksia opiskelussa	50	34	48	46	33	45	38	34	41	32
Koulukiusattuna vähintään kerran viikossa	3	34	7	46	0	45	0	34	6	32
Lintsannut ainakin 2 päivää kuukauden aikana	7	30	11	45	19	43	6	34	16	31
Ei tiedä miten voi vaikuttaa koulun asioihin	-	0	48	46	40	45	26	34	31	32
KOETTU TERVEYS										
Kokee terveydentilansa keskinkertaiseksi tai huonoksi	29	34	22	46	27	45	18	34	34	32
Päivittäin vähintään kaksi oiretta	24	34	20	45	23	44	9	34	13	32
Väsymystä lähes päivittäin	9	34	17	46	29	45	18	34	3	32
Niska- tai hartiakipuja viikoittain	50	34	43	46	31	45	56	34	22	32
Päänsärkyä viikoittain	26	34	30	46	33	45	29	34	25	32
Kohtalainen tai vaikea ahdistuneisuus	-	0	-	0	-	0	-	0	7	30
Koulu-uupumus	-	0	17	46	7	45	15	34	3	32
Ylipaino	9	32	13	46	10	42	9	33	32	28
TERVEYSTOTTUMUKSET										
Ei syö aamupalaa joka arkiamu	-	0	33	46	24	45	26	34	28	32
Ei syö koululounasta päivittäin	-	0	-	0	-	0	26	34	16	32
Hampaiden harjaus harvemmin kuin kahdesti päivässä	-	0	-	0	-	0	59	34	56	32
Harrastaa hengästyttävää liikuntaa vapaa-ajalla korkeintaan 1 h viikossa	50	34	50	46	36	45	21	34	39	31
Ruutuaika arkipäivisin 4 tuntia tai enemmän	-	0	-	0	-	0	30	33	31	32
Nukkuu arkisin alle 8 tuntia	-	0	-	0	-	0	-	0	16	31
Tupakoi päivittäin	3	34	13	46	7	45	3	33	9	32
Tosi humalassa vähintään kerran kuukaudessa	32	34	13	46	13	45	0	34	9	32
Kokeillut laittomia huumeita ainakin kerran	6	34	0	46	0	45	0	34	9	32
KOKEMUS OPISKELIJAHUOLLON TUESTA										
Vaikea päästä kouluterveydenhoitajan vastaanotolle	-	0	13	45	20	45	6	34	3	32
Vaikea päästä koululääkärin vastaanotolle	-	0	59	46	80	44	29	34	41	32
Vaikea päästä koulukuraattorin vastaanotolle	-	0	71	45	49	43	6	34	22	32
Vaikea päästä koulupsykologin vastaanotolle	-	0	77	44	88	42	56	34	75	32
Koulunkäynnissä ja opiskelussa avun puutetta	18	34	15	46	7	44	9	34	13	30
Hakenut apua masentuneisuuteen ammattiauttajalta	15	34	15	46	16	44	-	0	19	31

Liite 6. Kouluterveyskyselyn indikaattoreiden opiskeluvuosi- ja sukupuolivakioitujen prosenttiosuudet lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista sekä vastaajien lukumäärä vuonna 2013.

Kärsämäki 2013 (Lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijat)

Indikaattori, luokka-aste ja sukupuolivakioitu % ja vastaajien lukumäärä	Yhteensä		Maakunta*		Koko maa	
	%	N	%	N	%	N
ELINOLOT						
Ainakin yksi vanhemmista tupakoi	24	32	24	3817	24	48275
Vähintään yksi vanhemmista työttömänä vuoden aikana	19	31	27	3816	24	48229
Vanhemmat eivät tiedä aina viikonloppuilojen viettopaikkaa	40	32	31	3790	31	47986
Keskusteluvaikeuksia vanhempien kanssa	7	32	6	3815	6	48276
Perhe ei syö yhteistä ateriaa iltapäivällä tai illalla	77	32	57	3824	59	48223
Ei yhtään läheistä ystävää	14	32	7	3790	7	47971
Läheisen alkoholin käyttö aiheuttanut ongelmia	11	32	12	3833	12	48371
Kokenut fyysisistä uhkaa vuoden aikana	13	31	12	3766	13	47617
Kokenut seksuaalista väkivaltaa joskus tai toistuvasti	16	32	13	3810	14	48105
Toistuvasti rikkeitä vuoden aikana	9	32	6	3803	7	48078
KOULUOLOT						
Koulun fyysisissä työoloissa puutteita	31	32	40	3736	38	46993
Koulutapaturma lukuvuoden aikana	5	32	7	3804	8	48058
Koulun työilmapiirissä ongelmia	14	31	9	3725	10	46896
Ei koe tulevansa kuulluksi koulussa	11	32	13	3801	13	47978
Koulutyöhön liittyvä työmäärä liian suuri	28	32	42	3835	42	48522
Vaikeuksia opiskelussa	45	32	38	3792	37	47821
Koulukiusattuna vähintään kerran viikossa	7	32	1	3839	1	48461
Lintsannut ainakin 2 päivää kuukauden aikana	19	31	11	3715	9	46479
Ei tiedä miten voi vaikuttaa koulun asioihin	32	32	26	3821	27	48279
KOETTU TERVEYS						
Kokee terveydentilansa keskinkertaiseksi tai huonoksi	36	32	18	3836	16	48472
Päivittäin vähintään kaksi oiretta	12	32	14	3697	14	46743
Väsymystä lähes päivittäin	3	32	13	3808	13	48142
Niska- tai hartiakipuja viikoittain	21	32	32	3830	33	48271
Päänsärkyä viikoittain	26	32	26	3809	25	48170
Kohtalainen tai vaikea ahdistuneisuus	7	30	8	3731	9	47185
Koulu-uupumus	4	32	11	3845	11	48536
Ylipaino	31	28	15	3464	15	44061
TERVEYSTOTTUMUKSET						
Ei syö aamupalaa joka arkiamu	31	32	30	3832	32	48339
Ei syö koululounasta päivittäin	15	32	23	3829	28	48304
Hampaiden harjaus harvemmin kuin kahdesti päivässä	57	32	39	3808	37	48120
Harrastaa hengästyttävää liikuntaa vapaa-ajalla korkeintaan 1 h viikossa	38	31	28	3820	29	48207
Ruutuaika arkipäivisin 4 tuntia tai enemmän	29	32	21	3775	22	47766
Nukkuu arkisin alle 8 tuntia	16	31	41	3685	39	46840
Tupakoi päivittäin	12	32	8	3805	8	48081
Tosi humalassa vähintään kerran kuukaudessa	11	32	17	3825	20	48325
Kokeillut laittomia huumeita ainakin kerran	10	32	12	3819	13	48211
KOKEMUS OPISKELIJAHUOLLON TUESTA						
Vaikea päästä kouluterveydenhoitajan vastaanotolle	3	32	17	3784	13	47611
Vaikea päästä koululääkärin vastaanotolle	42	32	43	3756	39	47129
Vaikea päästä koulukuraattorin vastaanotolle	22	32	30	3747	25	46920
Vaikea päästä koulupsykologin vastaanotolle	75	32	49	3739	37	46853
Koulunkäynnissä ja opiskelussa avun puutetta	13	30	8	3753	8	47458
Hakenut apua masentuneisuuteen ammattiauttajalta	19	31	18	3805	18	48215

*Pohjois-Pohjanmaa

TERVEYDEN JA
HYVINVOINNIN LAITOS

KOULUTERVEYSKYSELY

<http://www.thl.fi/kouluterveyskysely>